

**Diagnoza lokalnych zagrożeń
społecznych**

**Gmina Skoki
2023**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
DANE DEMOGRAFICZNE.....	5
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	7
CEL BADANIA.....	7
CHARAKTERYSTYKA BADNEJ GRUPY	8
PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW	13
AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW	15
POTRZEBA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z ZAKRESU PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY SKOKI	20
PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI.....	22
PRZEMOC W RODZINIE	24
WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA KONDYCJĘ PSYCHICZNĄ MIESZKAŃCÓW	28
OSOBY STARSZE	30
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	32
BADANIA WŚRÓD PRACOWNIKÓW MIEJSKO- GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.....	34
METODOLOGIA	34
WYNIKI BADANIA	35
PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY	41
METODOLOGIA	41
CEL BADANIA.....	41
CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ	42
WYNIKI	43
RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI.....	43
PRZEMOC W SZKOLE.....	46
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL	48
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY	54
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	56
SPOŻYWANIE NAPOJÓW ENERGETYZUJĄCYCH PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ.....	59
UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE: INTERNET, SMARTFON, HAZARD.....	61
CZAS WOLNY	71

PODSUMOWANIE..... 74

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w pierwszej połowie 2023 roku, obejmujących zagadnienia związane z aktywnością społeczną oraz działaniami podejmowanymi ze strony lokalnych władz w kierunku rozwiązywania lokalnych problemów, a także podstawowe problemy społeczne związane z uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, niepełnosprawnością, osobami starszymi, aktywnością społeczną, w tym postawami mieszkańców wobec tychże zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w Gminie Skoki wśród trzech grup reprezentujących lokalne środowiska:

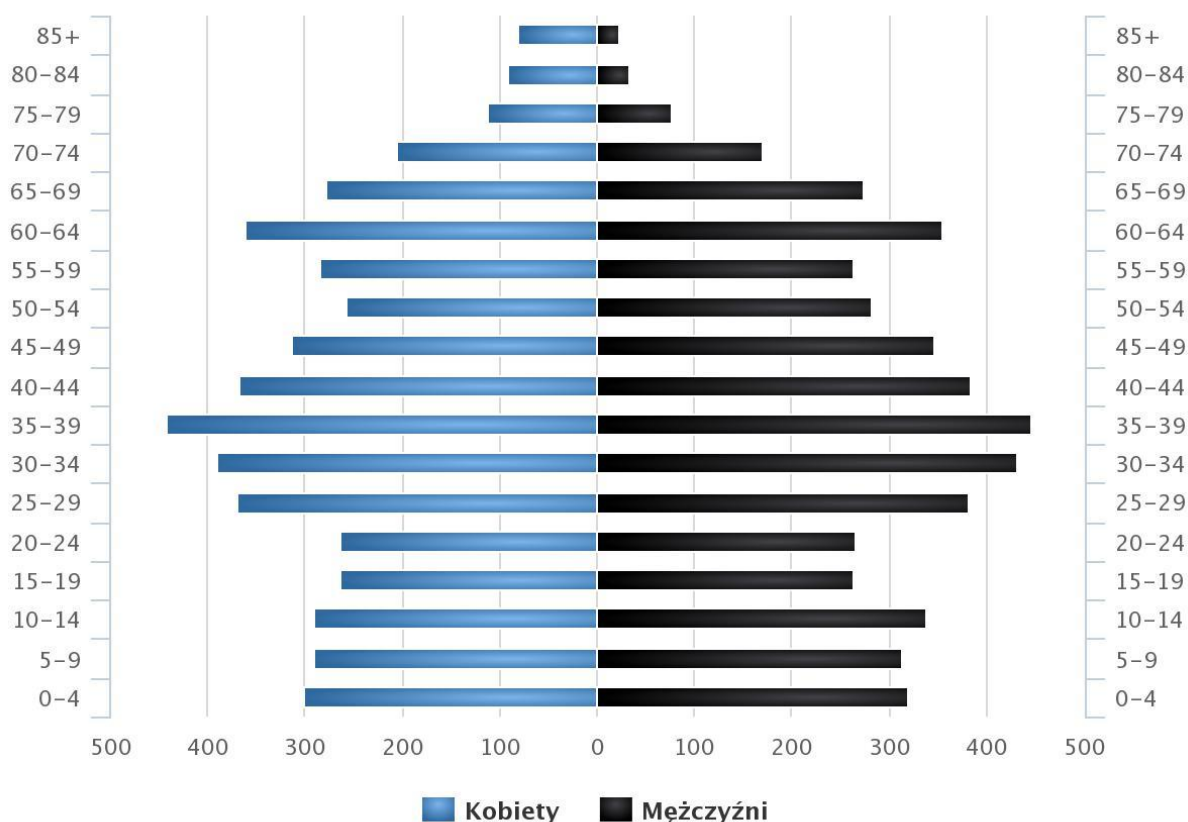
- dorośli mieszkańcy;
- pracownicy Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- dzieci i młodzież szkolna.

DANE DEMOGRAFICZNE¹

Gmina Skoki to gmina miejsko-wiejska. Należy do województwa wielkopolskiego, powiatu wągrowieckiego. Gmina Skoki liczy 9 928 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 14,2% ludności powiatu. Gmina stanowi 19,1% powierzchni powiatu. Siedzibą gminy jest miasto Skoki. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców Gminy wzrosła o 16,6%. Średni wiek mieszkańców wynosi 38,0 lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz znacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców gminy Skoki, 2021

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

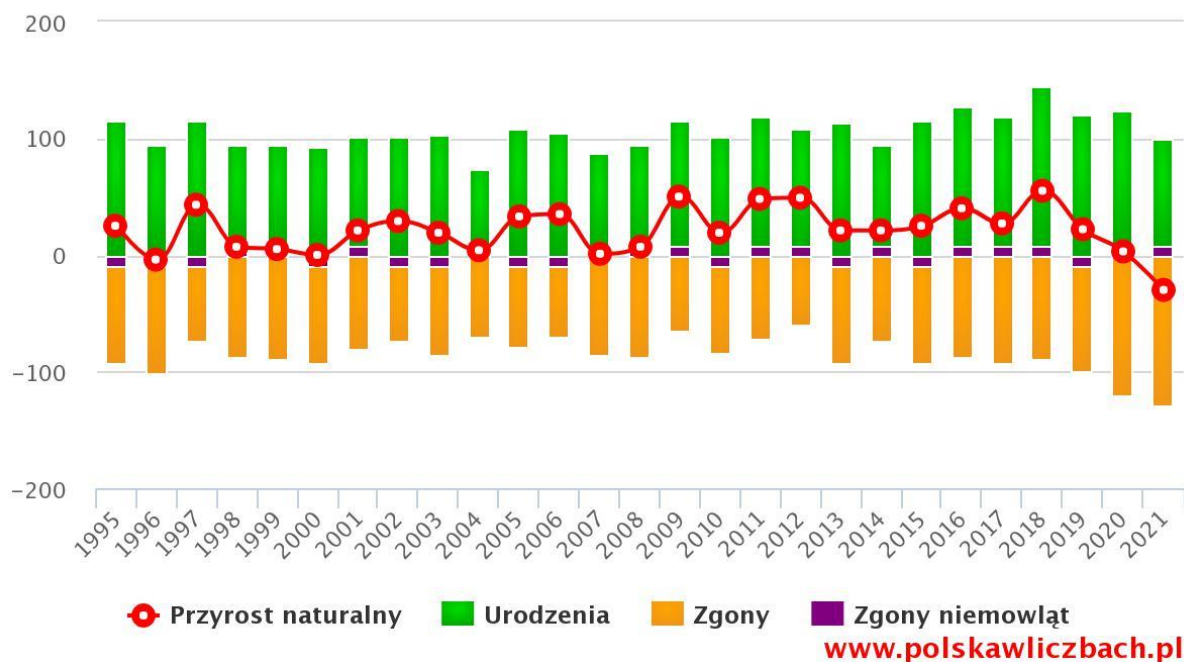
¹ Za: www.polskawliczbach.pl (dostęp: 8.05.2023 r.)

Mieszkańcy gminy Skoki zawarli w 2021 roku 55 małżeństw, co odpowiada 5,6 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,5 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 30,0% mieszkańców gminy Skoki jest stanu wolnego, 55,1% żyje w małżeństwie, 6,3% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,6% to wdowy/wdowcy.

Gmina Skoki ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -30. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,05 na 1000 mieszkańców gminy Skoki. W 2021 roku urodziło się 99 dzieci, w tym 46,5% dziewczynek i 53,5% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 441 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,73 i jest mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Przyrost naturalny w latach 1995–2021 w gminie Skoki

(Źródło: GUS)

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

CEL BADANIA

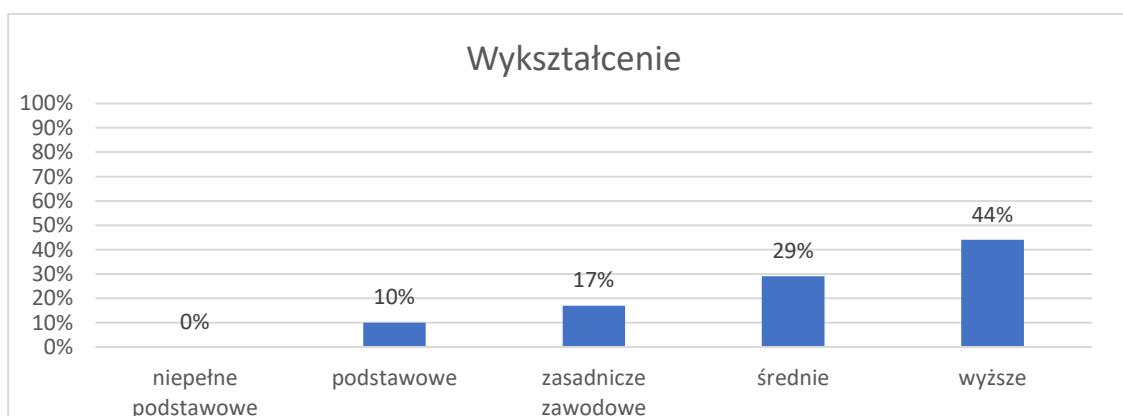
Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z uzależnieniami,
- społeczne zaangażowanie mieszkańców Gminy,
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie, w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych,
- zagadnienia związane z funkcjonowaniem osób starszych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z zaangażowaniem władz lokalnych w rozwiązywanie problemów,
- zagadnienia związane z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym,
- wpływu pandemii Covid-19 na kondycję psychiczną mieszkańców Gminy.

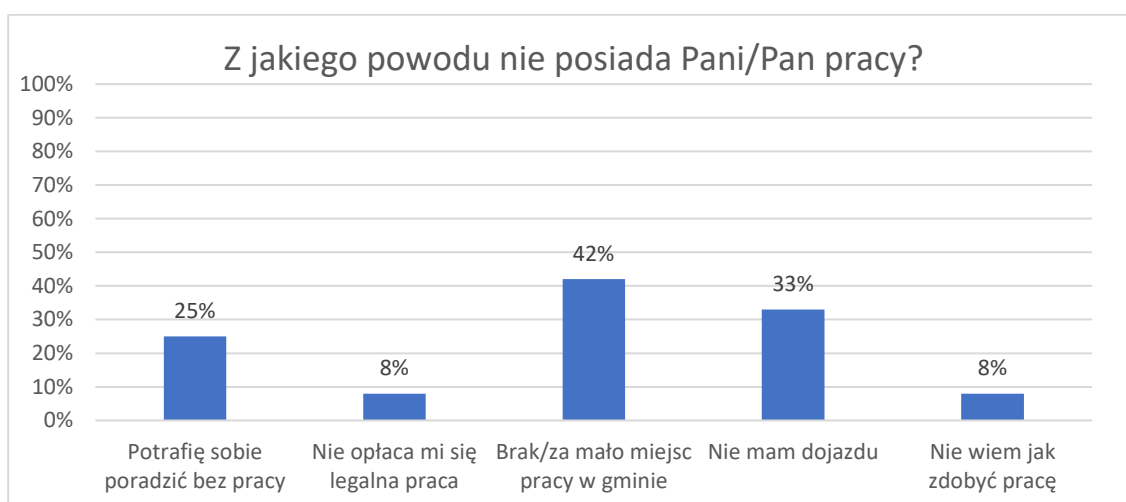
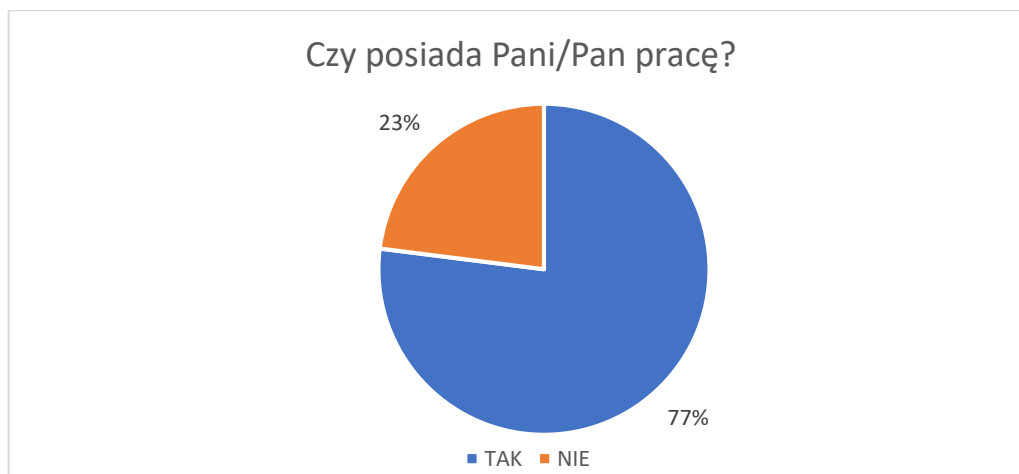
CHARAKTERYSTYKA BADNEJ GRUPY

Badania obejmowały mieszkańców Gminy Skoki, którzy ukończyli osiemnasty rok życia, metoda zastosowana w badaniu to **CAWI** (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW – wykorzystane narzędzie badawcze to program CORIGO rekomendowany przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięły udział 104 osoby. Średnia wieku respondentów wyniosła 40 lat. 44% z respondentów posiada wykształcenie wyższe, 29% średnie, 17% zasadnicze zawodowe a 10% podstawowe.

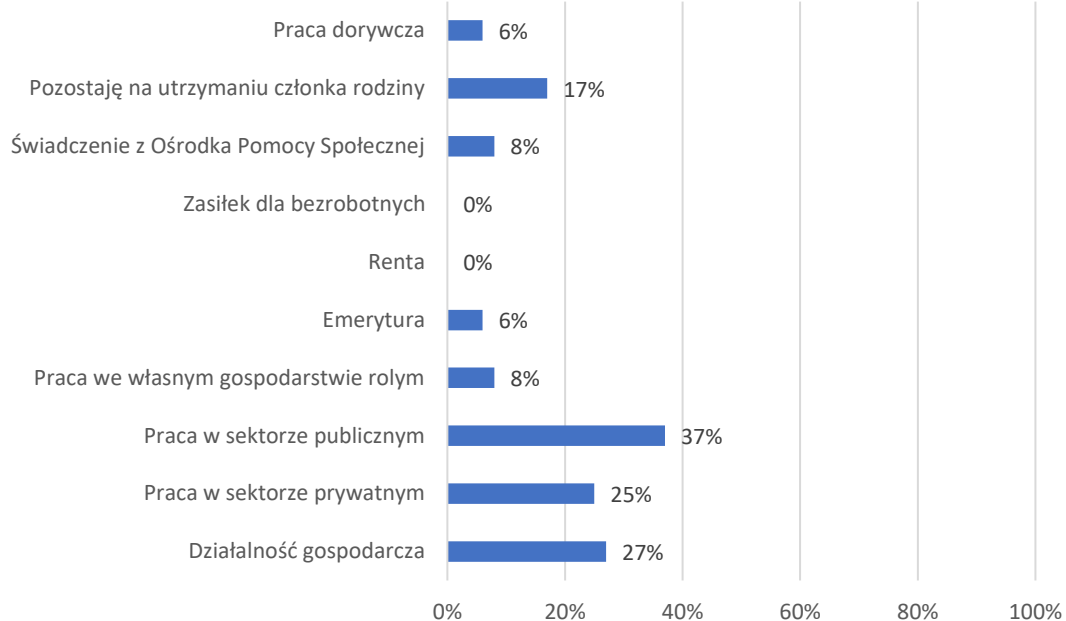

Większość z respondentów (77%) posiada pracę. Ci badani, którzy nie posiadają zatrudnienia, wskazywali najczęściej, że przyczyną bezrobocia w ich przypadku jest zbyt mała ilość miejsc pracy w gminie (42%), brak dojazdu (33%) a także to, że potrafią poradzić sobie bez pracy (25%).

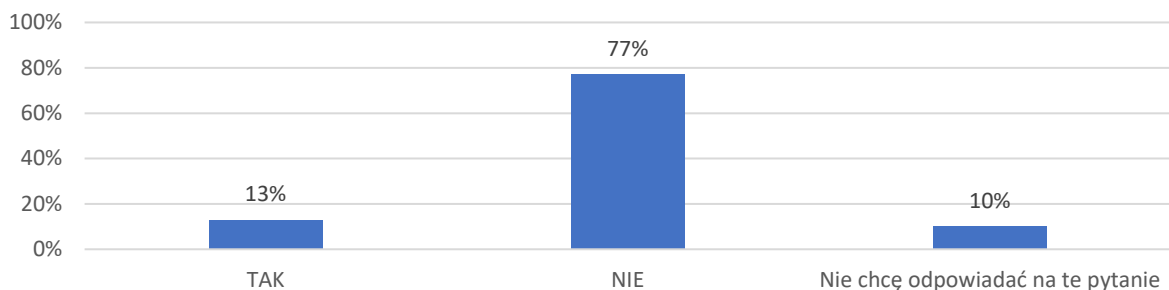

Jeżeli chodzi o źródło utrzymania gospodarstwa domowego, to **37% badanych pracuje w sektorze publicznym, 25% pracuje w sektorze prywatnym, 27% prowadzi własną działalność gospodarczą, 17% pozostaje na utrzymaniu członka rodziny, 6% pracuje dorywczo, kolejne 6% jest na emeryturze, 8% utrzymuje się ze świadczeń ośrodka pomocy społecznej.** Ponadto, 13% badanych korzystała w ciągu ostatniego roku ze świadczeń ośrodka pomocy społecznej (głównie z powodu niepełnosprawności – 43%).

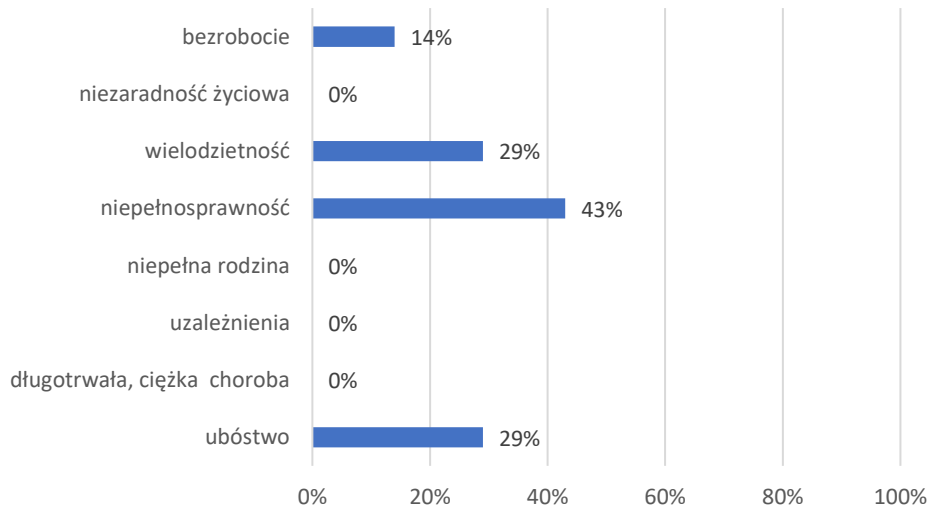
Źródłem utrzymania Pani/Pana gospodarstwa domowego jest:

Czy Pani/Pana rodzina korzysta lub korzystała w ciągu ostatniego roku ze świadczeń ośrodka pomocy społecznej?

Jaki był powód?

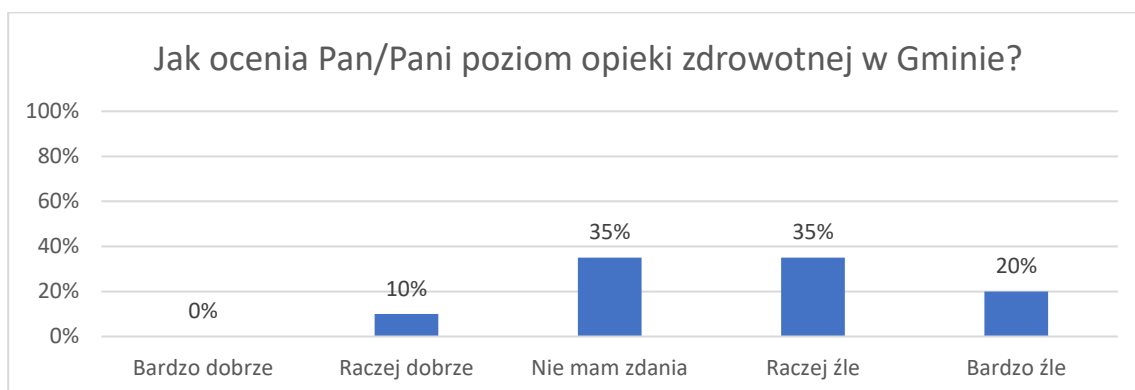

Następnie mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę sytuacji mieszkaniowej i materialnej swojej/swojej rodziny. **Jeżeli chodzi o sytuację mieszkaniową, to łącznie 88% respondentów oceniło ją jako bardzo dobrą i dobrą. Natomiast 8% wskazało, że jest ona zadowalająca, a 4%, że jest zła.** W przypadku sytuacji materialnej jako **bardzo dobrą i dobrą oceniło ją łącznie 79% mieszkańców a jako zadowalającą 21%.** Większość mieszkańców jest zatem zadowolona zarówno ze swojej sytuacji mieszkaniowej, jak i materialnej.

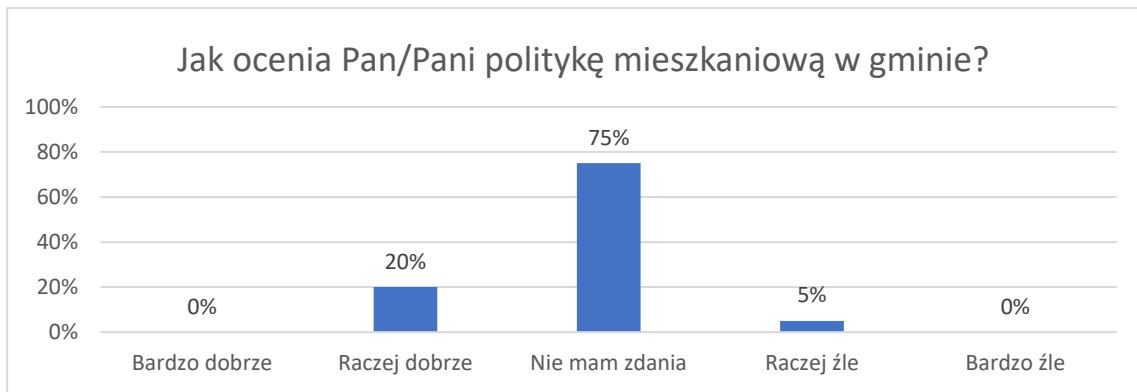
OCENA SYTUACJI MIESZKANIOWEJ

	<i>Bardzo dobra</i>	<i>Dobra</i>	<i>Zadowalająca</i>	<i>Zła</i>
Sytuacja mieszkaniową swoją/swojej rodziny	40%	48%	8%	4%
Sytuacja materialna swego gospodarstwa domowego	15%	64%	21%	0%

Poziom opieki zdrowotnej na terenie Gminy większość mieszkańców ocenia źle (35%) oraz bardzo źle (20%). 10% z badanej grupy opiekę zdrowotną ocenia raczej dobrze a 35% nie ma zdania na ten temat.

$\frac{3}{4}$ badanych mieszkańców Gminy Skoki nie ma zadania na temat polityki mieszkaniowej w gminie. 20% ocenia ją jako raczej dobrą, a 5% raczej złą.

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

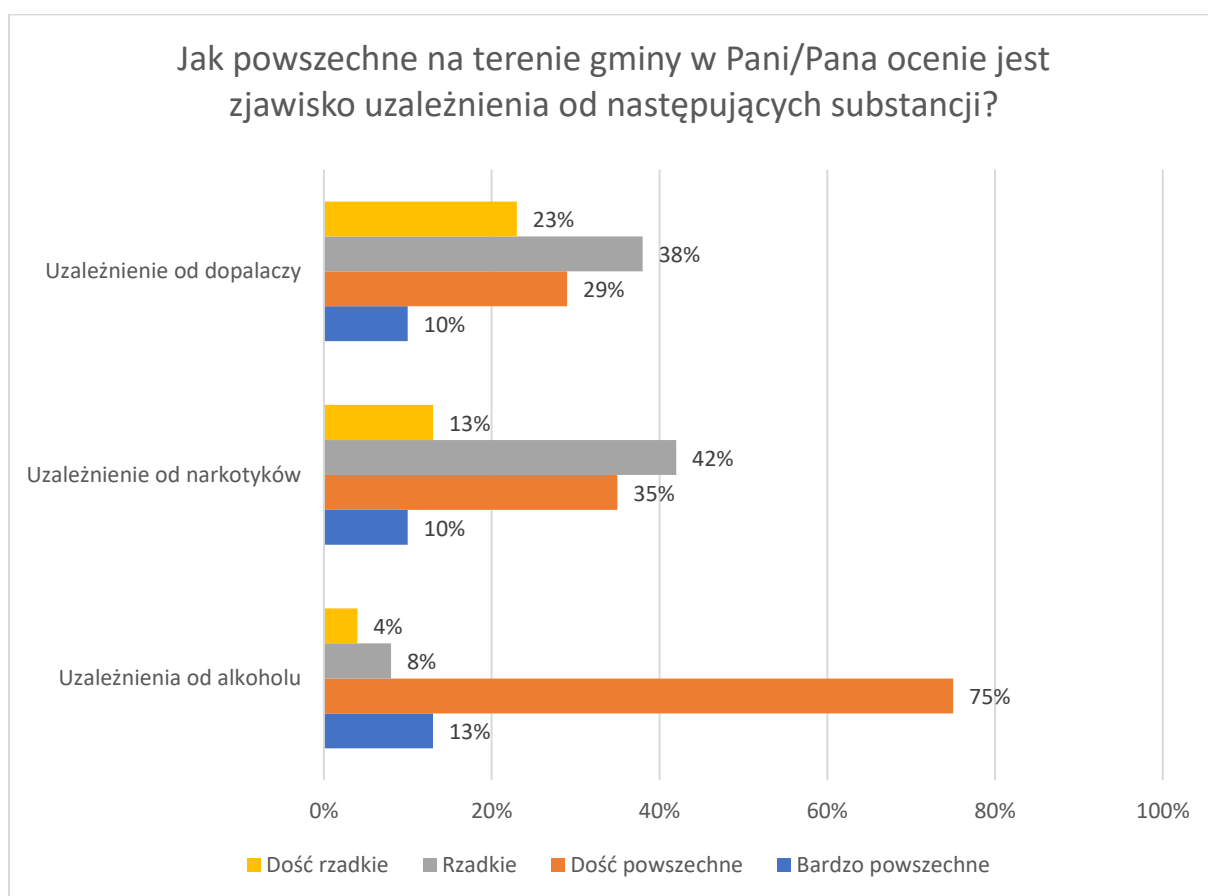
W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo i raczej istotny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców Gminy Skoki.

Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców				
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Uzależnienie od alkoholu	23%	43%	19%	15%
Uzależnienie od narkotyków	17%	31%	27%	25%
Przemoc domowa	15%	35%	25%	25%
Bezrobocie	13%	37%	33%	17%
Bieda, ubóstwo	13%	41%	38%	8%
Bezdomność	10%	17%	35%	38%
Niepełnosprawność	19%	43%	25%	13%
Zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży	21%	39%	23%	17%
Problemy opiekuńczo-wychowawcze (rodziców z dziećmi)	25%	39%	21%	15%
Bezradność osób w sprawach prowadzenia gosp. domowego	10%	42%	31%	17%
Uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej	23%	52%	17%	8%
Izolacja społeczna osób starszych	23%	29%	31%	17%
Brak poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców gminy	19%	33%	33%	15%
Długotrwałe choroby	19%	37%	37%	7%
Uzależnienia behawioralne	13%	33%	33%	21%

Z powyższej tabeli wynika, że dla mieszkańców Gminy Skoki najistotniejszymi problemami społecznymi są: **uzależnienie rodzin od form pomocy społecznej (75%)**,

uzależnienie od alkoholu (66%), problemy opiekuńczo – wychowawcze (64%), niepełnosprawność (62%) oraz zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży (60%).

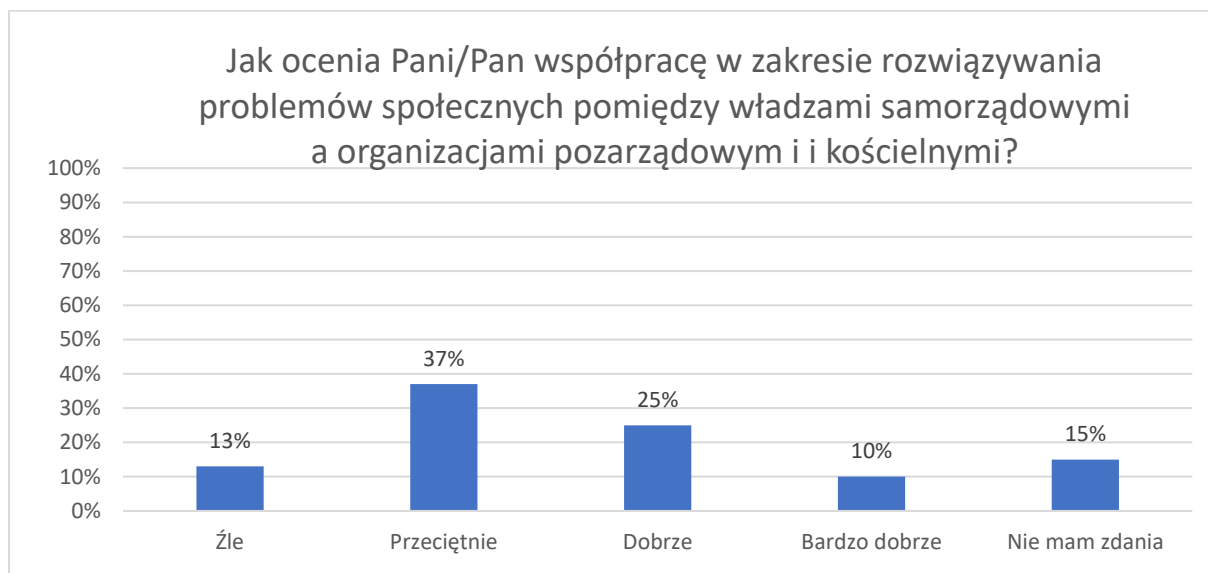
W ankiecie poproszono również mieszkańców o ocenę powszechności występowania poszczególnych uzależnień na terenie Gminy Skoki. Uzależnienie od alkoholu jest powszechnym zjawiskiem lokalnej społeczności zdaniem 88% badanych. Uzależnienie od narkotyków za powszechne uznało 45% respondentów, z kolei uzależnienie od dopalaczy jest powszechnym zjawiskiem zdaniem 39% badanych.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW

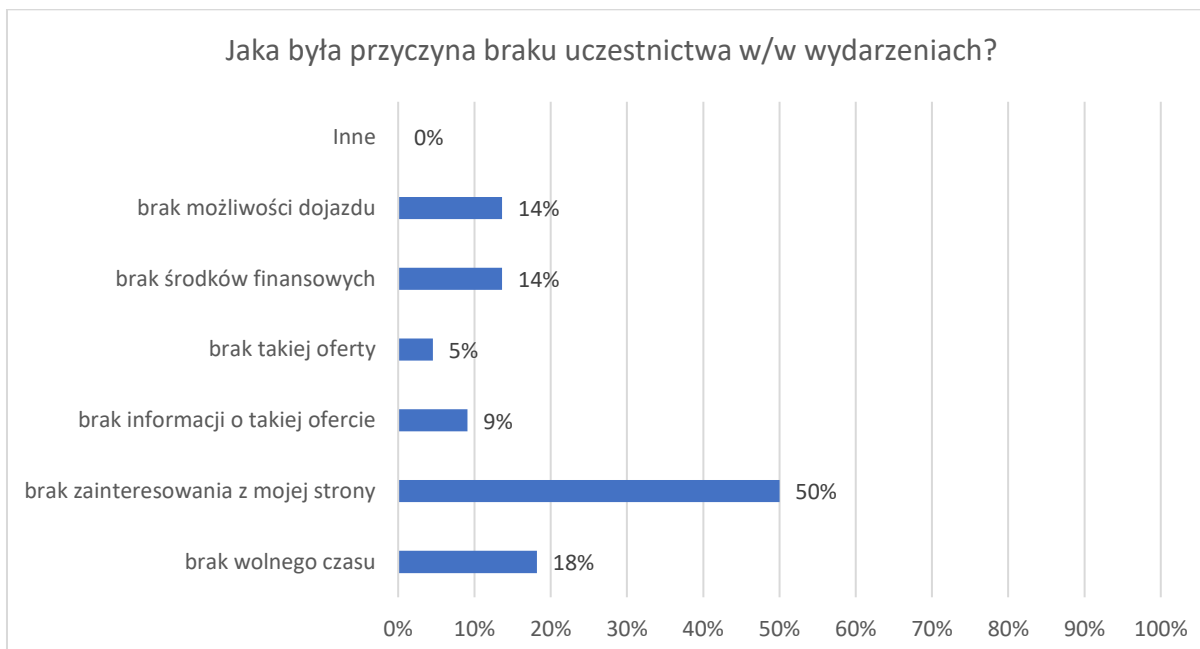
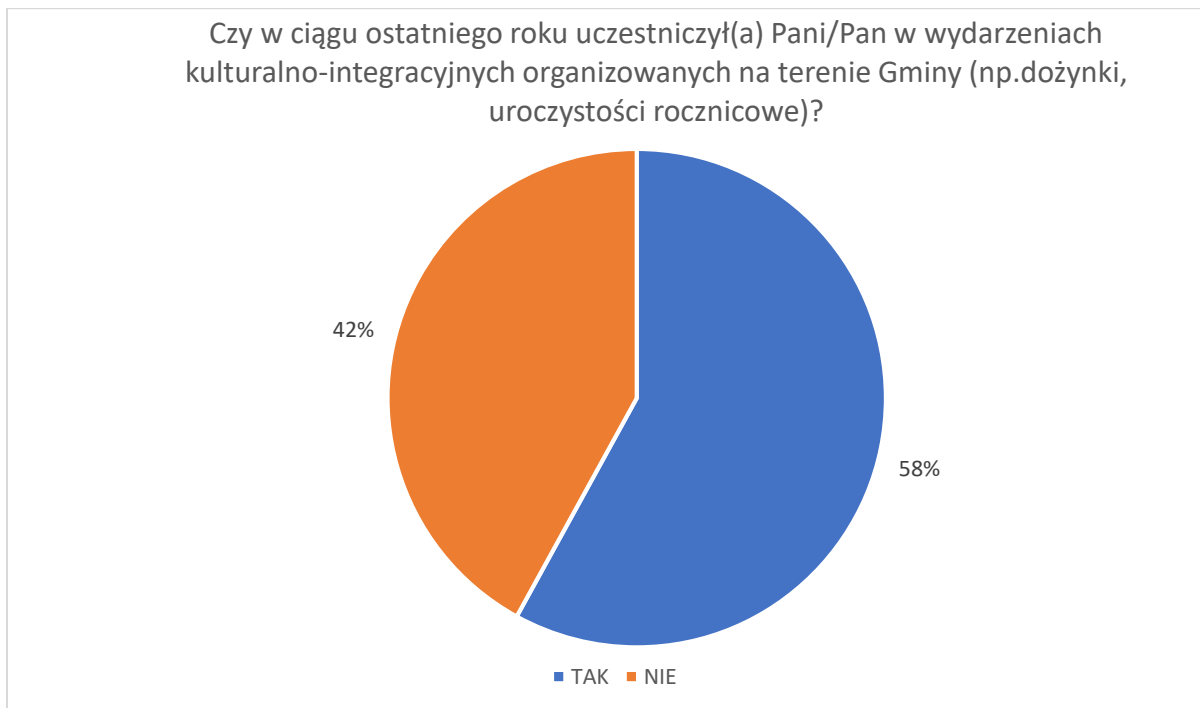
Społeczeństwo obywatelskie opiera się na aktywności jego członków oraz ich zdolności do samoorganizacji bez impulsu czy przymusu ze strony władzy publicznej. Podstawą funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego jest świadomość jego członków potrzeb zbiorowości oraz chęć ich zaspokajania. Zadanie to najczęściej przekracza jednak możliwości jednostki i z tego względu członkowie społeczeństwa obywatelskiego bardzo często zrzeszają się w partiach politycznych, związkach zawodowych czy organizacjach pozarządowych. Charakterystyczne dla obywateli aktywnych jest poczucie odpowiedzialności za los własnego społeczeństwa i płynąca z niego chęć aktywnego działania na jego rzecz. Aktywność obywatelska nie pozostaje bez znaczenia dla ekonomicznego rozwoju społeczności lokalnej i regionu.

Mieszkańcy Gminy Skoki zostali zapytani o to, jak oceniają współpracę w zakresie rozwiązywania problemów społecznych pomiędzy władzami samorządowymi a organizacjami pozarządowymi i kościelnymi. **37% badanych ocenia tę współpracę przeciętnie, łącznie 35% dobrze i bardzo dobrze. Z kolei 13% wskazało, że współpraca ta przebiega źle. Pozostałe 15% nie ma zdania na ten temat.**

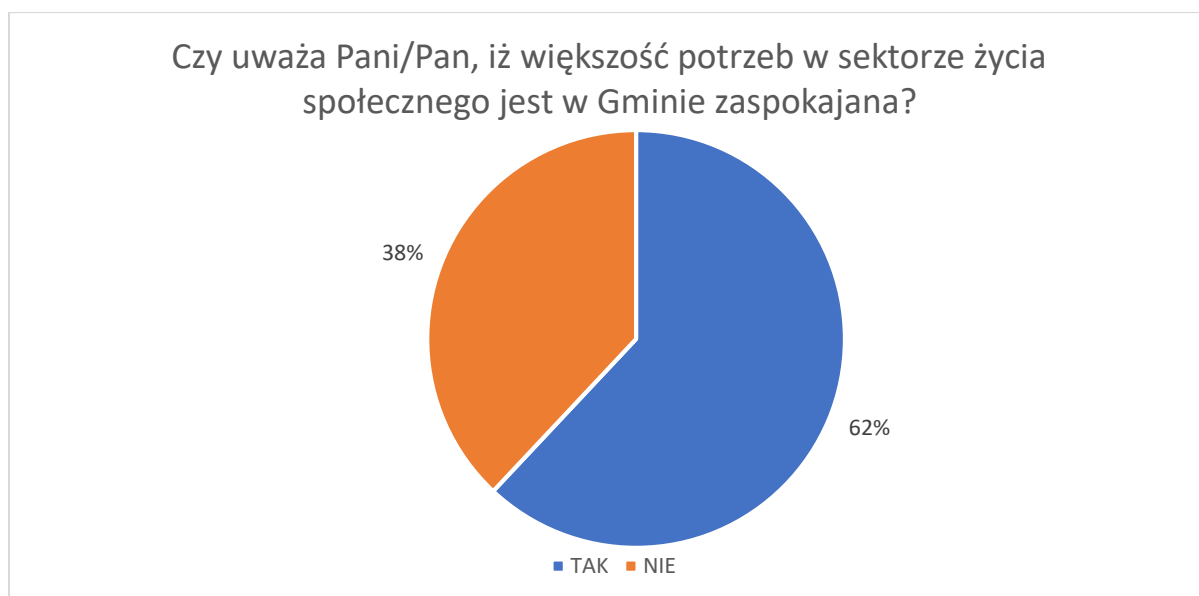
Kolejno, mieszkańcy zostali zapytani o to, czy w ostatnim roku uczestniczyli w wydarzeniach kulturalno-integracyjnych organizowanych na terenie Gminy (np. dożynki, uroczystości rocznicowe). 58% z badanych wskazała odpowiedź

twierdzącą. Aczkolwiek, Ci respondenci, którzy nie uczestniczyli w takich wydarzeniach, wskazywali, że nie mieli na to czasu (18%), albo nie wiedzieli o takiej ofercie (9%)². Natomiast połowa badanych wskazała, że nie jest zainteresowana udziałem w wydarzeniach kulturalno – integracyjnych.

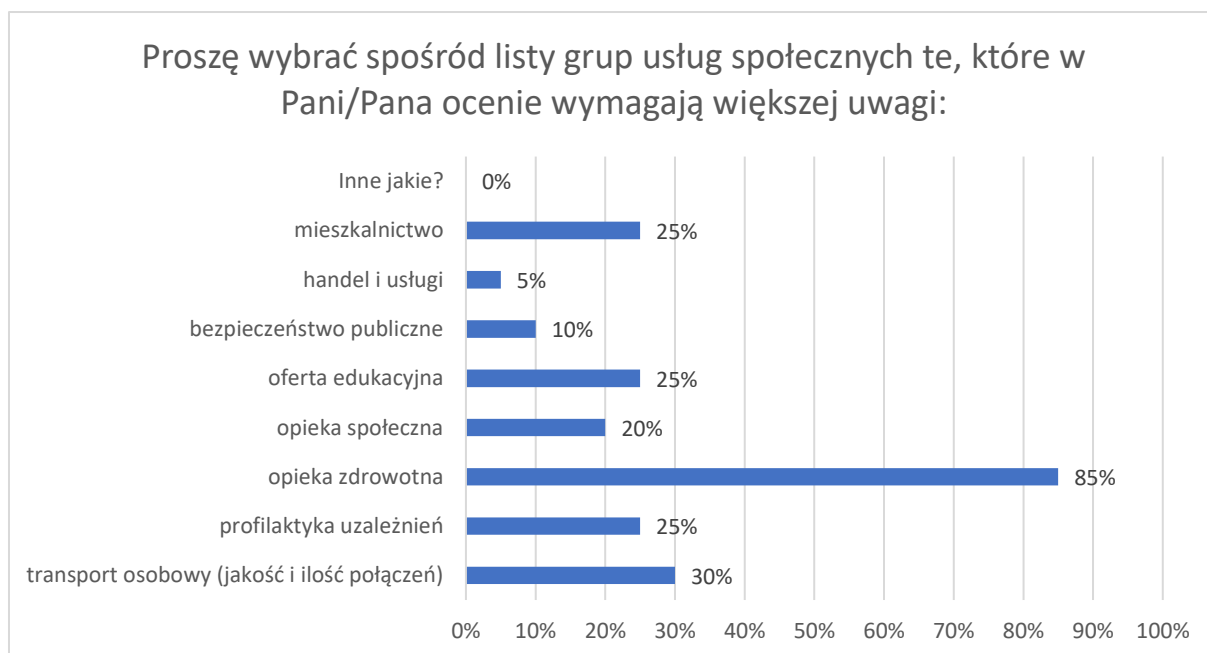

² Podane wartości dotyczą respondentów, którzy nie brali udziału w wydarzeniach.

62% badanych jest zdania, iż większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w Gminie zaspokajana, natomiast 38% jest przeciwnego zdania.

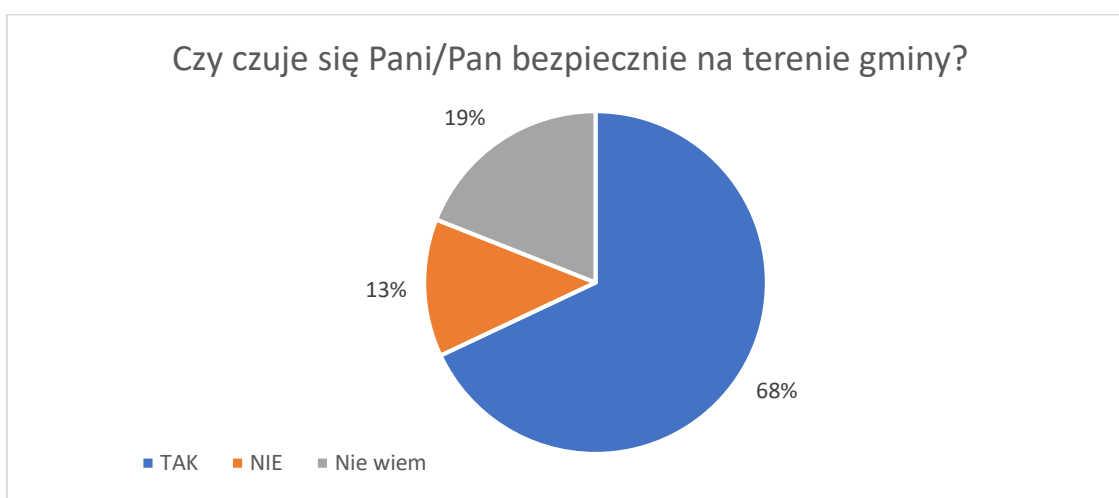
Zdaniem mieszkańców największej uwagi ze strony władz wymaga opieka zdrowotna (85%). Zdecydowanie mniejszy odsetek badanych wskazał na transport osobowy (30%), ofertę edukacyjną (25%) oraz profilaktykę uzależnień (25%). Natomiast najmniej ankietowanych wskazało, że uwagi wymagają bezpieczeństwo publiczne (10%) i handel (5%).

Bezpieczeństwo i poczucie bezpieczeństwa w znaczącym stopniu wpływają na jakość życia mieszkańców. Bezpieczeństwo jest zobiektywizowanym stanem braku zagrożenia,

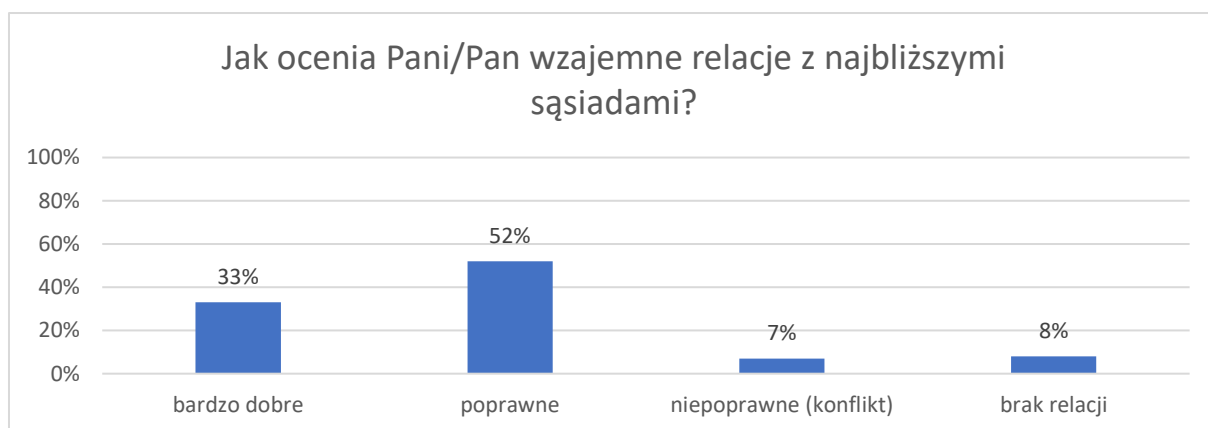
integralnie związanym z subiektywnym, emocjonalnym, psychologicznym odbieraniem przestrzeni jako bezpiecznej, inaczej poczuciem bezpieczeństwa. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnianiu bezpieczeństwa publicznego, jak np. policja, straż pożarna itp.³

Zdecydowana większość mieszkańców Gminy Skoki (68%) czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania. Z kolei 13% wskazało na brak poczucia bezpieczeństwa na terenie Gminy. Pozostałe 19% nie potrafiło tego określić.

Współczesnym przemianom towarzyszy osłabienie tradycyjnych więzi społecznych, szczególnie tych bazujących na bliskości terytorialnej. W związku z tym zmniejsza się również rola więzi sąsiedzkich. **Jak wynika z badań przeprowadzonych w Gminie Skoki, 33% mieszkańców utrzymuje bardzo dobre relacje z najbliższymi sąsiadami, a 52% oceniło je jako poprawne.** Natomiast 8% respondentów wskazało, że nie utrzymuje żadnych relacji z najbliższymi sąsiadami a 7% jest z nimi w konflikcie.

³ M. Szczepańska, *Lokalna aktywność obywatelska- czynniki, pułapki, zróżnicowanie. O wzorach zaangażowania charakterystycznych dla wspólnot mieszkaniowych*, Łódź 2018, s. 108.

W ostatnim pytaniu w tej części ankiety, zapytano mieszkańców jak oceniają wywiązywanie się z działań na rzecz lokalnej społeczności władz oraz poszczególnych instytucji z terenu Gminy? Zdaniem badanych bardzo dobrze i dobrze ze swoich działań na rzecz lokalnej społeczności wywiązują się: ochotnicza straż pożarna (79%), placówki oświatowe (65%), burmistrz (63%) oraz dom kultury (60%).

Szczegółowy rozkład odpowiedzi respondentów zaprezentowano w poniższej tabeli.

	<i>bardzo dobrze</i>	<i>dobrze</i>	<i>dostatecznie</i>	<i>niezadowolająco</i>	<i>nie mam zdania</i>
Burmistrz Gminy	17%	46%	25%	10%	2%
Radni Gminy	15%	31%	35%	15%	4%
Sołtys (rada sołecka)	21%	37%	23%	13%	6%
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	19%	33%	29%	12%	7%
Dom Kultury	25%	35%	15%	6%	19%
Placówki służby zdrowia	6%	25%	23%	40%	6%
Placówki oświatowe	15%	50%	25%	6%	4%
Ochotnicza Straż Pożarna	44%	35%	12%	0%	9%
Klub Sportowy	17%	42%	10%	6%	25%
Inne (jakie)?	15%	23%	12%	2%	48%

POTRZEBA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z ZAKRESU PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY SKOKI

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należą do zadań własnych gminy. Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, również przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych gminy. Podstawą tych działań jest zaś Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Elementem Gminnego programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym⁴.

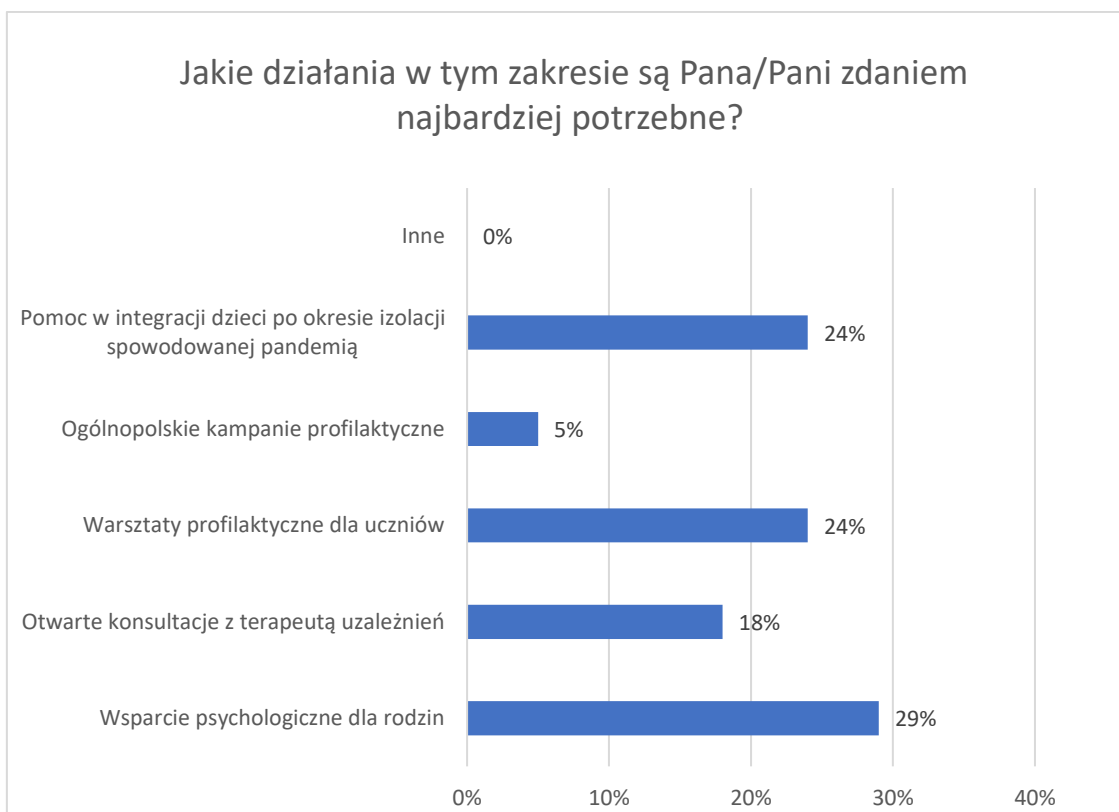
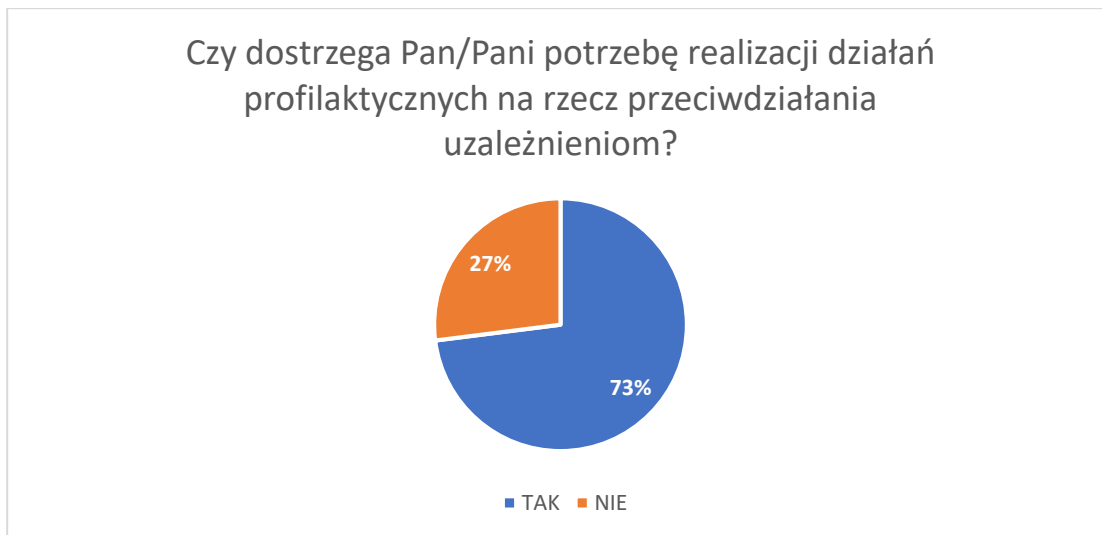
Mieszkańcy Gminy Skoki zostali zapytani o to czy widzą potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień oraz o to, jakie działania w tym obszarze są w ich opinii najbardziej potrzebne.

Jak wynika z przeprowadzonych badań **73% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień**. Świadczy to o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych (alkohol, nikotyna, narkotyki, nowe substancje psychoaktywne, leki) oraz zapobieganie różnorodnym szkodom zdrowotnym i społecznym, które są z tym związane, takim jak: groźne choroby i infekcje, wypadki drogowe, zatrucia i przedawkowania, uzależnienia, niepełnosprawność, marginalizacja, konflikty z prawem, problemy młodych ludzi w uzyskaniu zatrudnienia, akty agresji, problemy w relacjach z innymi, problemy w nauce i inne destrukcyjne lub szkodliwe czyny popełniane pod wpływem substancji psychoaktywnych oraz w związku z nimi.

Respondenci, którzy dostrzegają potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień zostali poproszeni o wskazanie, które z owych działań są w ich opinii

⁴ Na podstawie przepisów Ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2469)

najbardziej potrzebne. Badani wskazali głównie na potrzebę **organizacji wsparcia psychologicznego dla rodzin (29%), warsztatów profilaktycznych dla uczniów (24%), integracji dzieci i młodzieży po okresie pandemii (24%) oraz otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (18%).**

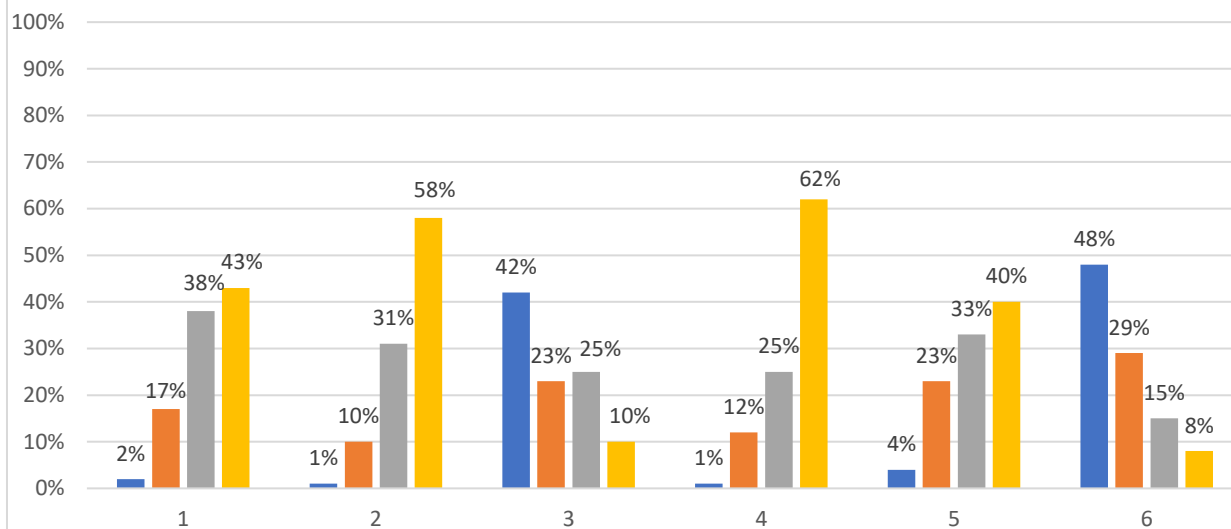

PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie. **Poniższe wartości pozwalają sądzić, że większość badanych nie przejawia postaw wychowawczych, które są charakterystyczne dla tradycyjnego, tj. konserwatywnego wychowania.**

Stwierdzenie „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” w większości spotkało się z odrzuceniem – **81% mieszkańców nie zgadza się z takim stwierdzeniem.** Dodatkowo łącznie 87% badanych zdecydowanie lub raczej nie zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartuje dziecko i pozwala sobie lepiej radzić w przyszłości. Co istotne **65% badanych zgadza się, aby kary fizyczne były zakazane prawem.** Kolejne twierdzenie: „Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek” spotkało się z negacją łącznie 89% respondentów. **Łącznie 77% badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że bicie dziecka jest oznaką bezradności rodziców.**

Przekonania dotyczące wychowania

1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

4 - Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.

5 - Łagodne kary fizyczne nie są przemocą w rodzinie.

6 - Bicie dziecka jest oznaką bezradności rodziców.

■ zdecydowanie tak ■ raczej tak ■ raczej nie ■ zdecydowanie nie

Według badań przeprowadzonych w 2019 roku z deklaracji badanych wynika, że w zdecydowanej większości rodzin zdarzają się nieporozumienia i konflikty (71%), przy czym w większości dochodzi do nich bardzo rzadko (54%), natomiast w co szóstej (17%) kłótnie wybuchają przynajmniej kilka razy w miesiącu. W ciągu ostatnich siedmiu lat częstość występowania konfliktów w rodzinach w zasadzie się nie zmieniła.

Dom – obok pracy, szkoły oraz ulic poza najbliższą okolicą – jest miejscem, gdzie najwięcej osób doświadczyło przemocy (według deklaracji po 8%). Niewiele mniej ankietowanych przyznało, że padło jej ofiarą w najbliższej okolicy (7%). Nieco rzadziej ankietowali zetknęli się z agresją w restauracji, kawiarni, na dyskotecę (5%), w środkach komunikacji – pociągu, autobusie, taksówce (5%) lub w innych miejscach (4%)⁵.

Przemoc w rodzinie zachodzi wówczas, gdy mąż, żona lub inny członek rodziny wyrządza krzywdę fizyczną lub psychiczną najbliższemu, z którym mieszka pod jednym dachem. Sprawca przemocy domowej, wykorzystując swoją przewagę nad ofiarą, próbuje ją zdominować, zastraszyć, poniżyć i wymusić na niej określone zachowania. Jeśli osoba doświadczająca przemocy domowej w porę nie zareaguje i nie uwolni się od tyranii partnera, z czasem będzie jej coraz trudniej przerwać błędny krąg przemocy. Miesiące, a czasem nawet całe lata upokorzeń zmieniają u ofiary postrzeganie samej siebie – zaczyna ona stopniowo przejmować taki obraz własnej osoby, jaki wmawia jej oprawca. Wówczas jedynym wyjściem jest zwrócenie się do instytucji, które dysponują środkami prawnymi pomagającymi karać sprawców przemocy.

O przemocy domowej można mówić wówczas, gdy spełnia następujące cechy:

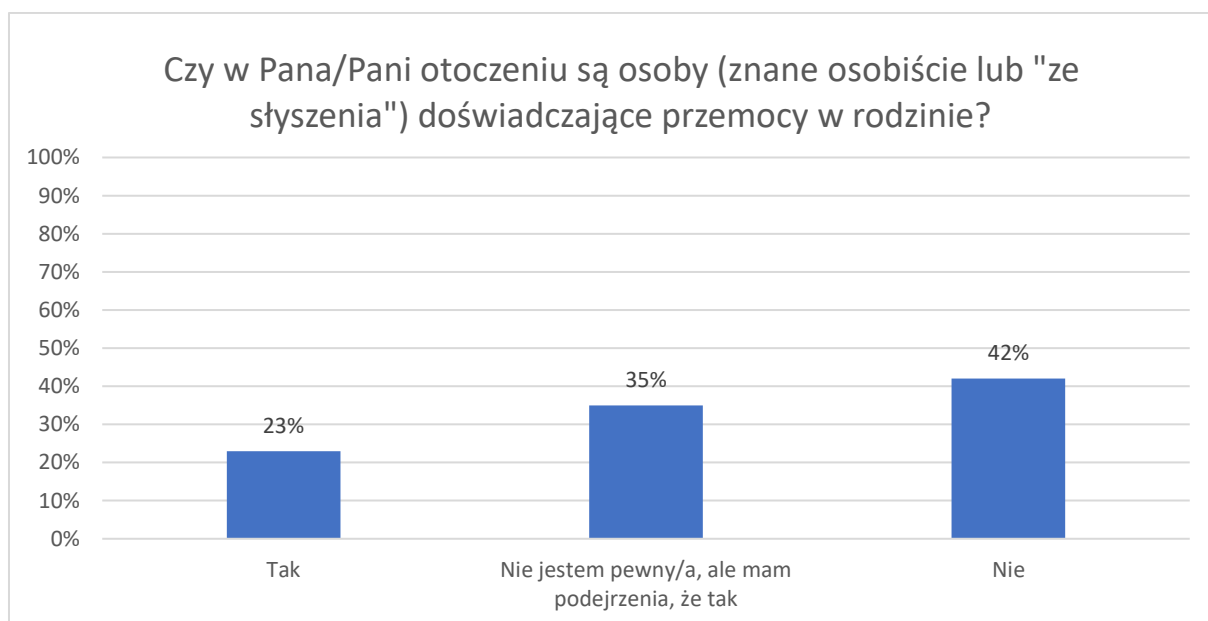
- ma charakter intencjonalny co oznacza, że działania sprawcy są świadome i zamierzone;
- jest rodzajem relacji, w której jedna ze stron podporządkowana jest drugiej – sprawca wykorzystuje swoją przewagę fizyczną, psychiczną, ekonomiczną lub społeczną, aby zdominować ofiarę;
- jest relacją, w której sprawca podejmując działania lub zaniechując ich narusza prawa i dobra osobiste ofiary;

⁵ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, kwiecień 2019

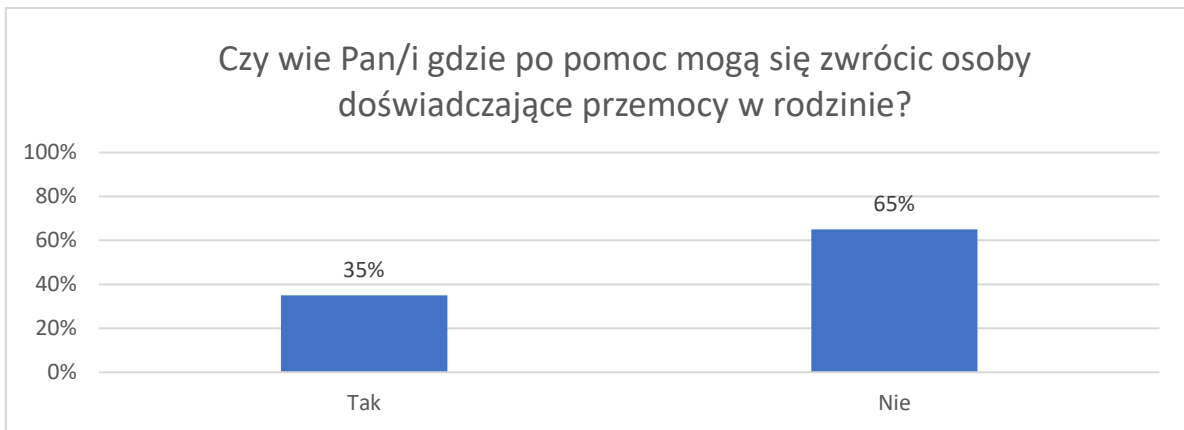
- powoduje szkody fizyczne i psychiczne oraz wywołuje cierpienie u osoby, która doznaje przemocy.

Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

23% badanych wskazała, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy w rodzinie a 35% nie jest pewna, lecz ma podejrzenia, że do tego dochodzi. Należy pamiętać, że tego rodzaju przemoc jest w dużej mierze zjawiskiem ukrytym i wiele osób jej doświadczających nie zgłasza się po pomoc, ani też nie sygnalizuje, że jej doświadcza.

35% badanych mieszkańców deklaruje, że wie, gdzie osoby doświadczające przemocy mogą szukać pomocy w najbliższym otoczeniu. Wskazywano na: policję i ośrodek pomocy społecznej.

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Większość 94% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną.

W społeczeństwie jest obecne przekonanie, że przemoc zdarza się tylko w tzw. „złych domach” – **21% respondentów myśli w ten sposób o przemocy w rodzinie.** **81%** respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że **ofiara przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.**

Poniższe wartości dotyczą łącznych odpowiedzi: zdecydowanie nieprawdziwe i raczej nieprawdziwe:

- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” – **92%**;
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” – **89%**;
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” – **88%**.

Powyższe wyniki świadczą relatywnie o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat mechanizmów przemocy w rodzinie. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia poniższa tabela.

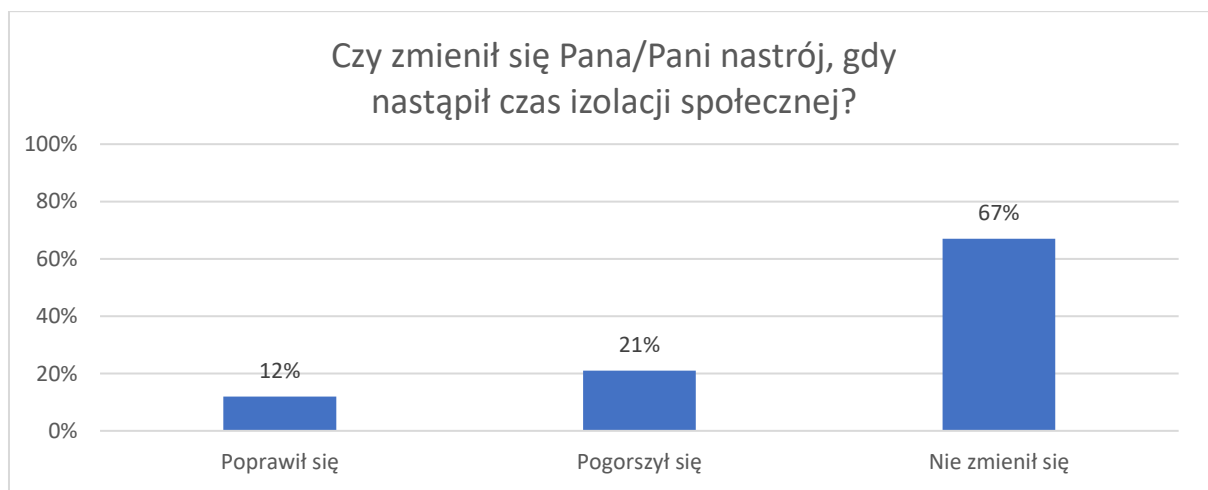
<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nieprawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nieprawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	44%	50%	4%	2%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	6%	15%	46%	33%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	66%	15%	15%	4%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	2%	8%	25%	65%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	3%	8%	12%	77%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	2%	10%	13%	75%

WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA KONDYCJĘ PSYCHICZNĄ MIESZKAŃCÓW

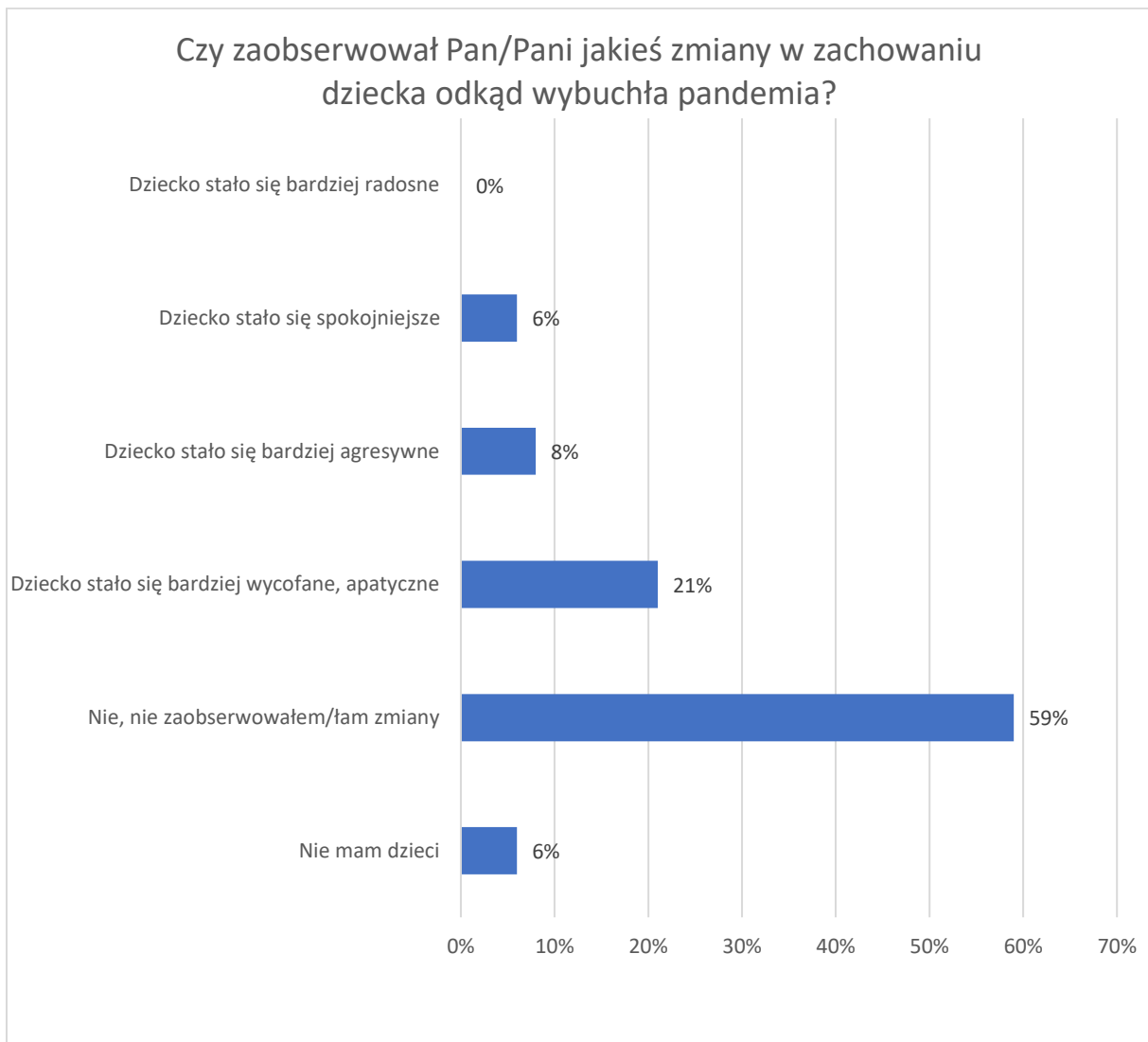
W wyniku panującej pandemii COVID-19 szczególnie drastycznie zmieniają się warunki życia ludzi na całym świecie, a jej skutki społeczne i gospodarcze są dla nas ciągle nieprzewidywalne. W związku ze zmianami, lękiem i izolacją, wywołanymi skutkami pandemii COVID-19, pogorszeniu uległa ogólna kondycja psychiczna społeczeństwa. W wielu przypadkach obecna sytuacja powoduje zagubienie, a w konsekwencji obniżanie poczucia własnej wartości oraz rosnącą głęboką frustrację, bezradność i alienację społeczną.

Zjawiska te najsilniej przejawiają się i są najbardziej widoczne w rodzinach i małych społecznościach, manifestując się w postaci uzależnień, przemocy psychicznej i fizycznej. Jest to szczególnie groźne w relacjach rodzinnych.

W pierwszej kolejności mieszkańcy zostali zapytani o to, czy zmienił się ich nastrój w wyniku izolacji społecznej spowodowanej pandemią COVID-19. **Łącznie 33% respondentów zaobserwowało zmiany w swoim nastroju, z czego 21% wskazuje na jego pogorszenie a 12% na poprawę.**

Następnie zapytano mieszkańców czy zaobserwowali jakieś zmiany w zachowaniu swoich dzieci, odkąd wybuchła pandemia COVID-19. Wyniki wskazują, że część respondentów zaobserwowała negatywne zmiany w ich zachowaniu - **21% wskazało, że ich dziecko stało się bardziej apatyczne i wycofane a 8% zaznaczyło, że ich dziecko stało się bardziej agresywne. 59% nie zaobserwowało żadnych zmian w zachowaniu swojego dziecka.** Pozostałe 6% respondentów nie posiada dzieci.

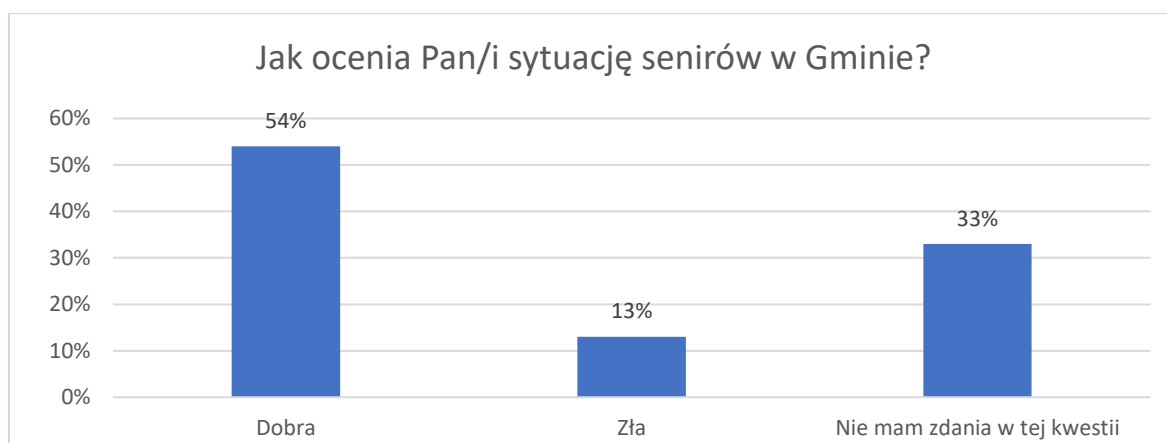

OSOBY STARSZE

Od początku lat 90. XX wieku obserwujemy postępujący proces starzenia się społeczeństwa polskiego. Wyraża się on głównie wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym i zmniejszającą się liczbą ludności w wieku przedprodukcyjnym. W najbliższych dwudziestu latach nastąpi przyspieszenie tego procesu. Przewidywane zmiany demograficzne wymagają podjęcia nowych zadań w polityce społecznej i gospodarczej Polski⁶.

Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć samotność, chorobę, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności. Wszystkie te problemy wskazują na istniejącą marginalizację osób starszych jako zbiorowości, czego przykładem może być stopniowe eliminowanie ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego w momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego.

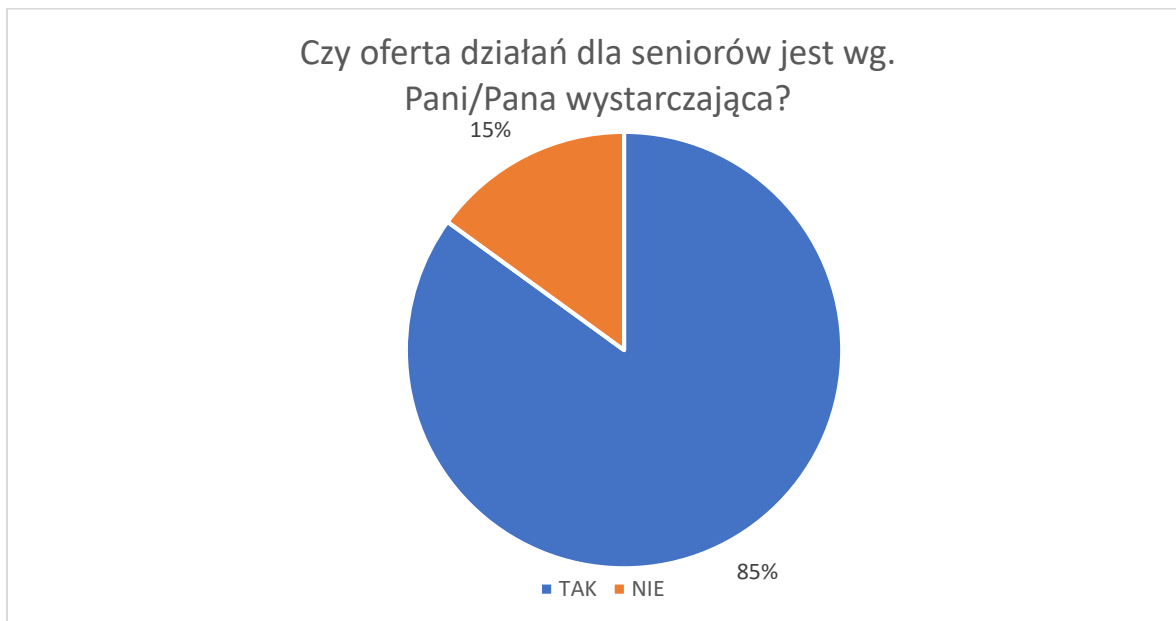
W pierwszej kolejności mieszkańcy zostali poproszeni o ogólną ocenę sytuacji seniorów w Gminie. **W subiektywnej ocenie 54% badanych sytuacja ta jest dobra, 13% uważa, że jest zła, a 33% nie ma zdania w tej kwestii.**

Następnie zapytano mieszkańców o to, czy ich zdaniem oferta działań skierowanych do seniorów na terenie Gminy jest według nich wystarczająca. Zdecydowana większość (85%) wskazało na odpowiedź twierdzącą. Jednakże 15% badanych uważa, że oferta ta jest niewystarczająca i brakuje m.in. miejsc spotkań dla

⁶ [http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/D5E35E200F187640C1257A29004A756B/\\$file/Infos_126.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/D5E35E200F187640C1257A29004A756B/$file/Infos_126.pdf) (dostęp: 12.10.2022).

seniorów – klubu seniora, działań aktywizujących czy pomocy w codziennym funkcjonowaniu osobom samotnym.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne to również te, które uzyskały orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów oraz dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia.

W opinii społecznej najczęściej wymienianymi problemami, z jakimi mogą borykać się osoby niepełnosprawne są problemy finansowe, brak dostępu do odpowiedniej opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji. Same osoby niepełnosprawne również przyznają, że są to jedne z większych problemów, jakie spotykają na swojej drodze.

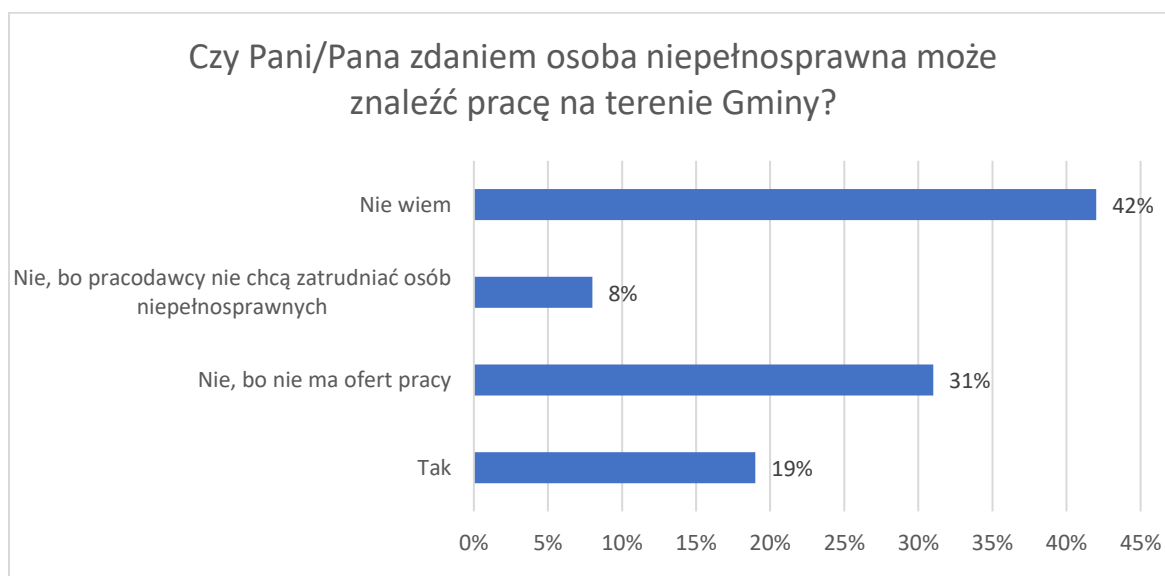
Najczęściej wymieniane problemy rodzin osób niepełnosprawnych to także trudności finansowe. Istotne są trudności w pogodzeniu pracy zarobkowej z opieką nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Ważnymi aspektami w życiu osób bliskich niepełnosprawnym są także wypalenie, przemęczenie i brak sił oraz niewystarczający dostęp do opieki zdrowotnej i rehabilitacji.

Współczesna sytuacja ekonomiczna i społeczna osób niepełnosprawnych w Polsce, mimo upływu ponad dwóch dekad od rozpoczęcia transformacji ustrojowej, nadal nie jest stabilna. Negatywne zjawiska społeczne, takie jak bieda, bezrobocie, bezradność, nie zanikają, ale ewoluują w inne formy. Swymi skutkami obejmują szczególnie osoby najsłabsze i bezbronne. Jednym z takich zjawisk jest wykluczenie społeczne.

Respondenci zostali zapytani, czy w ich opinii osoby niepełnosprawne są przez mieszkańców Gminy akceptowane. **Zdaniem 75% badanych osoby niepełnosprawne nie są wykluczone społecznie w środowisku lokalnym. Natomiast 8% mieszkańców wskazało, że takie osoby nie są akceptowane. Pozostałe 17% nie ma zdania na ten temat.**

Kolejno badani mieli wskazać, czy ich zdaniem **osoba niepełnosprawna może uzyskać na terenie Gminy zatrudnienie. Tylko 19% mieszkańców wskazało odpowiedź twierdzącą. 39% z badanych zaznaczyło odpowiedź przeczącą, z czego 31% odpowiedziało, że nie ma ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, a 8%, że pracodawcy nie chcą zatrudniać takich osób.** Pozostałe 42% nie ma zdania na ten temat.

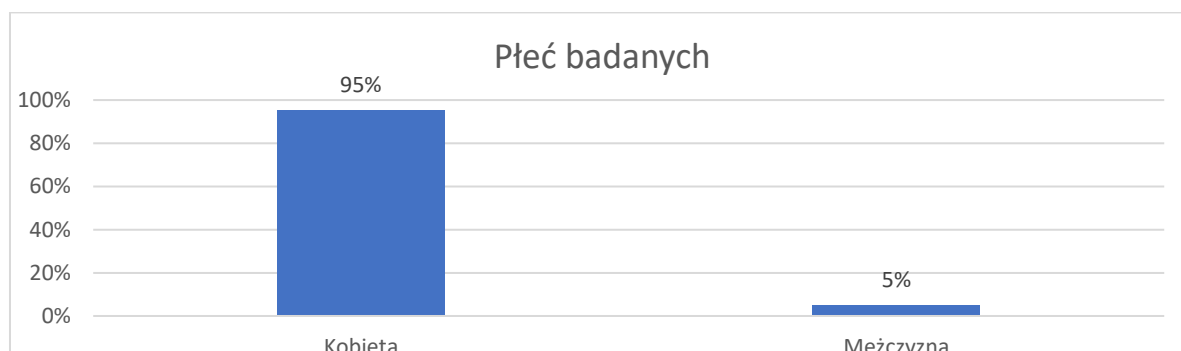
BADANIA WŚRÓD PRACOWNIKÓW MIEJSKO- GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

METODOLOGIA

Pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych jest instytucją polityki społecznej państwa, w tym organów samorządowych, które zadania z tym związane realizują za pośrednictwem OPS. Wykonując zadania pomocy społecznej i dyspozycje wynikające z przepisu art. 2 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej podmioty te współpracują, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi, tj. podmiotami, które mogą posiadać informacje o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej. W celu prawidłowego wypełniania zadań z zakresu pomocy społecznej konieczna jest rzetelna identyfikacja osób wymagających objęcia pomocą, jak też należyte wykonywanie obowiązków przez pracowników socjalnych, mające na celu monitorowanie sytuacji społecznej. Niekorzystanie bądź korzystanie w niewielkim stopniu z możliwości współpracy nie zapewnia pełnej i skutecznej identyfikacji i następnie oceny sytuacji osób potrzebujących.

Niewątpliwie, ważną grupą, której badanie jest pomocne w identyfikacji problemów społecznych występujących na terenie Miasta są właśnie pracownicy Miejsko- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W badaniu wzięło udział 20 pracowników Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w skokach z czego 19 osób to kobiety.

WYNIKI BADANIA

W pierwszej kolejności badani pracownicy MGOPS zostali poproszeni o ocenę istotności problemów występujących w ich środowisku lokalnym. **Najistotniejszymi ich zdaniem problemami są: bieda i ubóstwo (95%), uzależnieni od alkoholu (90%), uzależnienie od narkotyków (90%), przemoc domowa (90%), niepełnosprawność (90%) oraz uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej (90%).**

Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawia poniższa tabela.

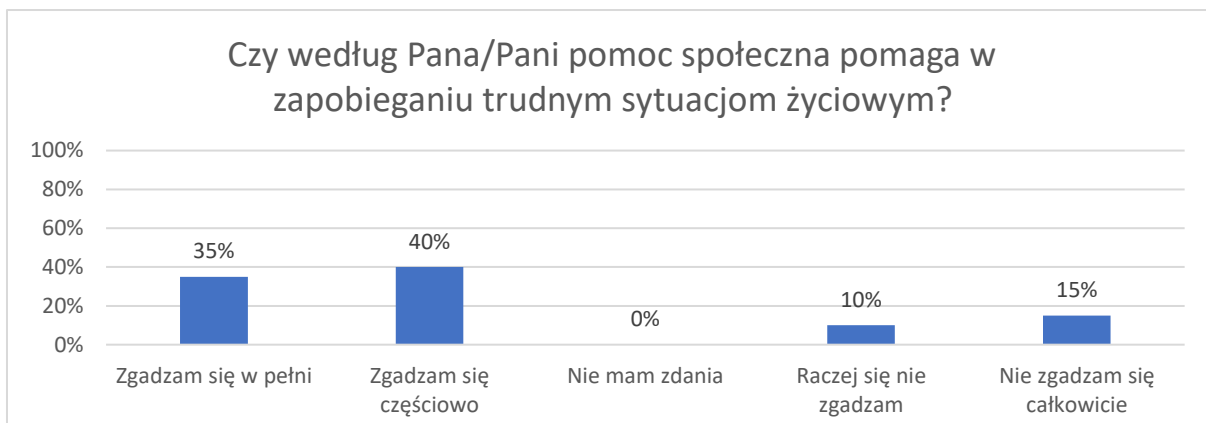
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Uzależnienie od alkoholu	55%	35%	0%	10%
Uzależnienie od narkotyków	30%	60%	0%	10%
Przemoc domowa	45%	45%	0%	10%
Bezrobocie	25%	50%	20%	5%
Bieda, ubóstwo	5%	90%	0%	5%
Bezdomność	0%	40%	50%	10%
Niepełnosprawność	50%	40%	5%	5%
Zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży	30%	35%	30%	5%
Problemy opiekuńczo-wychowawcze (rodziców z dziećmi)	20%	60%	15%	5%
Bezradność osób w sprawach prowadzenia gosp. domowego	10%	60%	25%	5%
Uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej	45%	45%	5%	5%
Izolacja społeczna osób starszych	10%	40%	45%	5%

Brak poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców gminy	10%	50%	30%	10%
Długotrwałe choroby	45%	30%	20%	5%
Pogorszenie kondycji psychicznej w związku z izolacją w czasie pandemii Covid -19	35%	30%	25%	10%
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	25%	60%	5%	10%
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5%	30%	55%	10%

Następnie pracownicy MGOPS zostali zapytani o to, jakie wsparcie jest ich zdaniem najbardziej potrzebne dla mieszkańców gminy. Respondenci wskazywali na różnorodne formy wsparcia: finansowe, mieszkania socjalne, pomoc psychologiczna i terapeutyczna, miejsca pracy czy też pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Zapytano zatem pracowników pomocy społecznej czy ich zdaniem instytucja, w której pracują pomaga w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. **40% respondentów odpowiedziało, że zgadza się z tym częściowo a 35% zgadza się w pełni. Pozostałe 10% raczej nie zgadza się a 15% całkowicie nie zgadza się, że pomoc społeczna pomaga w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych.** Ta część badanych może nie widzieć efektywności i skuteczności swojej pracy, a tym samym nie odczuwać z niej satysfakcji.

Wypalenie zawodowe to w uproszczeniu wynik chronicznego stresu związanego z pracą, który powoduje, że czujemy się wyczerpani fizycznie i emocjonalnie. Pandemia mocno nasiliła stres i narzuciła nadzwyczajne warunki pracy, stawiając pracowników w bardzo wymagającej sytuacji.

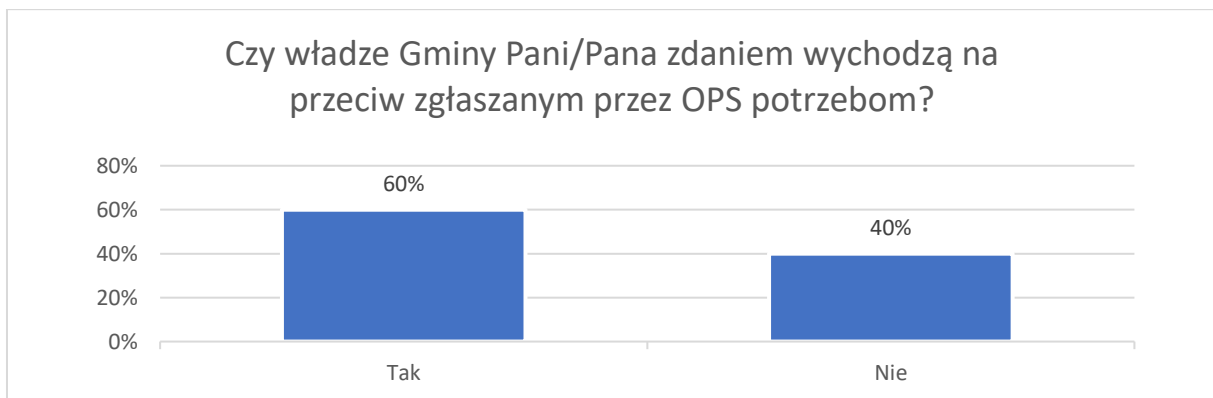
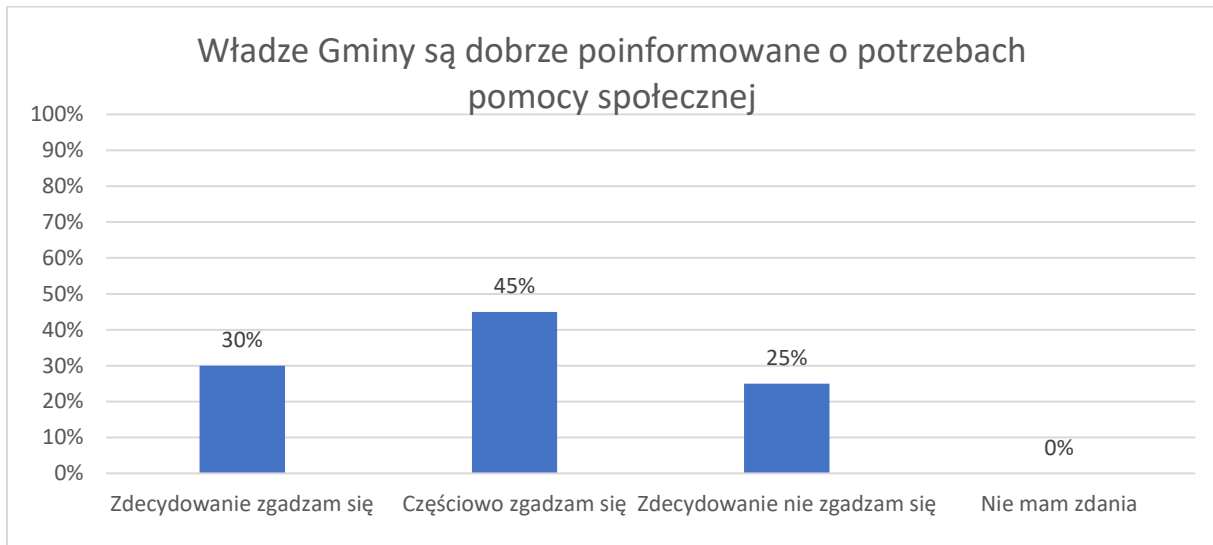
59% z badanych pracowników Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skokach wskazała, że odczuwa symptomy wypalenia zawodowego.

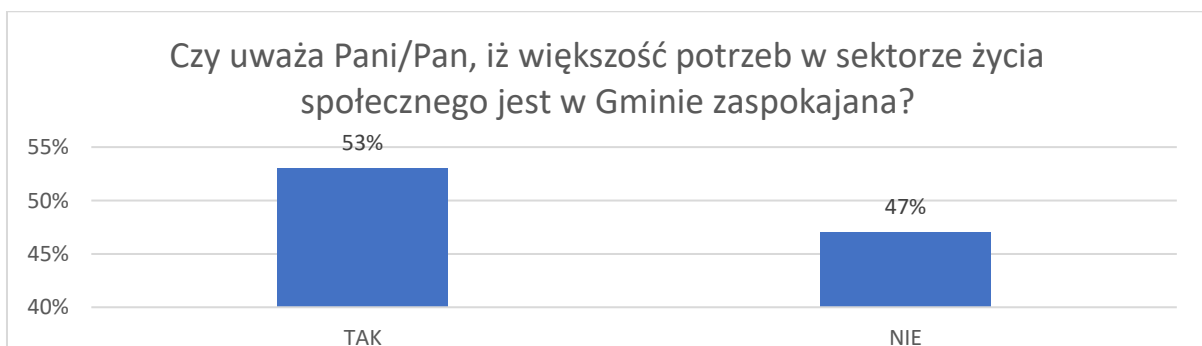
Ośrodki pomocy społecznej mają zgodnie z prawem status gminnych jednostek organizacyjnych. Zapytano więc pracowników MGOPS czy władze Gminy są dobrze poinformowane o potrzebach pomocy społecznej oraz czy wychodzą naprzeciw zgłaszanym przez ośrodek potrzebom.

Jak wynika z przeprowadzonych badań łącznie 75% respondentów zgadza się, że władze gminy są dobrze poinformowane o potrzebach pomocy społecznej. 25%

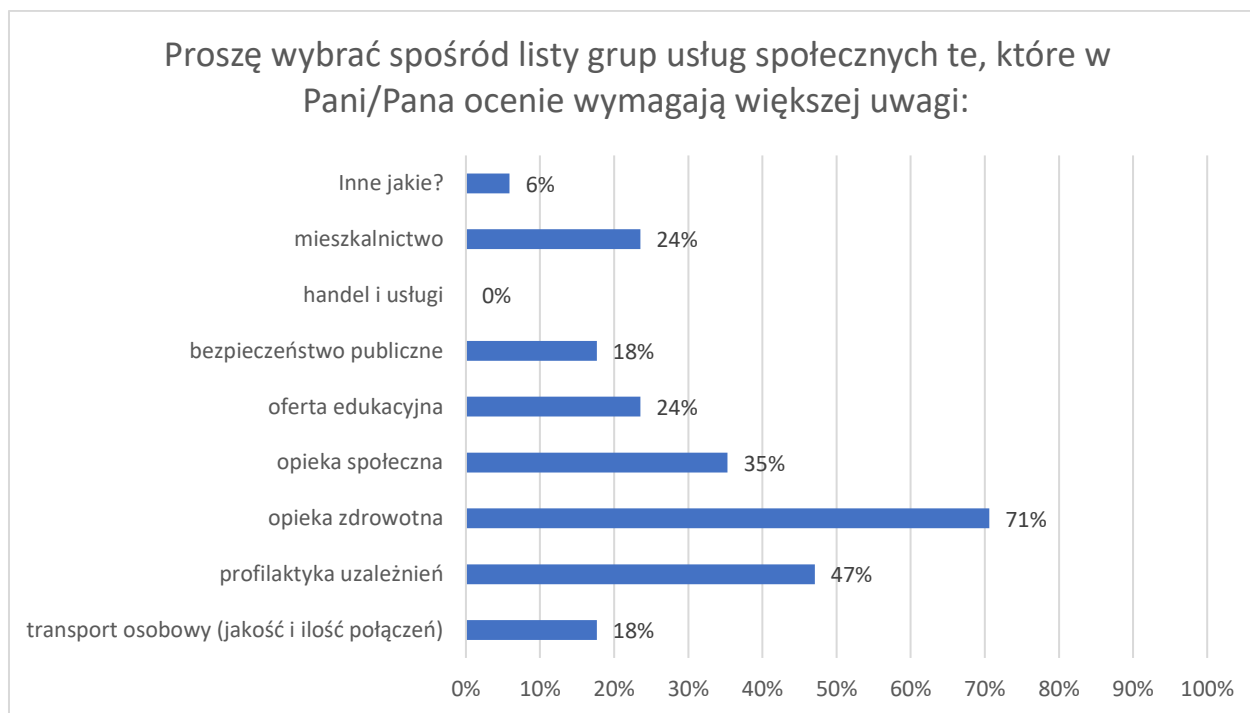
wyraża zdanie przeciwne. **60% badanych uważa, że władze Gminy wychodzą naprzeciw zgłaszanym przez MGOPS problemom.**

Dodatkowo, ponad połowa badanych (**53%**) uważa, że większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w gminie zaspokajana. Przeciwnego zdania jest 47% respondentów.

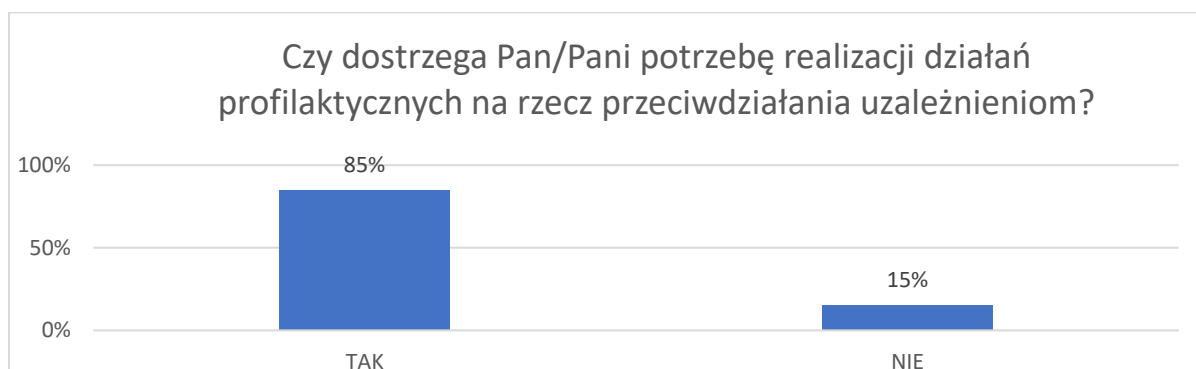

Zdaniem pracowników ośrodka pomocy społecznej większej uwagi wymagają następujące usługi społeczne: **opieka zdrowotna (71%), profilaktyka uzależnień (47%) oraz opieka społeczna (35%).**

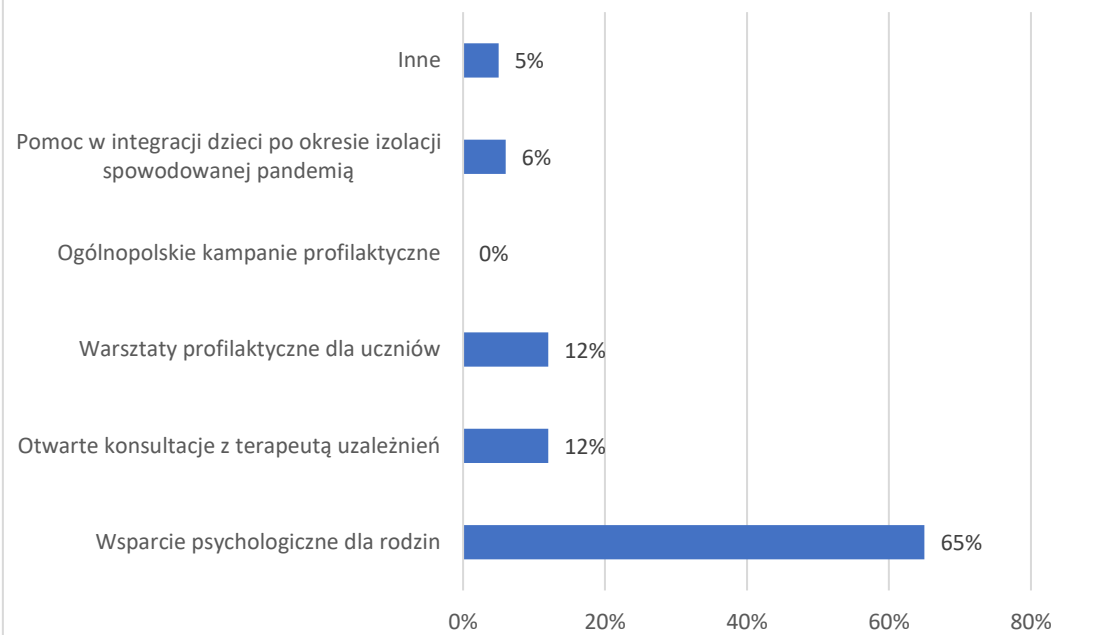

Pracownicy MGOPS zostali również zapytani czy dostrzegają potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Jak wynika z przeprowadzonego badania 85% z respondentów dostrzega taką potrzebę.

Następnie badani zostali poproszeni o wskazanie, które z działań w zakresie profilaktyki uzależnień są w ich opinii najbardziej potrzebne. Pracownicy OPS wskazywali najczęściej na potrzebę **udzielania wsparcia psychologicznego dla rodzin (65%), organizacji otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (12%) oraz warsztatów profilaktycznych dla uczniów (12%).**

Jakie działania w tym zakresie są Pana/Pani zdaniem najbardziej potrzebne?

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

METODOLOGIA

Badanie przeprowadzono metodą CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (wykorzystane narzędzie badawcze to program CORIGO rekomendowany przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Użycie tej metody pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, że na wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- dopalaczy,
- napojów energetycznych,

a także zagadnienia związane z:

- uzależnieniami behawioralnymi,
- przemocą,
- cyberprzemocą,
- sposobami spędzania czasu wolnego.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

W badaniu wzięli uczniowie klas Szkół Podstawowych Gminy Skoki w przedziale wiekowym: klas 4-6 oraz 7-8.

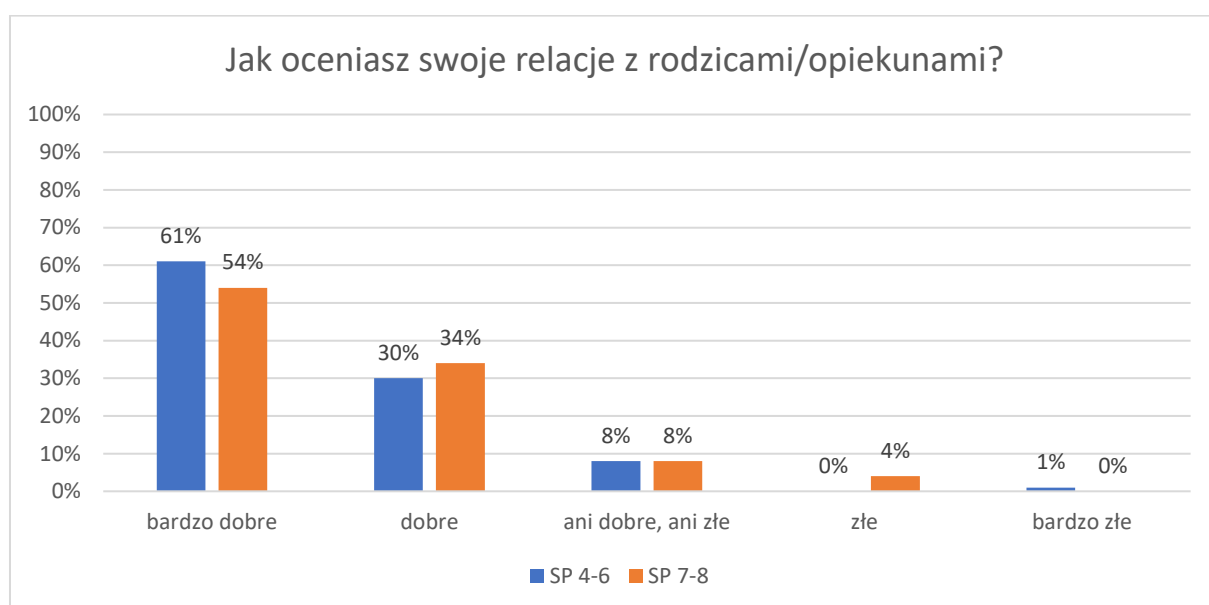
<i>Liczebność grup badanych</i>	
Szkoły Podstawowe - uczniowie klas 4-6 (SP 4-6)	129
Szkoły Podstawowe - uczniowie klas 7-8 (SP 7-8)	78
ŁĄCZNIE	207

WYNIKI

RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI

Rozwijanie pozytywnych relacji międzyludzkich w okresie dorastania jest jednym z kluczowych elementów sprzyjających skuteczności programów profilaktycznych. Czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowią mogą dla nich oparcie i źródło wiedzy.

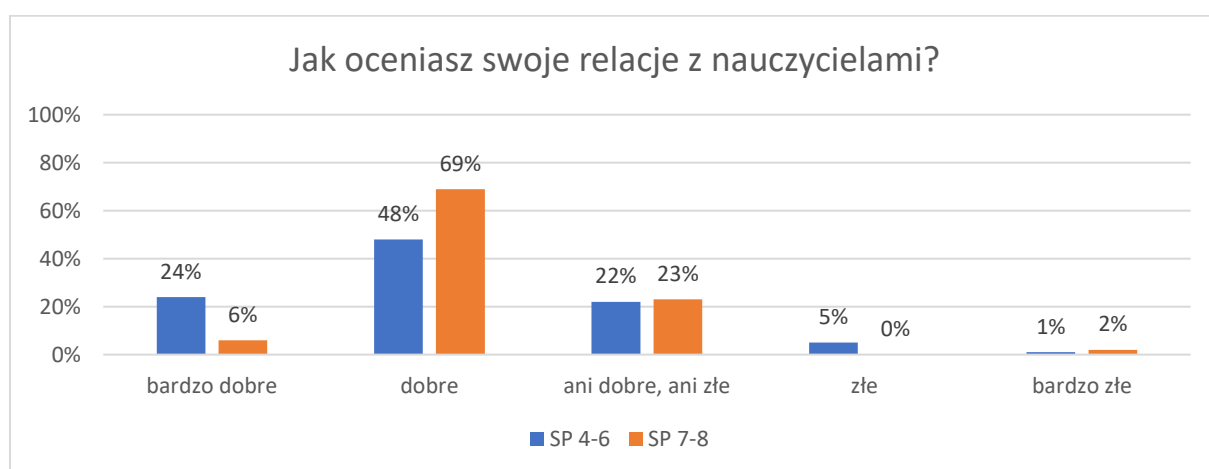
Uczniowie w Gminie Skoki deklarują bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami: SP 4-6: łącznie 91%; SP 7-8: łącznie 88%. Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne / problemowe.

Klimat szkoły jest jednym z tych elementów środowiska społecznego, które w istotny sposób mogą modyfikować procesy socjalizacyjne i rozwojowe. Wiele badań wskazuje na to, że pozytywny klimat szkoły należy do istotnych czynników wspierających karierę szkolną dzieci i młodzieży, a także należy do czynników chroniących przed zachowaniami ryzykownymi. Dobry klimat w szkole sprzyja przystosowaniu uczniów do wymagań

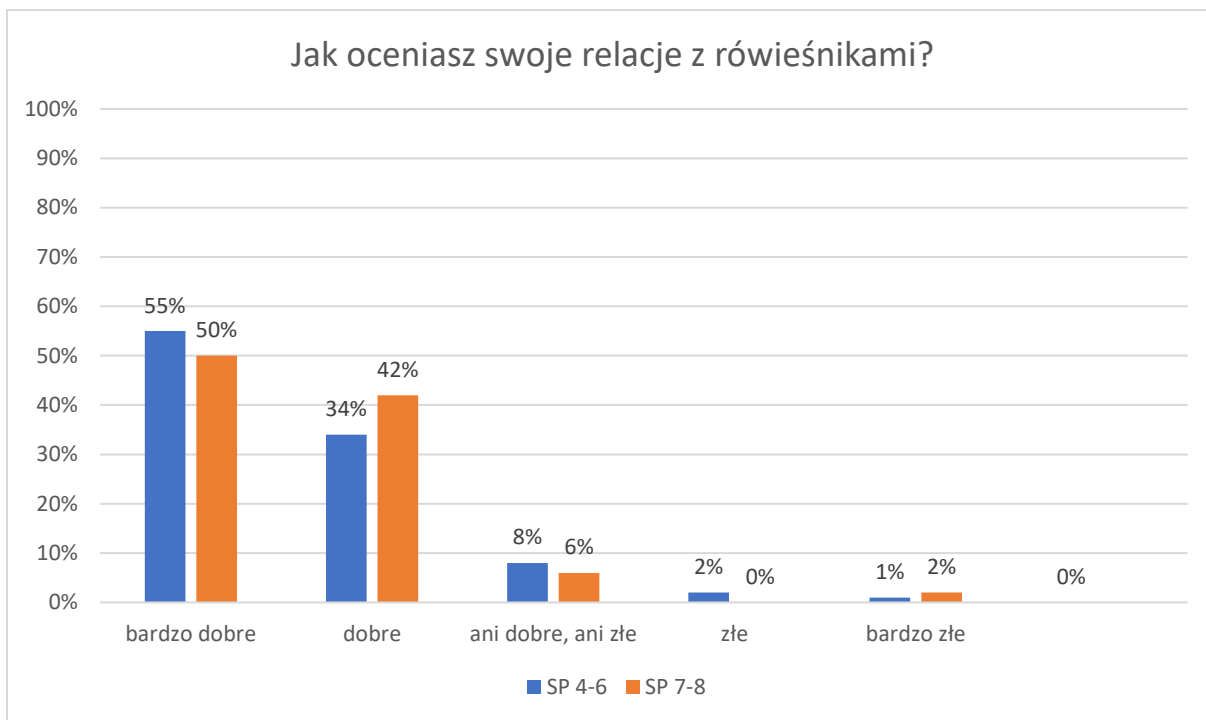
i obowiązków szkolnych; wiąże się z lepszymi wynikami w nauce, wyższą motywacją do uczenia się, większym zaangażowaniem uczniów w pracę na lekcjach, wyższymi wskaźnikami frekwencji oraz mniejszymi wskaźnikami „wypadania” uczniów z systemu szkolnego. Badacze przedmiotu wskazują także na związki dobrego klimatu szkoły z korzystnymi postawami uczniów wobec szkoły, wobec działalności prospołecznej w szkole, a także z zadowoleniem z siebie i poczuciem własnej wartości. Dodatkowo, wyniki badań mówią o tym, że postrzeganie przez uczniów swoich związków ze szkołą i z nauczycielami jako przeważnie pozytywnych jest związane z mniejszym rozpowszechnieniem zachowań ryzykownych młodzieży, w tym: używania substancji psychoaktywnych, stosowania przemocy, ryzykownych zachowań seksualnych oraz zaburzeń emocjonalnych i zachowania⁷.

Ważnym elementem relacji uczniów ze szkołą jest jakość kontaktów z nauczycielami. Jak wynika z przeprowadzonych badań, uczniowie z Gminy Skoki mają w większości **bardzo dobre i dobre relacje z nauczycielami: SP 4-6: łącznie 72%; SP 7-8: łącznie 75%.**

Kolejnym istotnym elementem są relacje z **rówieśnikami – uczniowie z Gminy Skoki relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze - SP 4-6: łącznie 89%; SP 7-8: łącznie 92%.**

⁷ K. Ostaszewski, *Zachowania ryzykowne młodzieży w perspektywie mechanizmów resilience*, Warszawa 2014.

Powyższe wyniki wskazują na korzystną atmosferę wychowawczą oraz przyjazne środowisko szkolne w Gminie Skoki, co stanowi niezwykle istotny czynnik chroniący przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży.

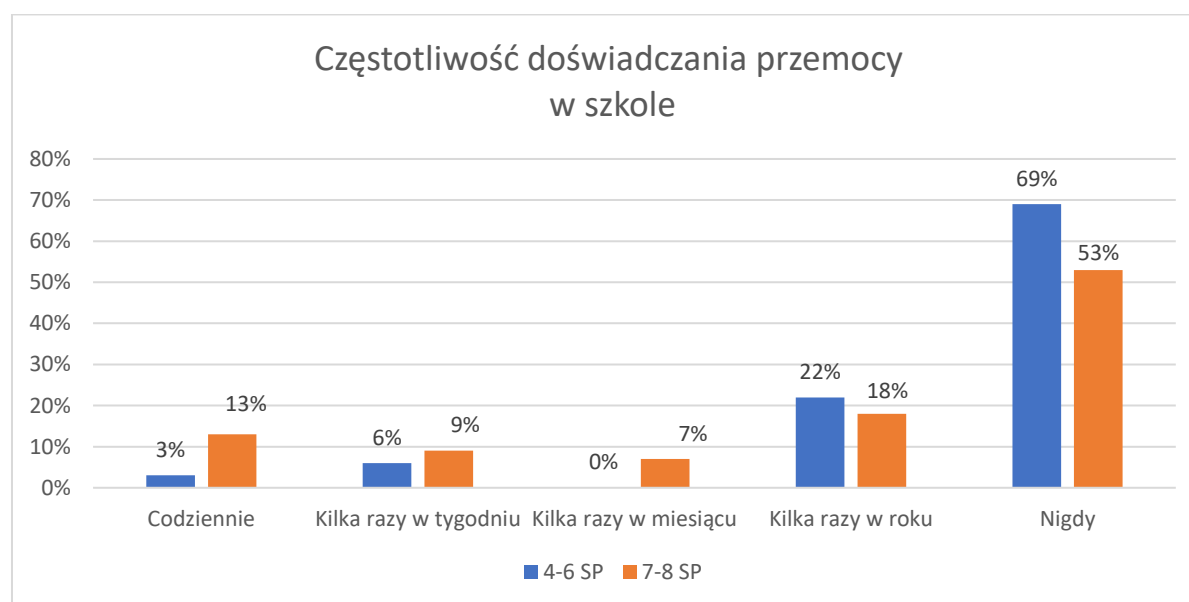
PRZEMOC W SZKOLE

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w Gminie Skoki pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

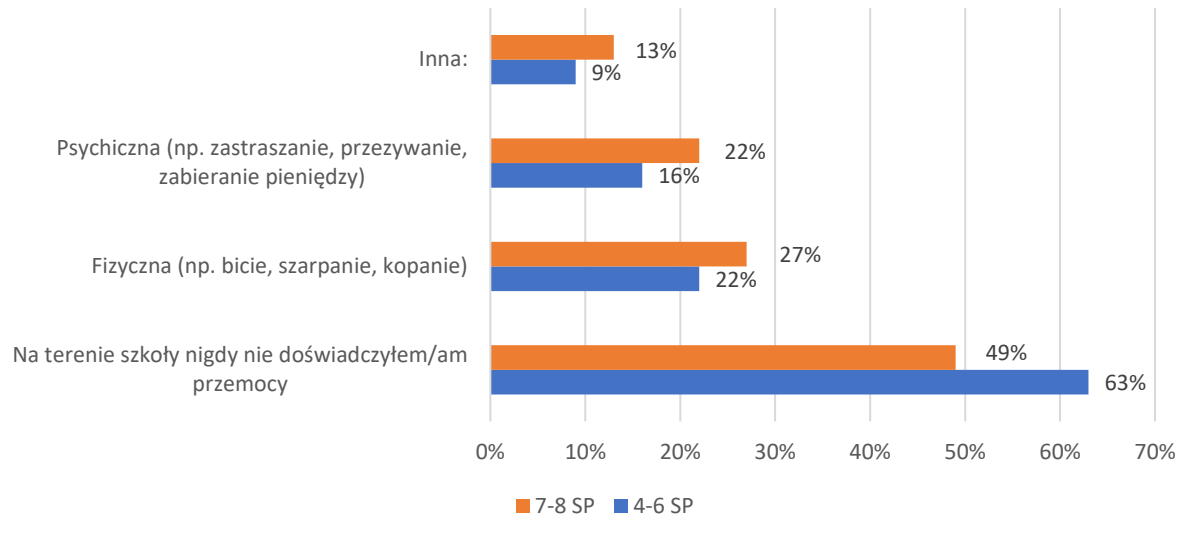
Spora część uczniów deklaruje, że nie są ofiarami przemocy doświadczanej ze strony innych uczniów (69% 4-6 SP; 53% 7-8 SP).

Niepokojące, wydają się dane, że jest grupa uczniów, która przyznaje, że codziennie doświadczają w szkole przemocy (3% 4-6SP; 13% 7-8 SP). Należy również zwrócić uwagę na fakt, że we wszystkich badanych grupach uczniów pojawiły się deklaracje mówiące o doświadczaniu przemocy w szkole: kilka razy w tygodniu, kilka razy w miesiącu i roku.

Zapytaliśmy też uczniów o rodzaj doświadczanej przez nich przemocy w szkole. Wyniki wskazują, że uczniowie klas 4-6 oraz klas 7-8 częściej doświadczają w szkole przemocy fizycznej niż przemocy psychicznej.

Rodzaj przemocy doświadczanej w szkole

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

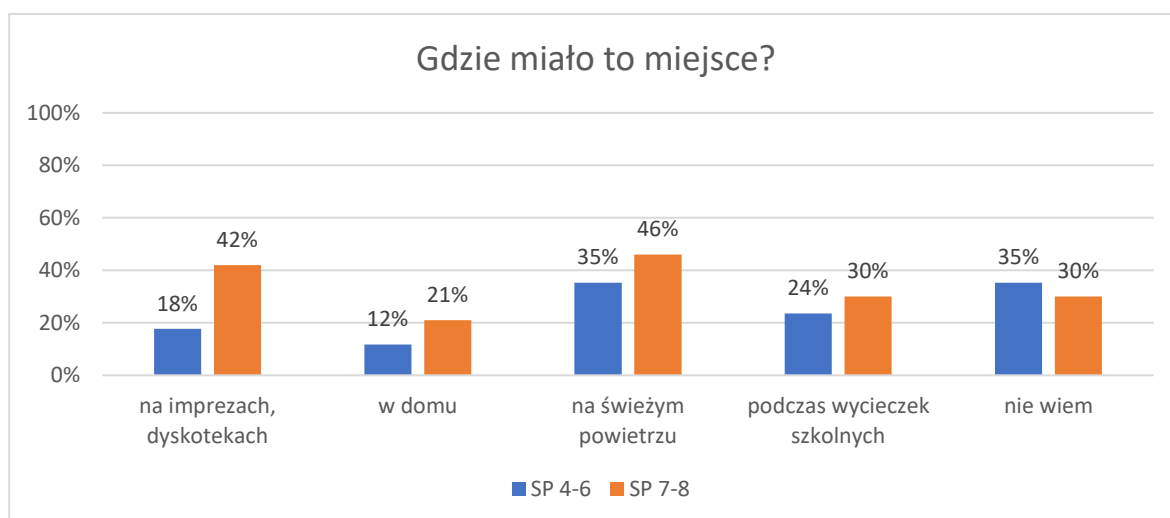
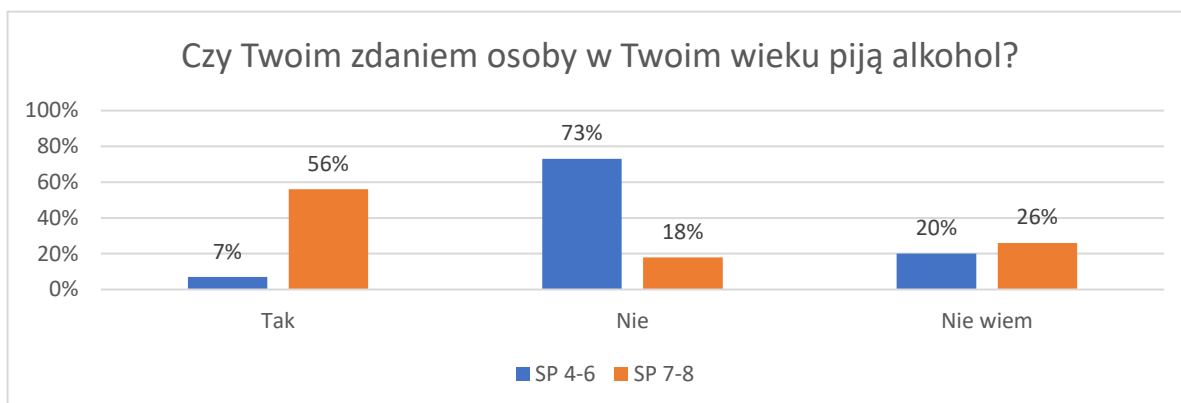
Ekspansja i globalizacja mediów i rynków w dużym stopniu kształtuje poglądy i wartości młodzieży, jej wybory i zachowania. Młodzi ludzie w obecnej rzeczywistości mają więcej swobody, większe możliwości i częściej dysponują własnymi środkami pieniężnymi. Jednocześnie, grupa ta jest coraz bardziej narażona na oddziaływanie presji zewnętrznej, technik sprzedaży i marketingu, których agresywność w odniesieniu do towarów konsumpcyjnych i potencjalnie szkodliwych substancji, takich jak alkohol i inne substancje psychoaktywne, stale rośnie.

Jak wynika z badań ESPAD (Europejski Program Badań Ankiety w Szkołach na temat Używania Alkoholu i Narkotyków) z 2019 roku napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 80,0% uczniów z młodszej grupy i 92,8% uczniów z starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 46,7% piętnasto-szesnastolatków i 76,1% siedemnasto-osiemnastolatków. Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród całej młodzieży jest piwo, a najmniej – wino. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż raz upiło się 11,3% uczniów z młodszej kohorty i 18,8% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się tylko 66,7% uczniów młodszych i 43,4% uczniów starszych. W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie: 74% (72% w 2016) uczniów przynajmniej raz piło piwo, 62% (63% w 2018) – wódkę i inne mocne alkohole, a 43% (41% w 2016) – wino⁸.

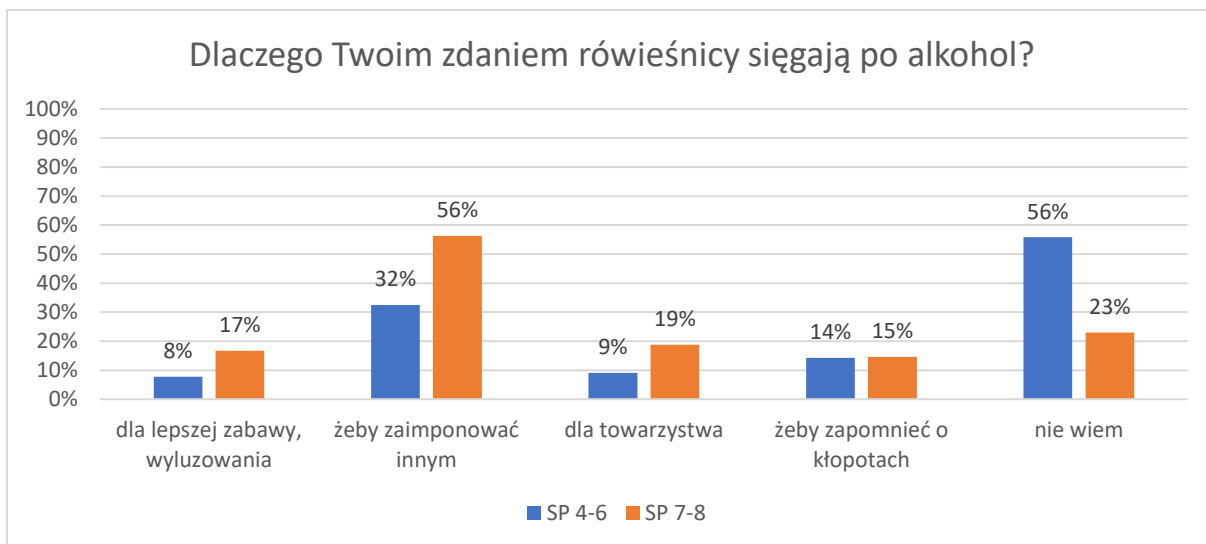
W pierwszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o subiektywną ocenę, czy ich rówieśnicy spożywają alkohol. **7% uczniów klas 4-6 oraz 56% uczniów klas 7-8 przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol.** Następnie badanych zapytano o to, w jakich miejscach ich koledzy/koleżanki spożywają alkohol. Uczniowie wskazywali najczęściej na

⁸ J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD przeprowadzonych w 2019 roku*, Warszawa 2020.

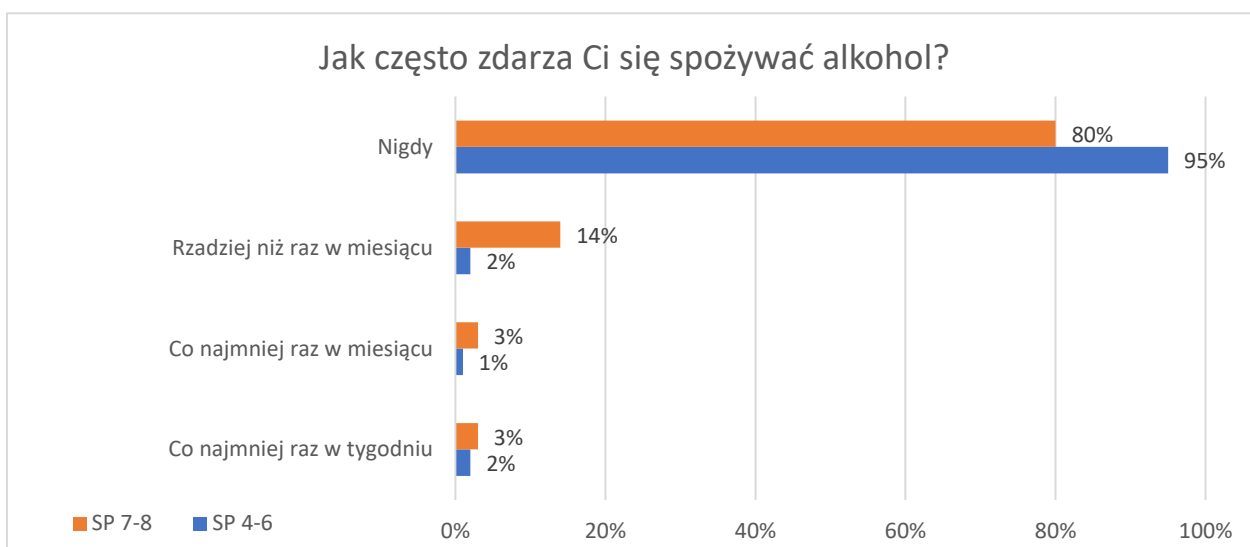
imprezy i dyskoteki (SP 4-6: 18% SP 7-8: 42%) oraz podczas spędzania czasu na świeżym powietrzu (SP 4-6: 35% SP 7-8: 46%).

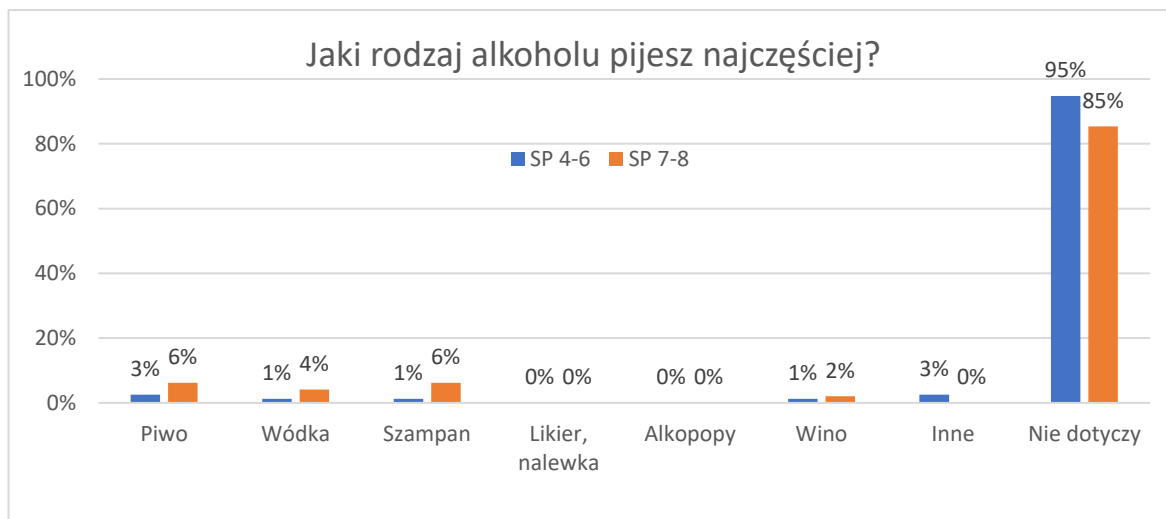
Jeżeli chodzi o przyczyny z jakich młodzi ludzie sięgają po alkohol, respondenci wskazywali najczęściej na chęć zaimponowania innym (SP 4-6: 32%, SP 7-8: 56%), dla towarzystwa (SP 4-6: 9%, SP 7-8: 19%) oraz, co niepokojące, aby zapomnieć o kłopotach (SP 4-6: 14%, SP 7-8: 15%).

W celu zbadania ilu uczniów ma za sobą inicjację alkoholową – zapytano o to jak często zdarza się im pić alkohol. Jak pokazują deklaracje respondentów, inicjację alkoholową ma za sobą 5% uczniów SP 4-6 oraz 20% uczniów SP 7-8.

Następnie zapytano uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. **Uczniowie szkół podstawowych Gminy Skoki deklarujący spożywanie alkoholu najczęściej sięgają po piwo (SP 4-6: 3%, SP 7-8: 6%) oraz szampana (SP 4-6: 1%; SP 7-8: 6%).** Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawia poniższy wykres.

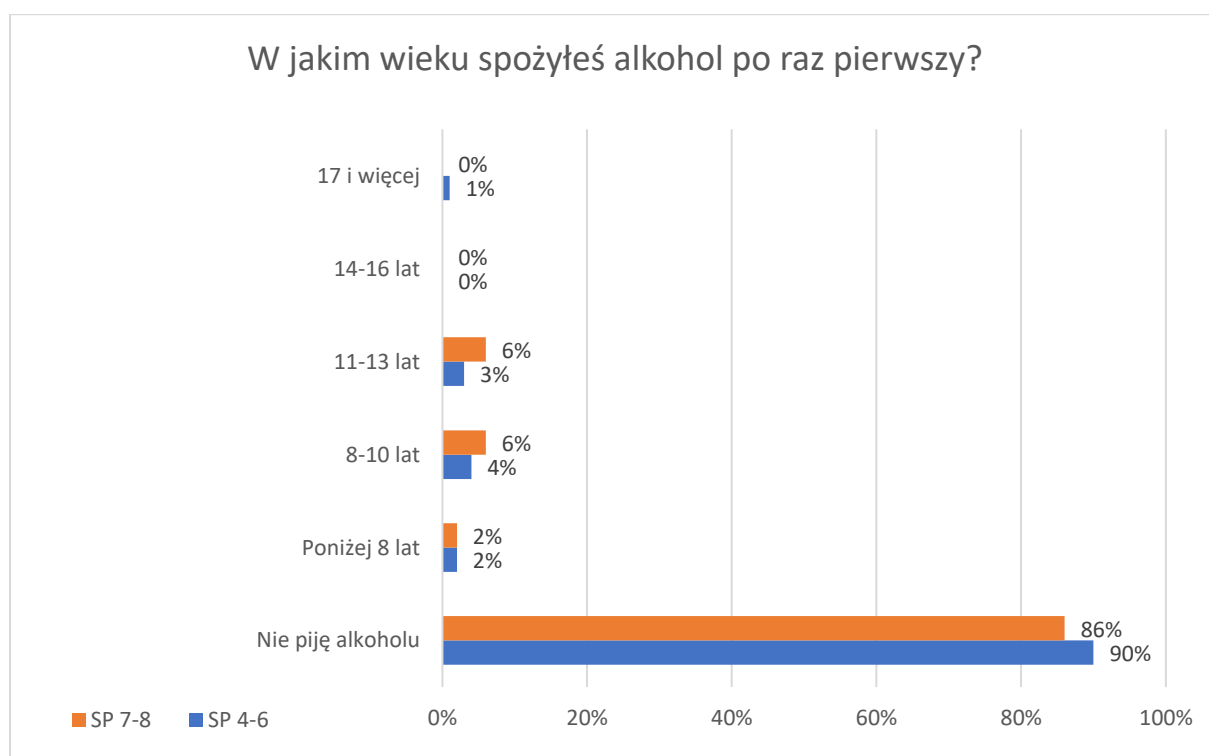

Wśród powodów z jakich sięgają po alkohol uczniowie, wskazywali na różnorodne przyczyny wskazując głównie na: ciekawość, chęć lepszej zabawy, dla towarzystwa czy pod wpływem znajomych.

Wczesna inicjacja alkoholowa w gronie rówieśników czy w środowisku rodzinnym, gdzie rodzice dodatkowo dają przyzwolenie na próbowanie/picie alkoholu przez swoje dzieci, zwiększa ryzyko pojawienia się u nich w przyszłości potencjalnych problemów związanych ze spożywaniem alkoholu. Ponadto, takie przyzwalające postawy rodziców oraz wczesna intoksykacja alkoholowa są jednymi z wielu czynników zwiększających ryzyko pojawienia się zachowań problemowych u adolescenta. Dodajmy, że Polska uważana jest za kraj, w którym dominuje duże przyzwolenie dla intoksykacji alkoholowej, a sama konsumpcja alkoholu jest na porządku dziennym⁹.

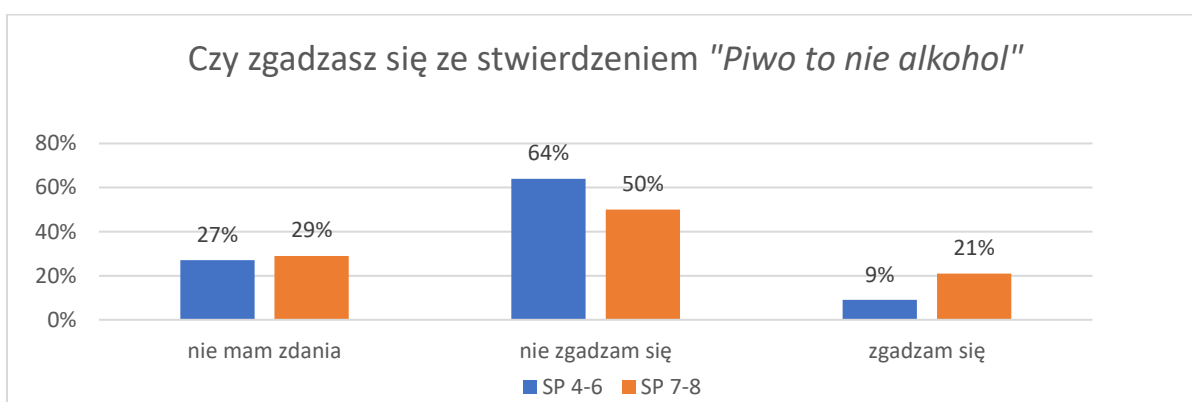
Zapytaliśmy uczniów deklarujących spożycie alkoholu, w jakim wieku pili go po raz pierwszy. Młodszy uczniowie przeważnie wskazali na wiek 8-10 lat, a starsi na przedział 11-13. W tym pytaniu 90% młodszych i 86% starszych uczniów zadeklarowało abstynencję.

Większa część (SP 4-6: 40%; SP 7-8: 50%) ankietowanych uczniów ma świadomość spożywania alkoholu i stwierdza, iż każdy może uzależnić się od alkoholu. Jednakże, nie można bagatelizować faktu, iż część uczniów zgodziła się ze stwierdzeniem, iż piwo nie

⁹ D. Dolata, *Picie kontrolowane – propozycja strategii pomocowych dla młodych dorosłych*, „Kultura-Społeczeństwo- Edukacja Nr 2 (6) 2014, Poznań 2004.

jest alkoholem (SP 4-6: 9%; SP 7-8: 21%). Co oznacza, że spora część badanych uczniów nie jest świadoma wpływu alkoholu na zdrowie i samopoczucie człowieka.

Wydaje się, że alkohol w Mieście Gminie Skoki jest dość łatwo dostępny dla uczniów, ponieważ **9% uczniów SP 4-6 oraz 23% uczniów SP 7-8 – odpowiedziało, iż zna takie miejsca w swojej okolicy, gdzie osoba niepełnoletnia może bez problemu kupić alkohol.**

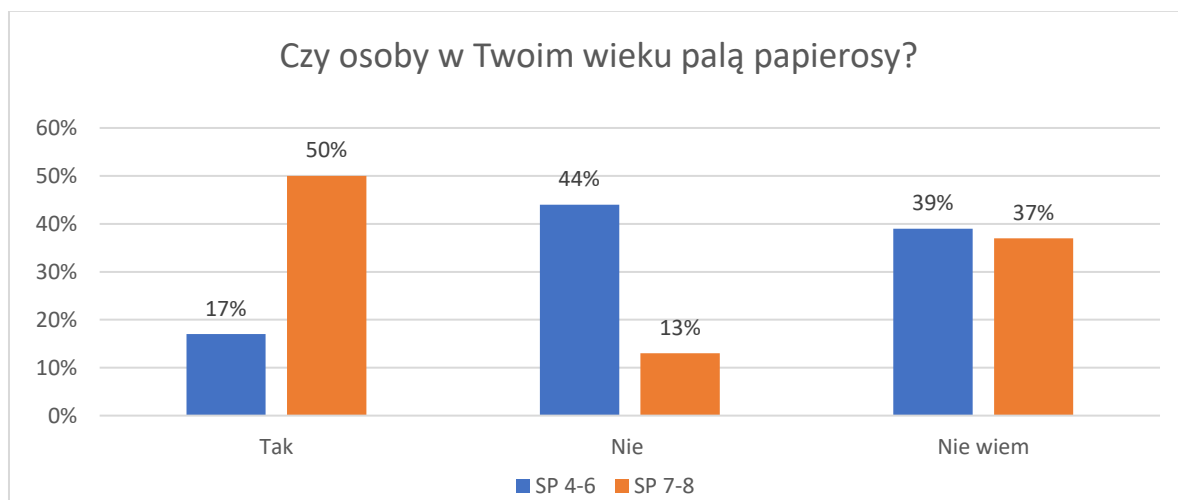

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

Jak wynika z badania ESPAD palenie tytoniu jest wśród uczniów z polskich szkół zachowaniem mniej powszechnym niż spożywanie alkoholu. Chociaż raz w życiu paliło 49,9% uczniów z młodszej i 65,5% uczniów ze starszej grupy. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 23,0% uczniów z grupy młodziej i 35,5% ze starszej.

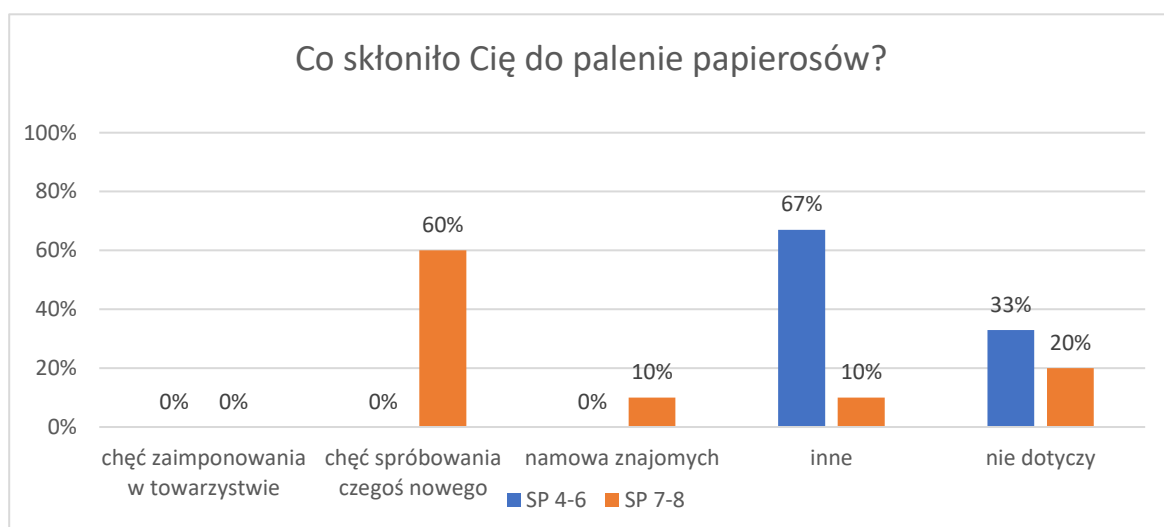
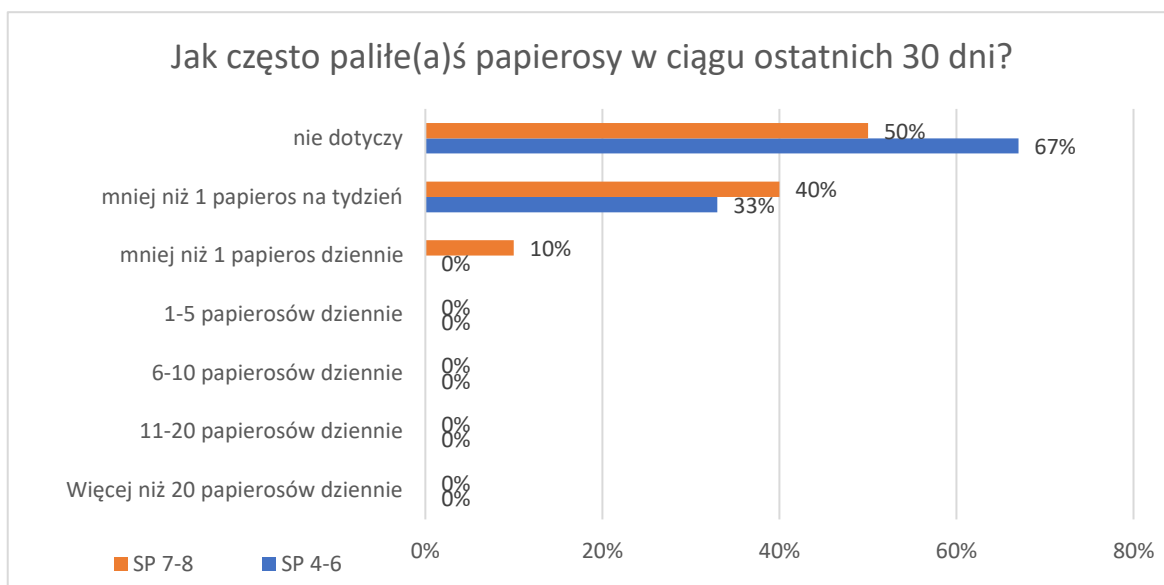
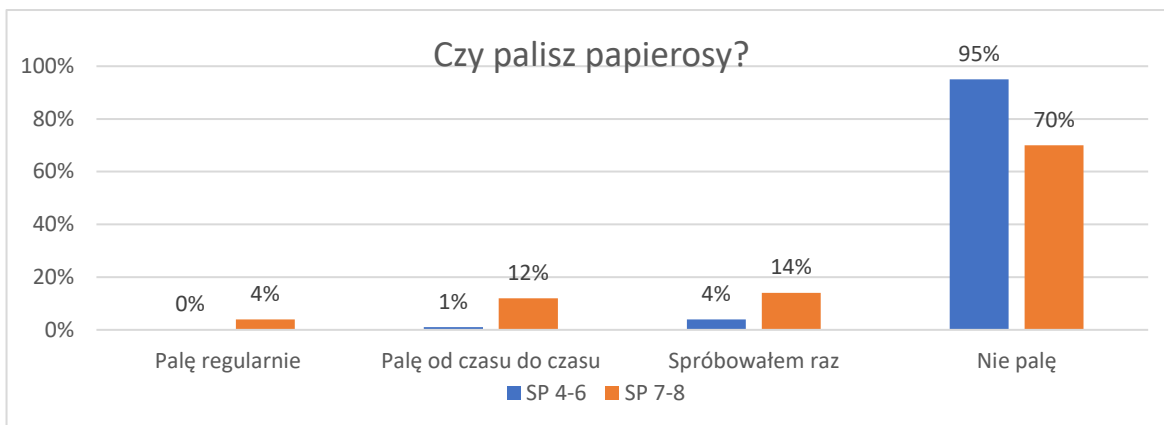
Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytano więc uczniów czy ich rówieśnicy palą papierosy oraz czy sami kiedykolwiek próbowali papierosa.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, uczniowie często nie wiedzą, czy ich rówieśnicy palą papierosy SP 4-6: 39%, SP 7-8: 37%. Jednakże 17% młodszych i 50% starszych uczniów wskazało, że osoby w ich wieku palą papierosy. Pozostałe 44% uczniów klas 4-6 oraz 13% uczniów klas 7-8 odpowiedziało, że ich rówieśnicy nie palą wyrobów tytoniowych.

Następnie zapytano ankietowanych o to, czy sami palą papierosy. **Inicjację nikotynową ma za sobą 5% uczniów klas 4-6 oraz 30% uczniów klas 7-8, z czego 4% uczniów młodziej i 14% starszych deklaruje, że spróbowali palenia tylko raz.**

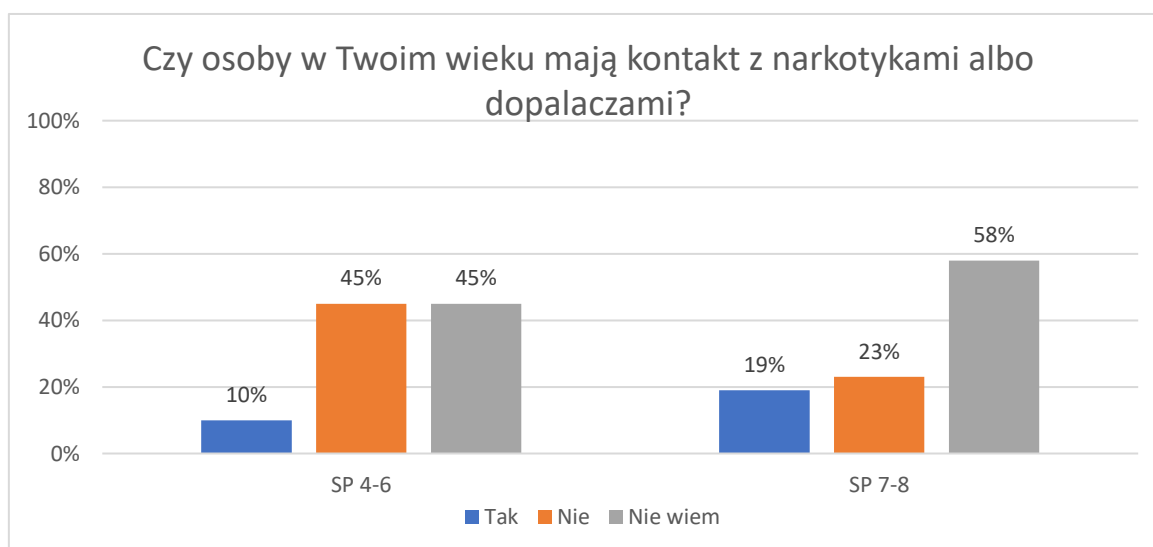
Najczęściej wskazywanymi powodami **palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową była chęć spróbowania czegoś nowego (SP 7-8: 60%)** oraz inne nie wymienione powody.

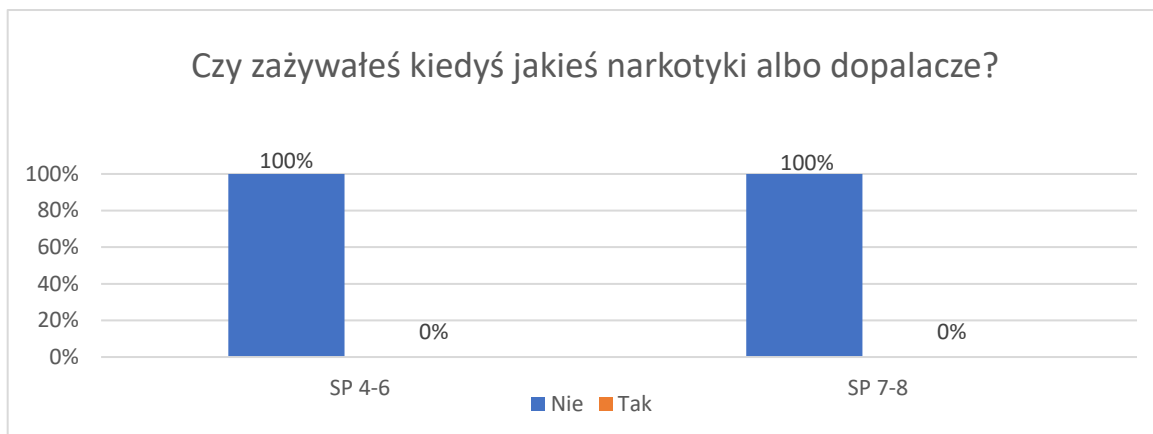

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

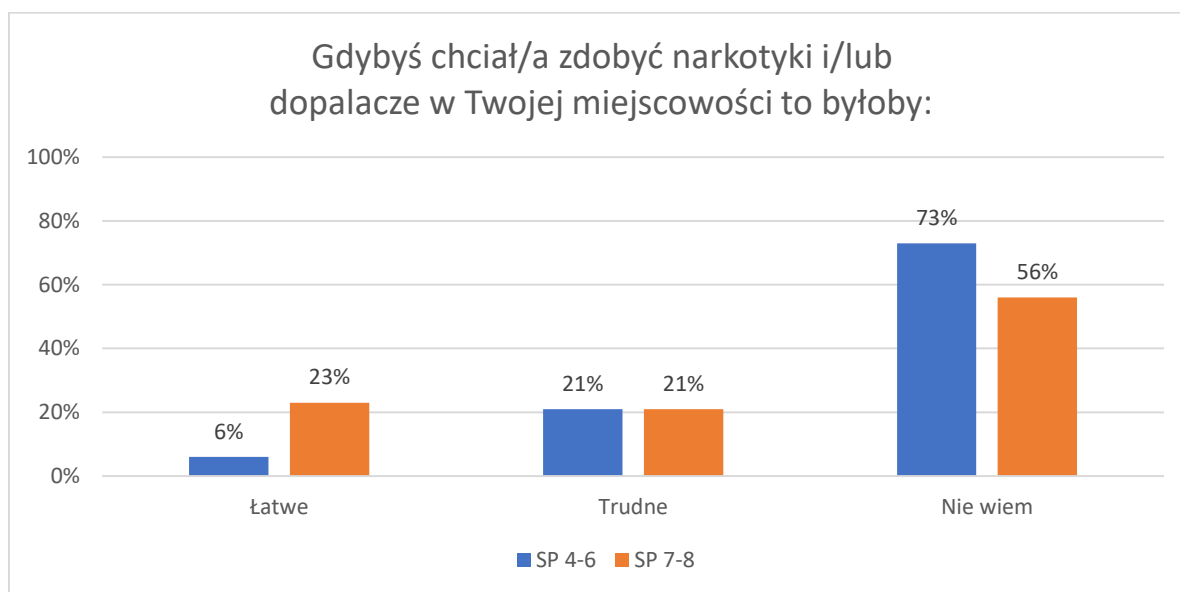
Wyniki badania ESPAD wskazują na znacznie niższy poziom rozpowszechnienia używania wśród polskiej młodzieży substancji nielegalnych (narkotyki, dopalacze), niż legalnych, zwłaszcza alkoholu i tytoniu. Większość badanych nigdy po substancje nielegalne nie sięgała. Wśród tych, którzy mają za sobą takie doświadczenia większość stanowią osoby, które co najwyżej eksperymentowały z marihuaną lub haszyszem. Chociaż raz w ciągu całego życia używało tych substancji 21,4% młodszych uczniów i 37,0% starszych uczniów. Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia używania substancji nielegalnych wśród uczniów gimnazjów jest amfetamina (4,2%), a wśród uczniów szkół wyższego poziomu – ekstazy (5,1%). Aktualne, okazjonalne używania substancji nielegalnych, czego wskaźnikiem jest używanie w czasie ostatnich 12 miesięcy, także stawia marihuanę lub haszysz przetwory konopi na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia. W klasach trzecich gimnazjów używa tych środków ponad 16,7% uczniów, w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych – 29,6%.

Wyniki badań wskazują, że niektórzy uczniowie mogą przejawiać problemy związane z przyjmowaniem narkotyków: 10% uczniów klas 4-6 oraz 19% uczniów klas 7-8 wskazuje, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami. **Jednocześnie, nie pojawiły się deklaracje uczniów Gminy Skoki, w których przyznaliby, że przyjmowali substancje psychoaktywne takie jak narkotyki i dopalacze.**

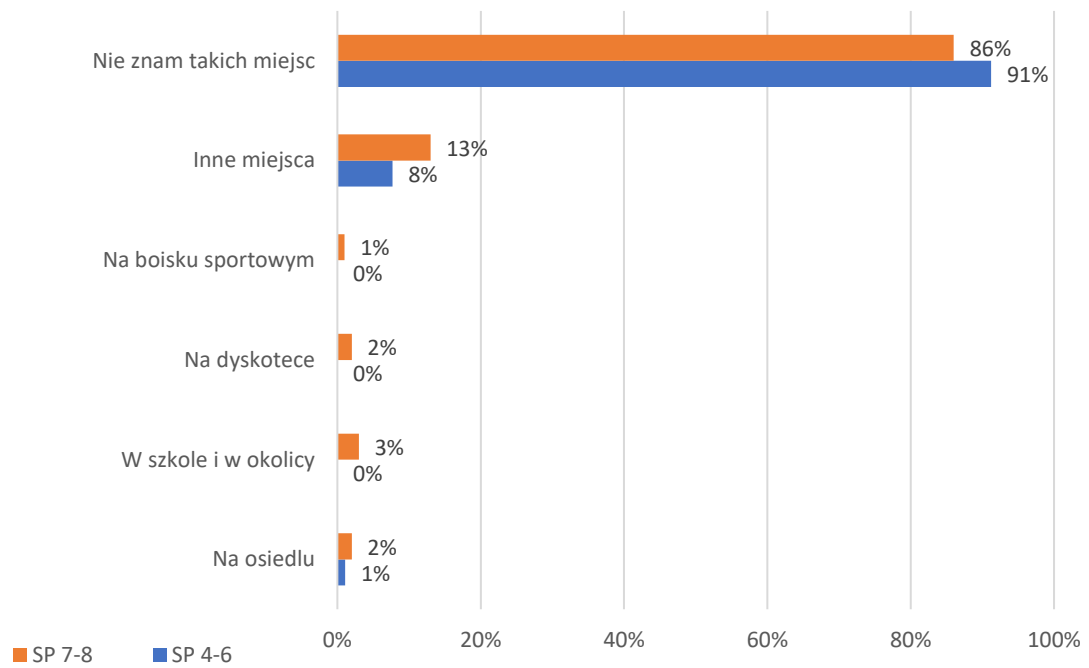

Jeżeli chodzi o subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy, to uczniowie w większości **wskazywali, że nie wiedzą czy zdobycie narkotyków lub dopalaczy byłoby łatwe/trudne** (SP 4-6: 73%; SP 7-8: 56%). Jednakże, **23% uczniów klas 7-8 twierdzi, że byłoby to łatwe, a 21% uczniów klas 4-6 oraz 21% uczniów klas 7-8 zaznaczyło, że byłoby to trudne.** Może to oznaczać, że ci uczniowie lub ich znajomi dokonywali już próby zakupu narkotyków lub dopalaczy.

Kolejno, zapytano uczniów, czy znają w swojej miejscowości miejsca, w których można kupić narkotyki lub dopalacze. Większość badanych nie posiada takiej wiedzy (SP 4-6: 91%, SP 7-8: 86%), **aczkolwiek pojawiły się wskazania uczniów wskazujące, gdzie można nabyć te substancje.**

Czy znasz miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?

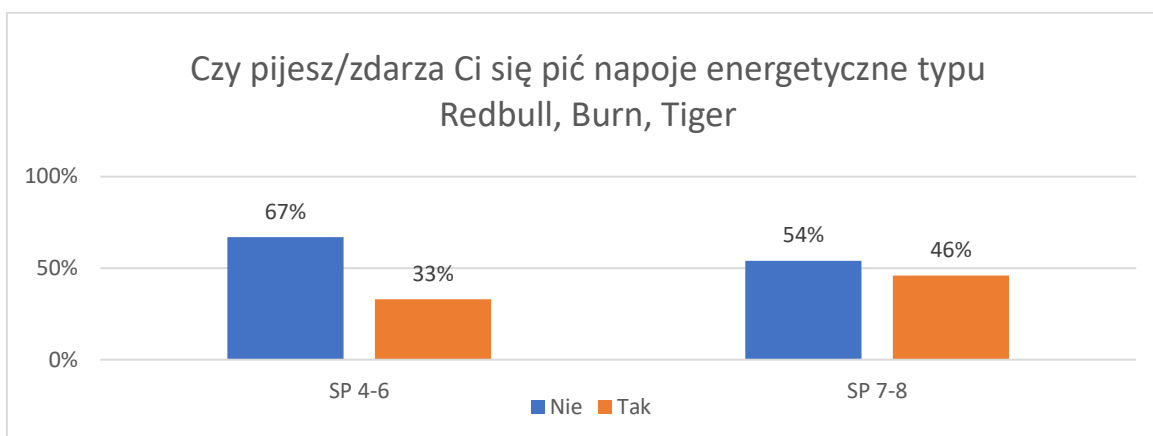
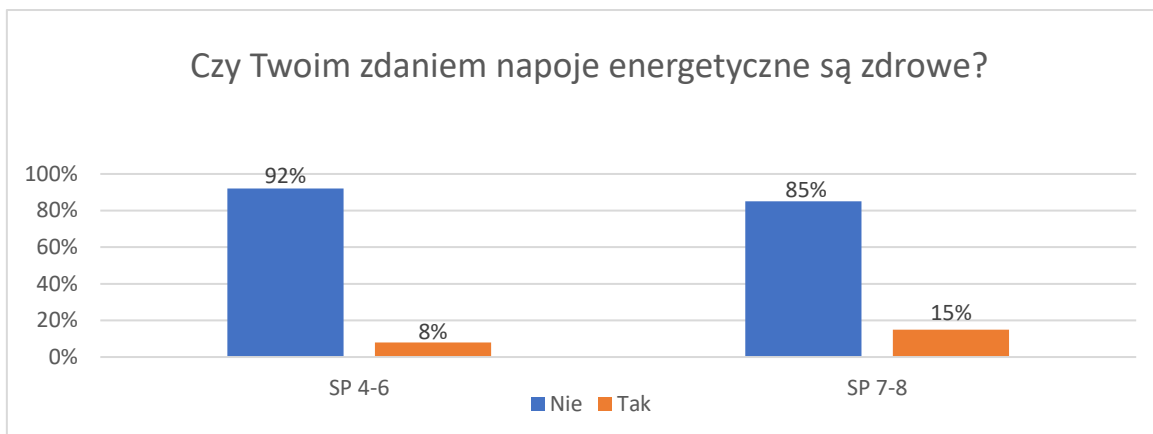
SPOŻYWANIE NAPOJÓW ENERGETYZUJĄCYCH PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ

Napoje energetyzujące są bardzo popularną używką wśród dorosłych, młodzieży oraz dzieci. W Polsce napoje energetyzujące nazywane są „energetykami”, a przecież są one słabym źródłem energii. W języku angielskim na napoje energetyzujące używa się określeń „stimulant drink” czy „energy drink”. Skierowane są do osób dorosłych i mają na celu zmniejszenie uczucia zmęczenia, poprawę samopoczucia i wydolności organizmu. Często napoje energetyzujące mylone są z napojami izotonicznymi, które również są bardzo popularne wśród młodzieży.

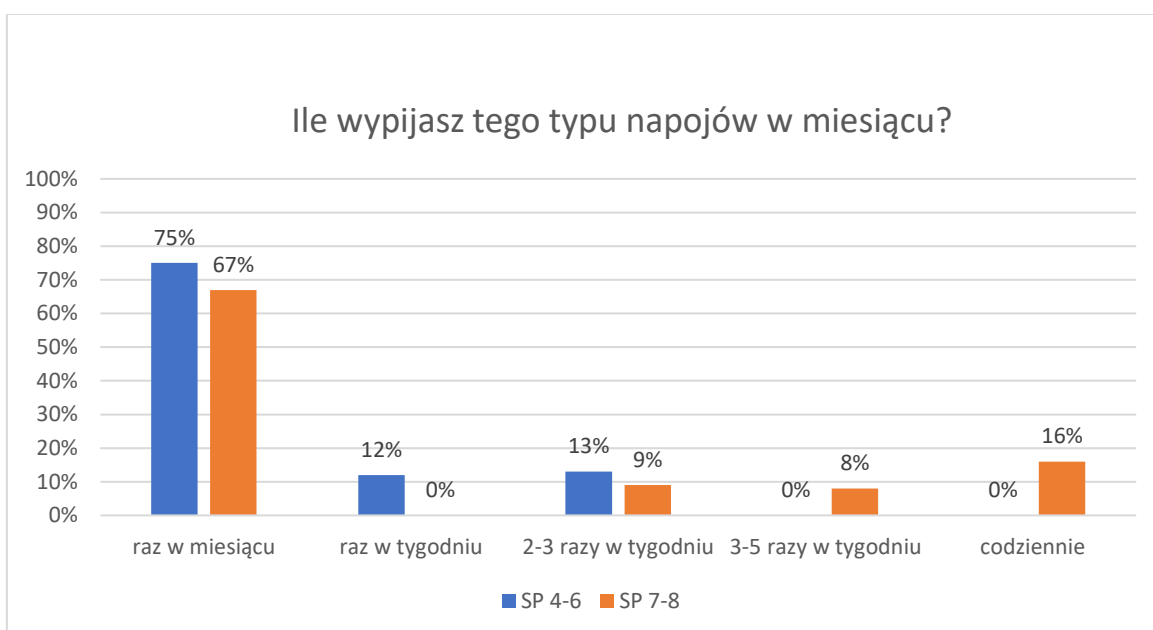
Napoje izotoniczne zostały zaprojektowane głównie z myślą o osobach aktywnych fizycznie oraz w stanach zwiększonej potliwości. Ich głównym zadaniem jest chronić organizm przed odwodnieniem oraz uzupełnić niedobory elektrolitów utraconych w trakcie wzmożonej aktywności fizycznej. Są łatwo przyswajalne, ponieważ stężenie rozpuszczalnych w nich cząstek jest takie samo jak we krwi człowieka. Różnice w składzie produktów: (energetyzujące – duża zawartość cukru, kofeiny, tauryny; izotoniczne – zawartość mikroelementów i makroelementów, witamin). Występują także różnice w oddziaływaniu na organizm (energetyzujące – funkcja pobudzająca; izotoniczne – zapobiegają odwodnieniu organizmu, uzupełniają elektrolity). Napoje energetyzujące (tzw. energy drinki, napoje wysokooktanowe) to gazowane napoje bezalkoholowe, które mają działanie pobudzające. Napoje te, wzbogacane są o substancje, które mają za zadanie poprawiać sprawność fizyczną (w krótkim przedziale czasowym), psychofizyczną oraz zdolność koncentracji. Najczęściej w swoim składzie zawierają kofeinę, znaczną ilość cukru i taurynę.

Spożywanie napojów energetyzujących u coraz młodszych osób zdecydowanie rośnie, co jest niepokojące z punktu widzenia zdrowia publicznego.

Zbadaliśmy przekonania uczniów Gminy Skoki, na temat napojów energetyzujących. 8% uczniów klas SP 4-6 oraz 15% uczniów klas SP 7-8 jest zdania, że napoje energetyczne są zdrowe. Co więcej 33% uczniów z młodszej grupy oraz 46% uczniów starszych deklaruje, że pije napoje energetyczne.

Uczniowie deklarujący spożywanie napojów energetycznych, najczęściej wskazywali, że piją je raz w miesiącu. Pojawiały się również odpowiedzi starszych uczniów (klasy SP 7-8), mówiące o przyjmowaniu tych napojów codziennie (16%).

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE: INTERNET, SMARTFON, HAZARD

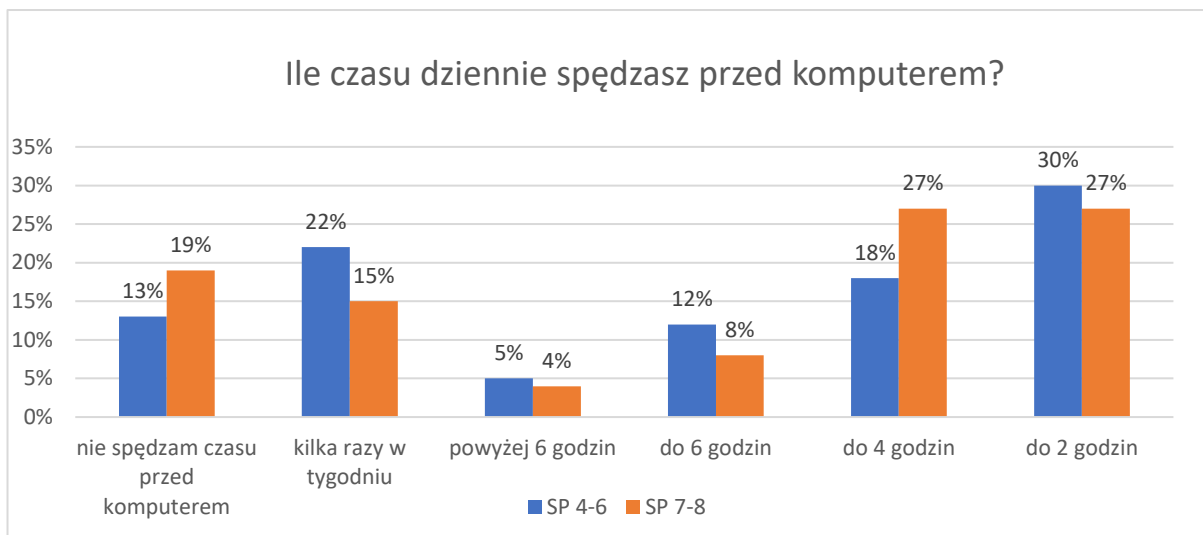
Problematyka nieprawidłowego korzystania z Internetu i komputera (w tym, nadużywanie) staje się coraz powszechniejszym zagadnieniem. Komputer i Internet oferują szeroki wachlarz aktywności – zarówno prorozwojowych (dostęp do wiedzy), jak i patologicznych (m.in. dostęp do treści pornograficznych). Jedną z najbardziej rozpowszechnionych aktywności, które można wykonywać będąc online, jest granie w gry czy korzystanie z portali społecznościach. Mimo że odpowiedzialne korzystanie z komputera

i Internetu, nawet przez dzieci, niesie ze sobą wiele korzyści, to należy jednak zwrócić uwagę na potencjalne zagrożenia wynikające z nadmiernego, pozbawionego kontroli zaangażowania. Poza skrajnymi przykładami niebezpieczeństwa, jakie wiąże się z nielegalnym użytkowaniem Internetu, pozostaje obszar związany z negatywnymi konsekwencjami dla rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży. Spędzanie coraz większej ilości czasu przed monitorem komputera ma konsekwencje dla zdrowia fizycznego,

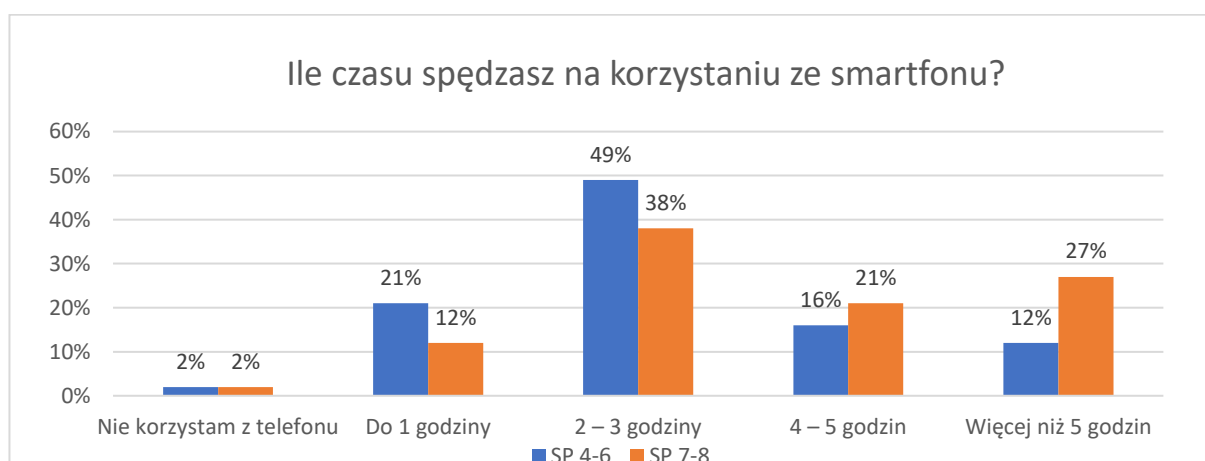
ale także dla rozwoju emocjonalnego i społecznego.¹⁰

Uczniowie szkół podstawowych Gminy Skoki najczęściej spędzają przed komputerem do 4 godzin dziennie (SP 4-6: 18%; SP 7-8: 27%) oraz co niepokojące nawet powyżej 6 godzin dziennie (SP 4-6: 5%; SP 7-8: 4%).

¹⁰ Rowicka M., *Uzależnienia behawioralne. Praktyka i teoria*, Minister Zdrowia, Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2015

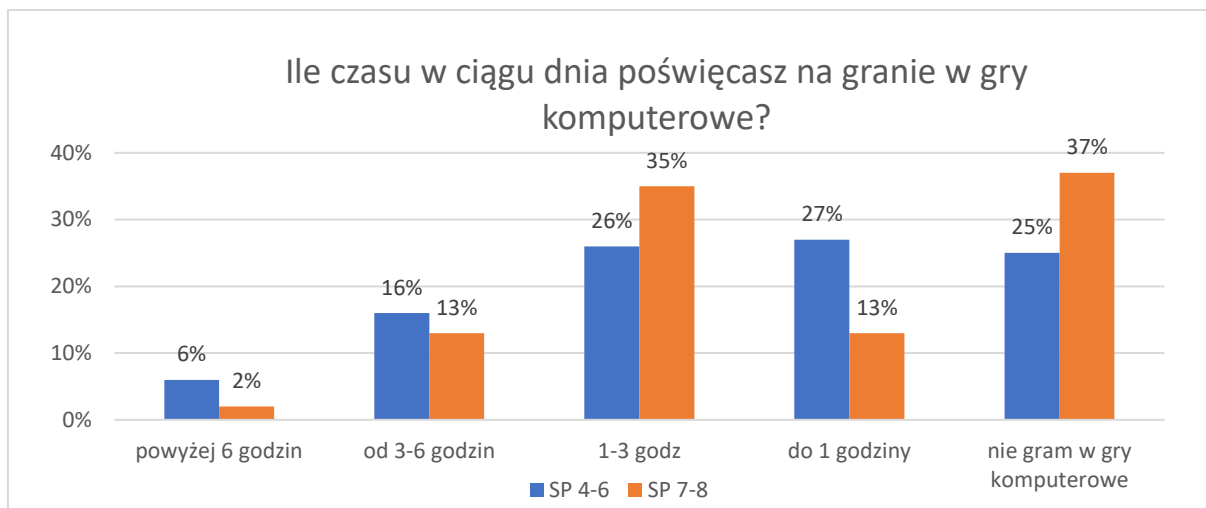

W przypadku korzystania ze smartfonu młodsi uczniowie deklarują najczęściej czas pomiędzy 2 a 3 godziny dziennie (SP 4-6: 49%; SP 7-8: 38%). Niepokojące są deklaracje 27% starszych uczniów mówiące o korzystaniu ze smartfonu powyżej 5 godzin dziennie.

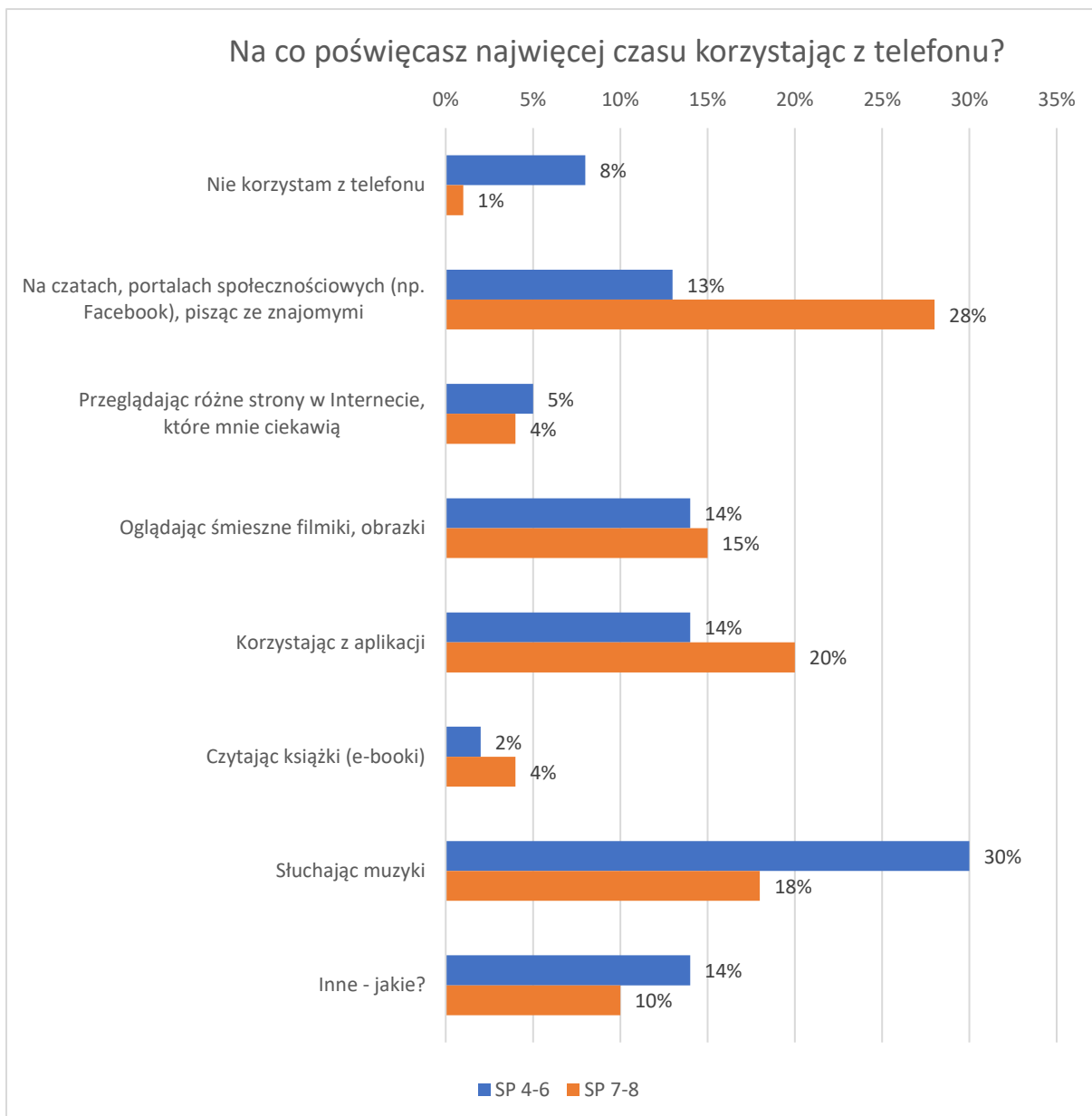

Zapytaliśmy uczniów, ile czasu w ciągu dnia poświęcają na granie w gry komputerowe. Optymistyczne są wskazania 25% uczniów klas 4-6 oraz 37% uczniów klas 7-8 mówiące, że nie grają w gry komputerowe. Natomiast, warto zwrócić uwagę, że najwięcej czasu na gry komputerowe poświęcają uczniowie młodszych klas.

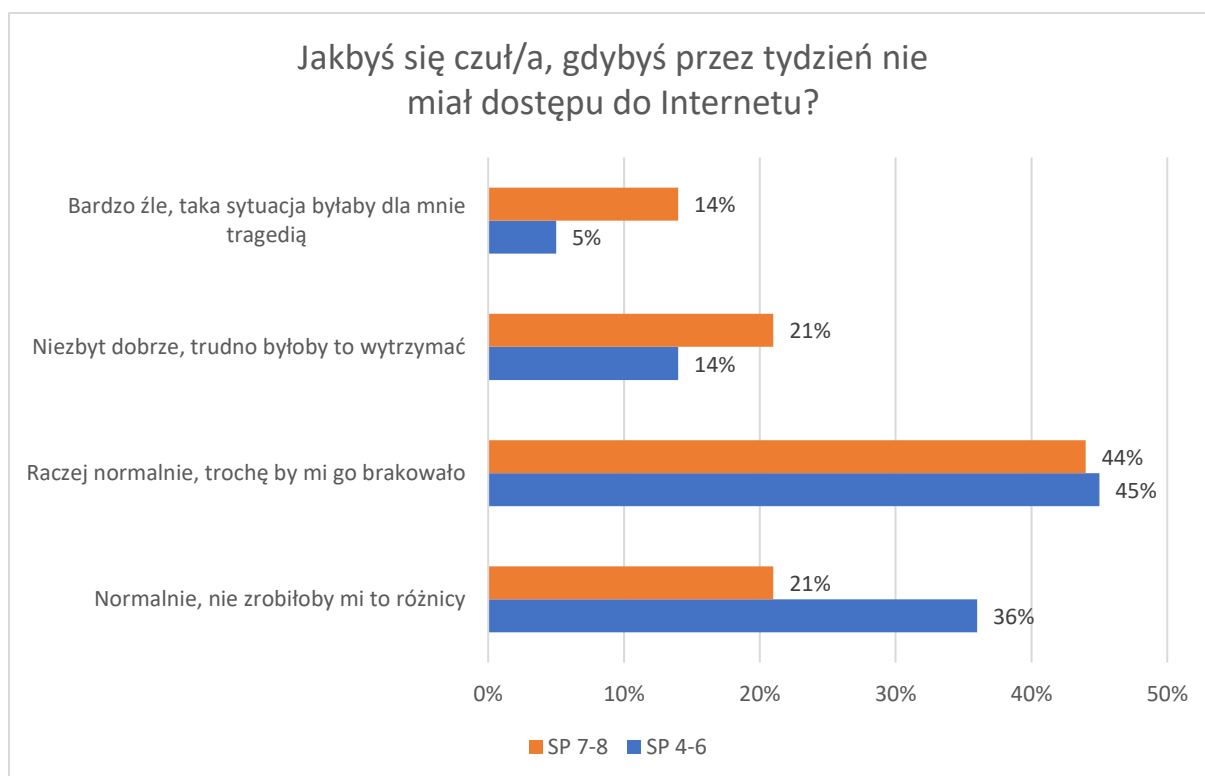
Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajzeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

Jeżeli chodzi o **powody korzystania z telefonu komórkowego** na pierwszym miejscu znajdują się: słuchanie muzyki (SP 4-6: 30%), portale społecznościowe (SP 7-8: 28%) oraz oglądanie tzw. memów (SP 4-6: 14%; SP 7-8: 15%).

Łącznie **81% uczniów klas 4-6 oraz 65% uczniów klas 7-8 deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki**. Aczkolwiek, spora część uczniów, szczególnie starszych przyznaje, że **odczułaby brak dostępu do Internetu (SP 4-6 – 14%; SP 7-8 – 21%)**. Jednocześnie 5% uczniów klas 4-6 oraz 14% klas 7-8 stwierdziło, że **korzystanie z Internetu jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby bardzo negatywnie**.

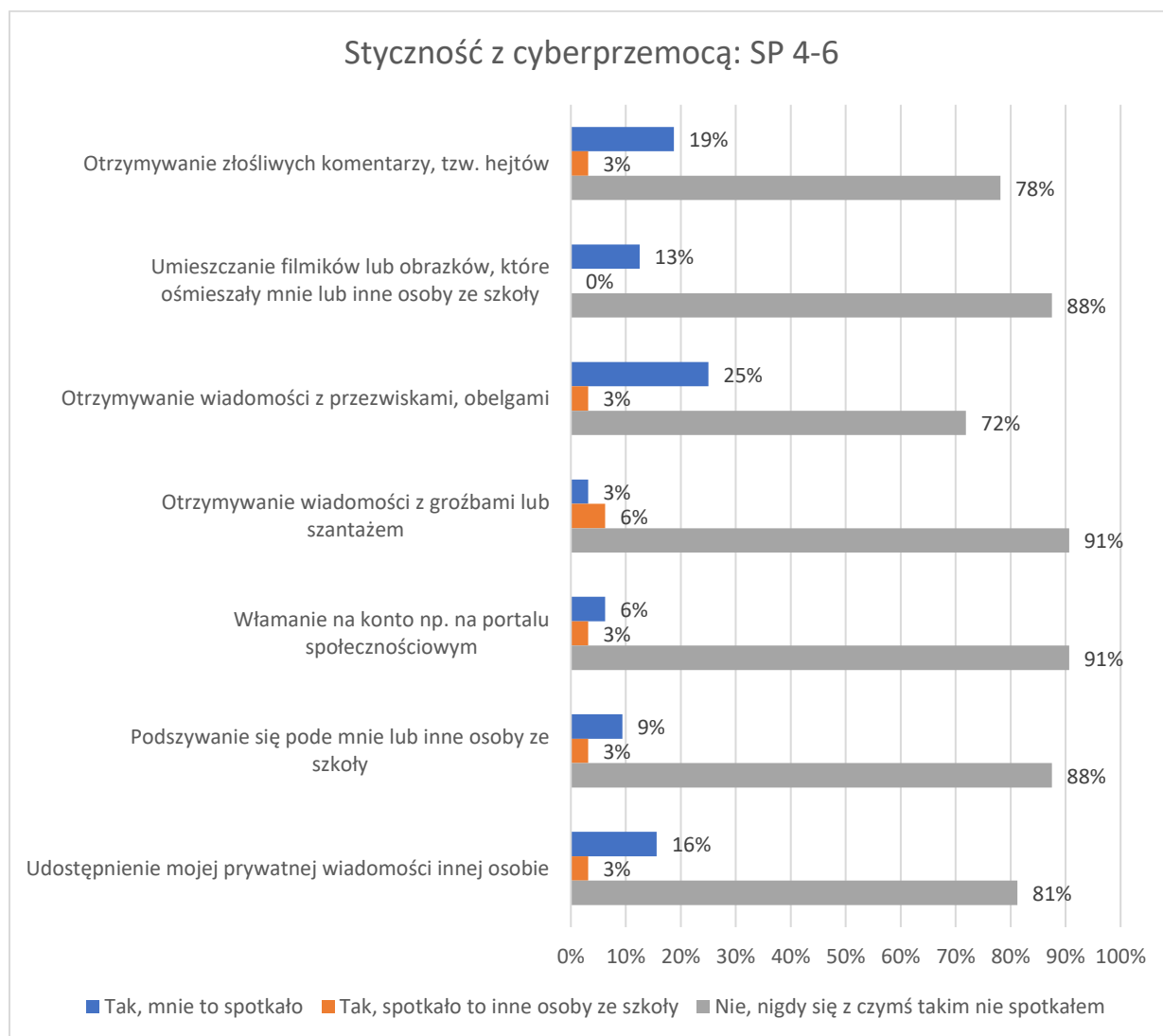

Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom Gminy Skoki nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

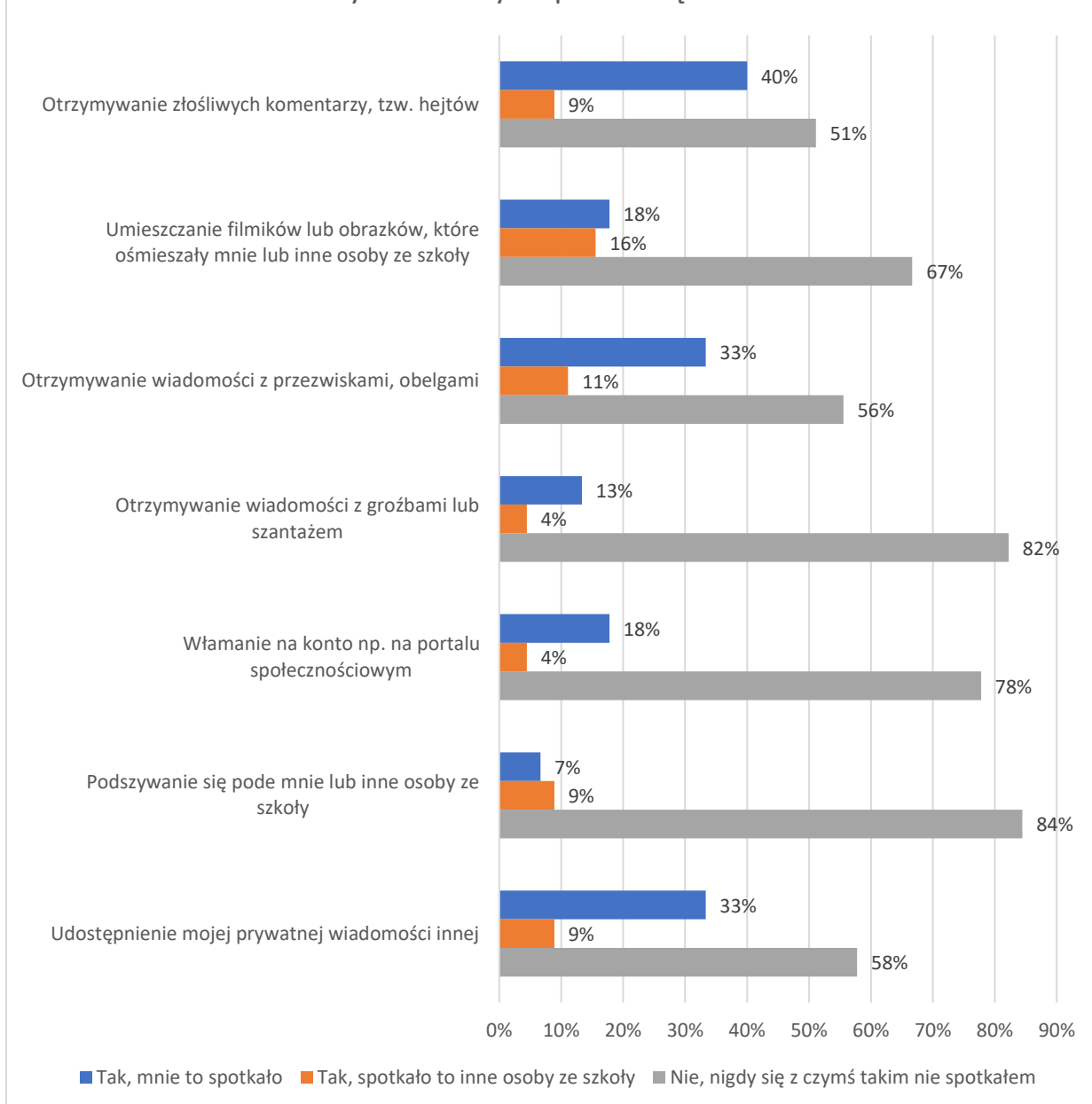
19% uczniów SP 4-6 oraz 40% uczniów klas SP 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (SP 4-6 - 25%; SP 7-8- 33%) oraz często ich prywatna wiadomość była udostępniana innej osobie (SP 4-6 - 16%; SP 7-8 - 33%).

Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

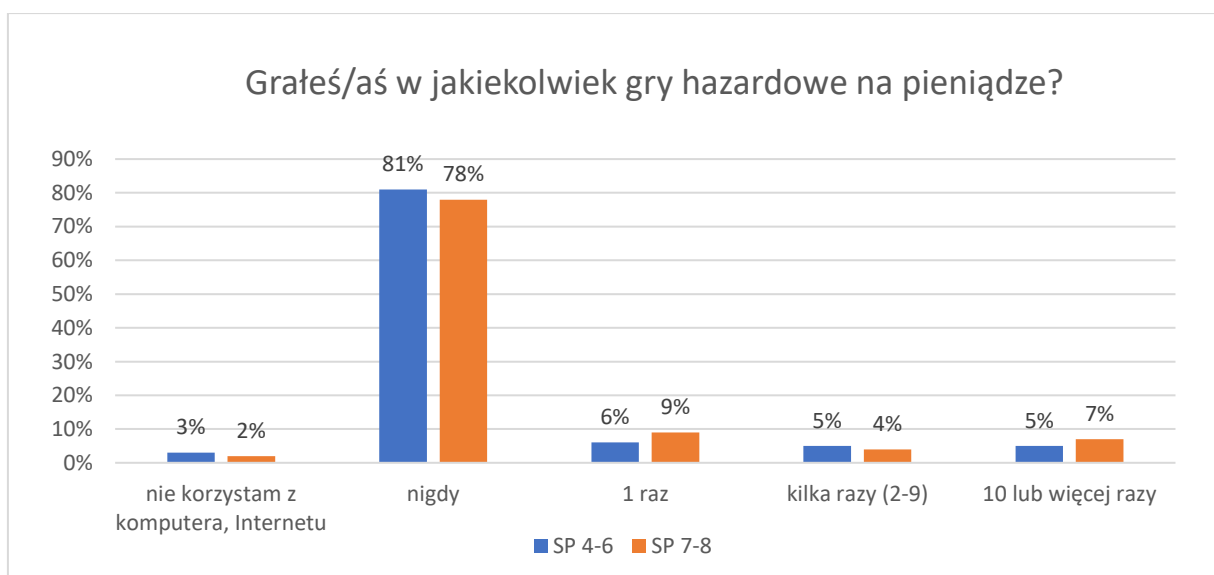
Styczność z cyberprzemocą: SP 7-8

Hazard wydaje się być rozrywką zarezerwowaną dla dorosłych, jednakże w różnorodne gry hazardowe coraz częściej uwikłane są również dzieci i młodzież. Z badań przeprowadzonych w 2018 roku przez CBOS wynika, że w grupie młodzieży częściej narażeni na uzależnienie od gier hazardowych są chłopcy niż dziewczęta. Jednocześnie ponad połowa nieletnich nie rozmawia z rodzicami, o tym, że gra na pieniądze. Choć, w porównaniu z deklaracjami sprzed 2 lat, mniej młodych ludzi gra na pieniądze i mniej spośród nich jest zagrożonych uzależnieniem od hazardu, to w przypadku 10% chłopców zauważono symptomy wskazujące na wysoki stopień ryzyka uzależnienia od hazardu. Na

tle danych zebranych w 2016 roku widoczny jest spadek zainteresowania hazardem. Jednocześnie poprzedni wynik był wyższy niż wykazany w badaniu w 2013 roku. Jak tłumaczą autorzy raportu „Młodzież 2018” – „to swego rodzaju „falowanie” zainteresowania hazardem wśród młodzieży charakterystyczne jest dla niemal wszystkich gier uwzględnionych w badaniu – wyjątek stanowią jedynie konkursy SMS-owe, w przypadku których od 2010 roku notujemy trwały trend spadkowy”. Podobnie jak w latach ubiegłych, najpopularniejszą wśród młodzieży grą typu hazardowego jest Lotto, w które grywa więcej niż co czwarty młody człowiek (28%)¹¹.

Uczniowie z Gminy Skoki w sporej większości (SP 4-6: 81%, SP 7-8: 78%) nie mają doświadczenia z hazardowymi grami na pieniądze. Jednakże, 15% uczniów SP 4-6 oraz 20% uczniów starszych miało do czynienia z taką formą hazardu.

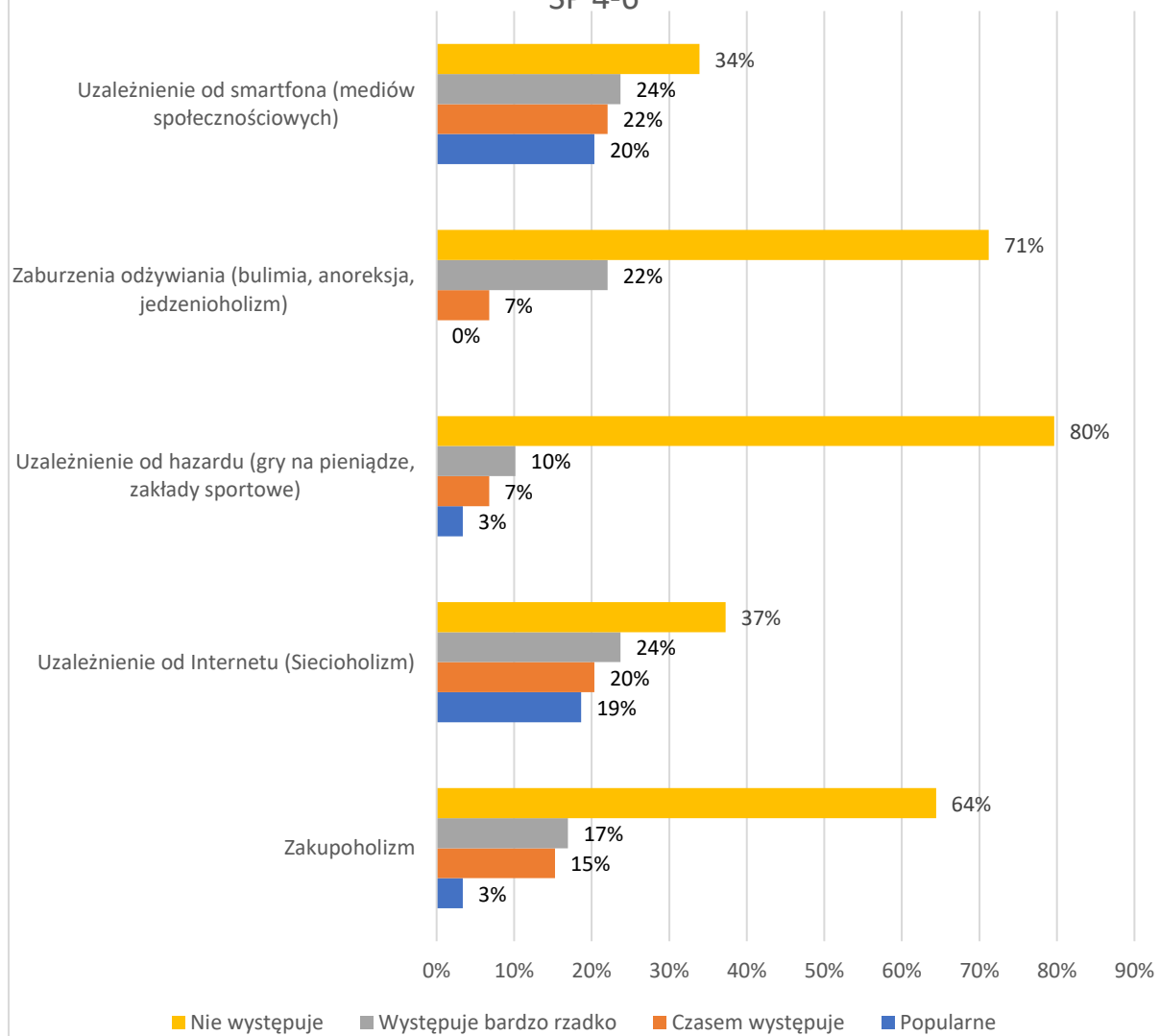

Na koniec tej części ankiety poprosiliśmy uczniów o wyrażenie swojej opinii na temat różnego rodzaju uzależnień. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny zaprezentowanych uzależnień od bardzo powszechnego zjawiska do jego braku. Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawiają poniższe wykresy.

¹¹ CBOS, *Młodzież 2018*, Warszawa 2019.

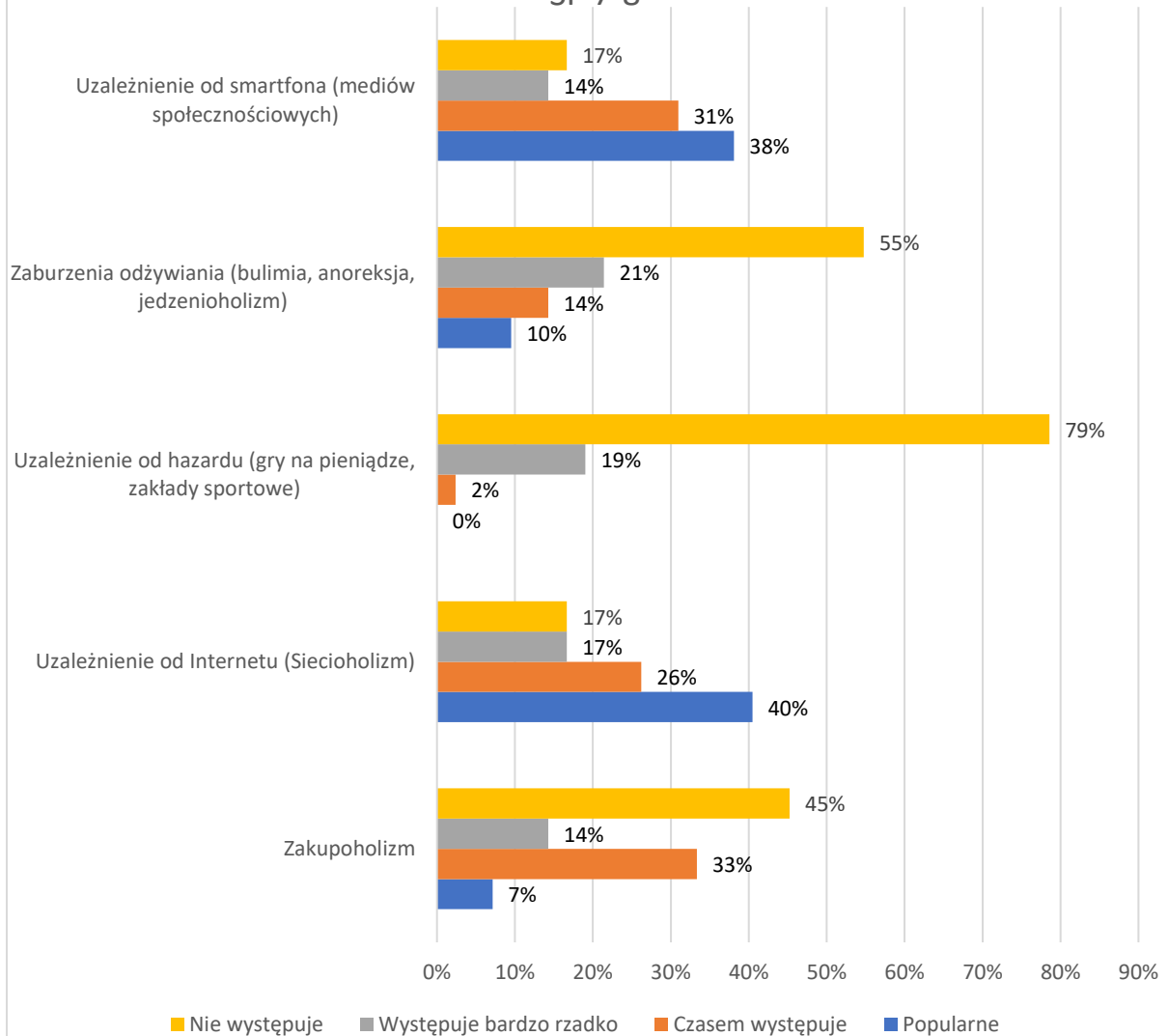
Czy w Twoim otoczeniu jest obecne następujące zjawisko?

SP 4-6

Czy w Twoim otoczeniu jest obecne następujące zjawisko?

SP 7-8

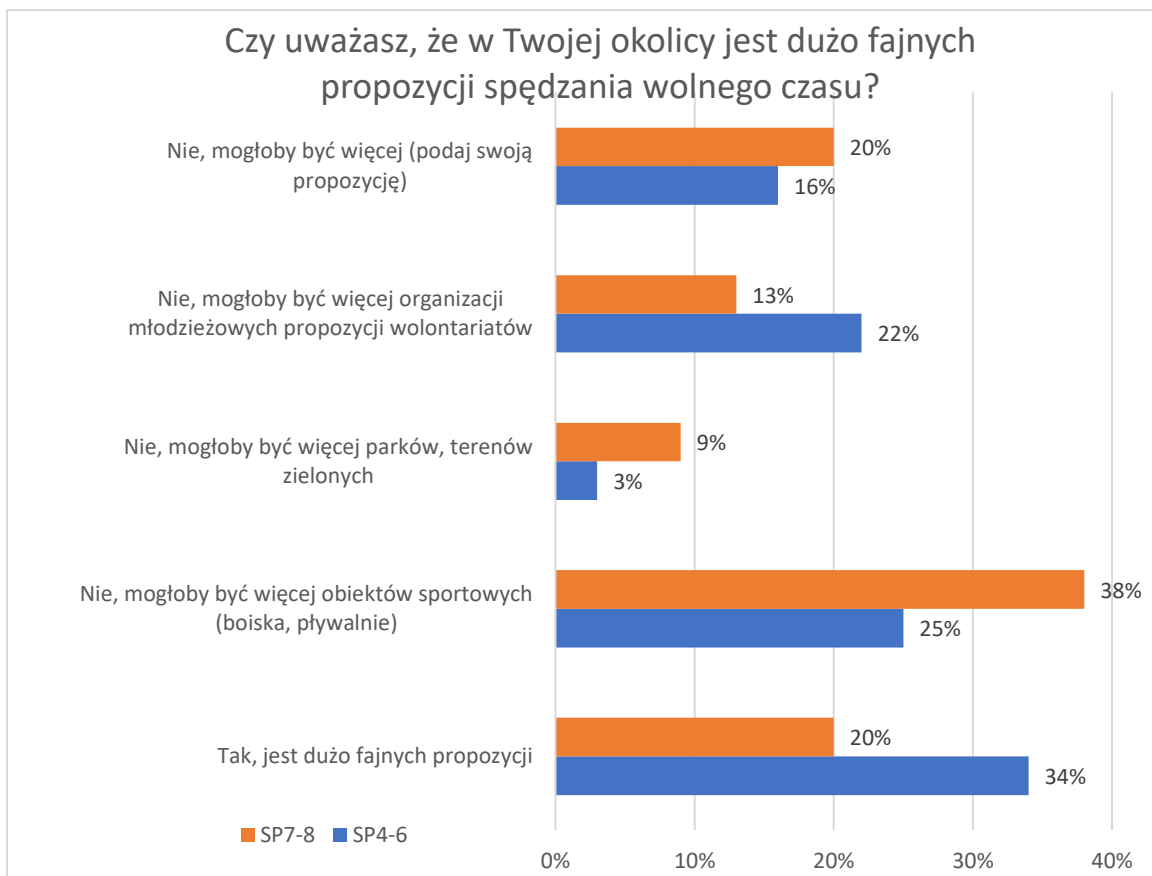
CZAS WOLNY

Wśród ulubionych sposobów spędzania czasu wolnego młodzieży dominują spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (86%). Popularną aktywnością towarzyską są też wyjścia do dyskotek i klubów (19%), jednak miłośników tego typu rozrywki po raz kolejny ubyło. Blisko jedna trzecia badanych (31%) najchętniej przeznaczą wolny czas na uprawianie sportu, które jest minimalnie mniej popularne niż dwa lata temu. Po jednej czwartej uczniów lubi spędzać czas grając w gry komputerowe (25%) lub surfując w Internecie (25%), a jedna dziesiąta (10%) – na udzielaniu się w serwisach społecznościowych. Podobne jak przed dwoma laty odsetki uczniów preferują spędzać wolny czas z książką (17%) lub przed telewizorem (18%). Około jednej ósmej (13%) poświęca czas na aktywności artystyczne, a nieco mniej (9%) chodzi na koncerty. „Nic nierobienie” – spanie, leżenie, odpoczywanie – stanowi preferowaną formę spędzania czasu wolnego niemal jednej trzeciej młodzieży (29%), a jej popularność utrzymuje się od dwóch lat na wyższym niż wcześniej poziomie.¹²

Czas wolny to czas, który pozostaje do dyspozycji dziecka po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, na odpoczynek, regenerację fizyczną i psychiczną organizmu, ale także na zabawę oraz rozwój zdolności i zainteresowań.

Uczniowie uważają, że w okolicy jest wiele atrakcyjnych propozycji spędzania wolnego czasu, jednak zaznaczają, iż mogłoby pojawić się więcej obiektów sportowych (SP 4-6 – 25%, SP 7-8 – 38%).

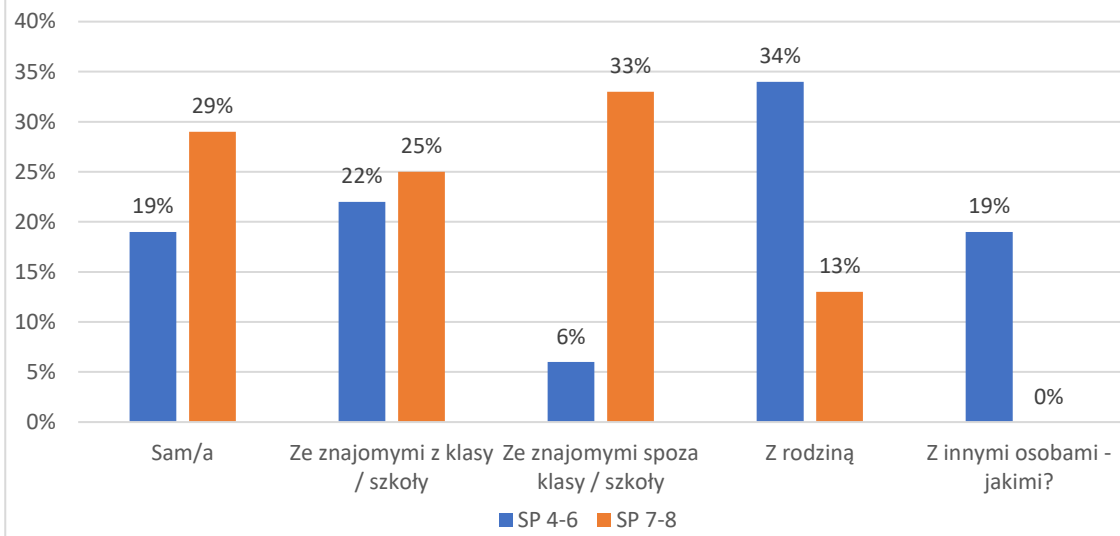
¹² Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Młodzież 2018, Warszawa 2019 (dostęp: 5.10.2020 r.)

Największy wpływ na sposób organizowania czasu wolnego przez dzieci ma rodzina, a dokładniej wzorce, jakie w niej panują. To na rodzicach więc spoczywa największy obowiązek rozwijania u swoich pociech umiejętności wykorzystywania czasu wolnego. Wspólne spędzanie czasu, gry i zabawy w gronie rodziny, wspólne spacerowanie i rozmowy pozwalają nie tylko na wspaniałe spędzenie popołudnia czy wieczoru, ale też pozwalają dziecku wykształcić nawyk przyjemnego spędzania czasu wolnego. Im młodsze dziecko, tym większy wpływ mają na jego rozwój osoby znaczące oraz wzorce przez nie przekazywane.

Uczniowie najczęściej wolnego czasu spędzają z rodziną (SP 4-6: 34%) lub ze znajomymi z klasy (SP 4-6: 22%; SP 7-8: 25%). Co więcej, względnie duży odsetek uczniów woli ten czas spędzić samotnie (SP 4-6: 19%; SP 7-8: 29%).

Z kim najczęściej spędzasz czas wolny?

PODSUMOWANIE

Dorośli mieszkańcy Gminy Skoki

- Mieszkańcy Gminy Skoki za najistotniejsze problemy w ich środowisku lokalnym uznali: uzależnienie rodzin od form pomocy społecznej (75%), uzależnienie od alkoholu (66%), problemy opiekuńczo – wychowawcze (64%), niepełnosprawność (62%) oraz zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży (60%).
- 77% respondentów posiada pracę. Ci badani, którzy nie posiadają zatrudnienia, wskazywali najczęściej, że przyczyną bezrobocia w ich przypadku jest zbyt mała ilość miejsc pracy w gminie (42%), brak dojazdu (33%) a także to, że potrafią poradzić sobie bez pracy (25%).
- Należy wspierać wszelkie inwestycje mające na celu powstawanie nowych miejsc pracy, a także prowadzić ciągle działania na rzecz powstawania nowych miejsc pracy na terenie gminy poprzez stworzenie atrakcyjnych warunków inwestowania.
- Większość mieszkańców jest zatem zadowolona zarówno ze swojej sytuacji mieszkaniowej, jak i materialnej.
- Mieszkańcy oceniali współpracę w zakresie rozwiązywania problemów społecznych pomiędzy władzami samorządowymi a organizacjami pozarządowymi i kościelnymi. 37% badanych ocenia tę współpracę przeciętnie, łącznie 35% dobrze i bardzo dobrze. Z kolei 13% wskazało, że współpraca ta przebiega źle. Pozostałe 15% nie ma zdania na ten temat. Aktywnie działające organizacje pozarządowe potrafią skutecznie odpowiadać na wiele potrzeb społeczności lokalnej, istotne jest zatem stałe rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi stowarzyszeniami.
- Ponadto, ponad połowa badanych (62%) jest zdania, iż większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w Gminie zaspokajana. Zdaniem mieszkańców największej uwagi ze strony władz wymaga opieka zdrowotna (85%).
- Zdecydowana większość (68%) mieszkańców Gminy Skoki czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania.

- Jak wynika z badań przeprowadzonych w Gminie Skoki, 33% mieszkańców utrzymuje bardzo dobre relacje z najbliższymi sąsiadami, a 52% oceniło je jako poprawne.
- Zdecydowana większość (73%) mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Badani wskazywali najczęściej na potrzebę organizacji wsparcia psychologicznego dla rodzin (29%), warsztatów profilaktycznych dla uczniów (24%), integracji dzieci i młodzieży po okresie pandemii (24%) oraz otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (18%).
- Tylko 35% badanych posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy w rodzinie. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.
- 23% badanych wskazało, że mają w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy w rodzinie. Ponadto, 35% podejrzewa, że osoby, które znają mogą być ofiarami przemocy w rodzinie. Zjawisko przemocy w rodzinie może być zatem znacznym problemem w lokalnej społeczności.
- Łącznie 33% respondentów zaobserwowało zmiany w swoim nastroju w wyniku izolacji społecznej spowodowanej pandemią COVID-19: 21% wskazuje na jego pogorszenie. Ważne jest więc, aby w najbliższej perspektywie czasowej położyć większy nacisk na aspekt zdrowia psychicznego, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Istotne będzie tutaj wzmocnienie systemów pomocy: społecznej i socjalnej dla mieszkańców, którzy na skutek pandemii znaleźli się w trudnej sytuacji materialnej oraz psychicznej oraz diagnoza i wsparcie psychologiczne dla dzieci i młodzieży.
- W subiektywnej ocenie 54% badanych sytuacja osób starszych w Gminie Skoki jest dobra, 13% uważa, że jest zła, a 33% nie ma zdania w tej kwestii. Poza tym, 85% badanych uważa, że oferta skierowana do osób starszych jest wystarczająca, lecz brakuje m.in. klubu seniora, działań aktywizujących czy pomocy w codziennym funkcjonowaniu osobom samotnym. Należy położyć większy nacisk na propagowanie działań związanych z „dobrym starzeniem się” pozwalających na jak najdłuższe zachowanie sprawności, samodzielności i aktywności w życiu społecznym zawodowym, a także organizację wydarzeń oraz podejmowanie działań promujących integrację wewnątrz i między pokoleniową.

- Zdaniem 75% badanych osoby niepełnosprawne nie są wykluczone społecznie w środowisku lokalnym. Natomiast 8% mieszkańców wskazało, że takie osoby nie są akceptowane. Pozostałe 17% nie ma zdania na ten temat. 39% badanych uważa, że osoby niepełnosprawne nie są w stanie znaleźć zatrudnienia na terenie gminy. Należy zwrócić większą uwagę na organizację środowiskowych form wsparcia i integracji osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych, aktywizację zawodową tej grupy, a także umożliwić osobom niepełnosprawnym oraz dotkniętym długotrwałą chorobą aktywny udział w działalności sportowej i kulturalnej gminy.

Pracownicy Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie Skoki

- Najistotniejszymi zdaniem pracowników MGOPS problemami w środowisku lokalnym są bieda i ubóstwo (95%), uzależnieni od alkoholu (90%), uzależnienie od narkotyków (90%), przemoc domowa (90%), niepełnosprawność (90%) oraz uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej (90%).
- 35% respondentów odpowiedziało, że zgadza się z tym w pełni, że pomoc społeczna pomaga w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. Aczkolwiek, pewien odsetek badanych się co do tego nie zgadza – ci respondenci mogą nie widzieć efektywności i skuteczności swojej pracy, a tym samym nie odczuwać z niej satysfakcji. Ponadto połowa badanych wskazała, że odczuwa symptomy wypalenia zawodowego. Mogą oni wymagać wsparcia ze strony psychoterapeuty.
- Jak wynika z przeprowadzonych badań 75% respondentów zdecydowanie lub częściowo zgadza się, że władze gminy są dobrze poinformowane o potrzebach pomocy społecznej. 60% badanych uważa, że władze gminy wychodzą naprzeciw zgłaszanym przez MGOPS problemom.
- 53% uważa, że większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w Gminie zaspokajana. Przeciwnego zdania jest 47% respondentów. Może z tego wynikać, że podejmowane działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych są w niektórych obszarach niedostateczne.
- 85% pracowników MGOPS dostrzegają potrzebę prowadzenia działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Respondenci wskazywali najczęściej na potrzebę udzielania wsparcia psychologicznego dla rodzin (65%), organizacji otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (12%) oraz warsztatów profilaktycznych dla uczniów (12%).

Dzieci i młodzież szkolna

- Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Gminie Skoki jest zauważalnym problemem. 5% uczniów klas 4-6 oraz 20% uczniów klas 7-8 deklaruje, że ma za sobą inicjację alkoholową. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się 5% młodszych uczniów oraz 30% starszych uczniów. Jednocześnie, niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.
- Jak wynika z badań problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze nie występuje wśród uczniów szkół Gminy Skoki. Jednakże, należy zwrócić uwagę na profilaktykę narkotykową wśród uczniów. W przypadku zażywania substancji psychoaktywnych bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.

- Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera i telefonu komórkowego. Uczniowie spędzają dziennie w ten sposób nawet powyżej 5 godzin dziennie. Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.
- W perspektywie wyników na temat funkcjonowania badanych uczniów w Internecie konieczna wydaje się również szeroka edukacja z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, czyli wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, czy poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych. 19% uczniów klas 4-6 oraz 40% uczniów klas 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Uczniowie również często byli odbiorcami obraźliwych wiadomości z obelgami i wyzwiskami (SP 4-6 – 25%; SP 7-8 – 33%), a także byli ofiarami udostępniania osobom trzecim ich prywatnej wiadomości (SP 4-6 – 16%; SP 7-8 – 33%).
- Pozytywnie należy ocenić małą skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, pomimo iż internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży. Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych.
- Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że problem przemocy rówieśniczej jest widoczny. Należy zwrócić szczególną uwagę na ten problem. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Należy ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy jako rozwiązania codziennych problemów.

Rekomendowane działania dla środowiska szkolnego:

- **Organizacja spotkań, pogadarek, zajęć i warsztatów dla uczniów, które będą:**
 - wskazywały negatywne skutki picia alkoholu, palenia papierosów i uzależnienia od tych substancji,
 - uświadamiały uczniom jak uzależnienie wpływa na życie,
 - rozwijały asertywną postawę – umiejętność odmowy,
 - kształtowały postawy wolne od używek oraz promowały zdrowy styl życia,uczenie zasad bezpiecznego korzystania z Internetu,
oraz będą miały na celu:
 - uwrażliwienie młodych internautów na problem cyberprzemocy,
 - poznanie zasad ochrony danych osobowych w Internecie przez uczniów,
 - uczenie zasady stosowania ograniczonego zaufania do osób poznanych w sieci oraz postawy wzajemnego szacunku w Internecie,
 - kształtowanie w młodych ludziach czujności w stosunku do innych szczególnie nieznajomych,
 - dostarczenie uczniom wiedzy dotyczącej zarówno korzyści, jak i zagrożeń płynących z użytkowania Internetu,
 - kształtowanie postaw uczniów sprzyjających podejmowaniu racjonalnych decyzji związanych z czasem i doбором treści programów komputerowych oraz Internetu,
 - promowanie zasad zdrowego stylu życia,
 - podnoszenie świadomości uczniów dotyczących ograniczeń prawnych wynikających z korzystania z sieci,
 - ukazanie wpływu hazardu na funkcjonowanie młodego człowieka,
 - poznanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu,
 - poznanie wpływu jaki ma na życie hazard,
 - uświadomienie wartości pieniądza,
 - przedstawienie chorób związanych z zaburzeniami odżywiania,
 - pokazanie jak budować pozytywny obraz samego siebie.

- **Poszerzanie wiedzy i kompetencji nauczycieli oraz rodziców poprzez szkolenia i spotkania otwarte w tematyce:**

- ✓ Przyczyn wchodzenia w uzależnienie, charakterystyki substancji psychoaktywnych.
- ✓ Wskazania miejsca nauczyciela i rodzica w procesie szeroko pojętej profilaktyki uzależnień.
- ✓ Ukazania znaczenia i oczekiwanych skutków programów profilaktycznych.
- ✓ Ćwiczenia opierające się na konkretnych przypadkach.
- ✓ Sposobów wyjścia z uzależnienia.
- ✓ Ukazania roli komunikacji w relacjach z dzieckiem i uczniem.
- ✓ Przedstawieni mechanizmu i konsekwencji uzależnienia.
- ✓ Zwrócenie uwagi na różne formy uzależnienia.
- ✓ Przekazanie rzetelnej i dokładnej wiedzy o specyfice czynności uzależniających oraz ich wpływie na organizm i psychikę młodych ludzi.
- ✓ Omówienie poszczególnych czynności tj. pracoholizm, internetoholizm, jedzenioholizm, zakupoholizm i uzależnienie od hazardu, gier, zakładów, seksu.
- ✓ Ukazanie sposobów radzenia sobie w tych sytuacjach, ukazanie znaczenia wsparcia dla uczniów dotkniętych owym uzależnieniem.
- ✓ Omówienie: ZUI – Zespół Uzależnienia do Internetu, wpływ komputera i Internetu na młodego człowieka, rodzaje aktywności dzieci i młodzieży w sieci, zalety korzystania z Internetu.
- ✓ Najpopularniejsze zagrożenia Internetu.
- ✓ Jak chronić własne dziecko – poradnik dla wychowawców klas i nauczycieli, sposoby ochrony dzieci przed zagrożeniami w sieci.
- ✓ Nowe zagrożenia m.in: sexting – nastoletnia auto-pornografia w sieci, cyberprzemoc, era informacji i manipulacji medialnej, programy i kampanie społeczne dotyczące zagrożeń związanych z Internetem.
- ✓ Programy pozwalające kontrolować dostęp dzieci do komputera i Internetu.